

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Sortes, Qvibvs, Ne Temere Cadant, Temperandis; Vel, Si
Temere Dvcvntvr, Castigandis, Divini Ivdicii Æqvitas
Semper Adest**

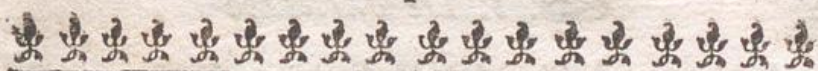
Stengel, Georg

Ingolstadii, 1645

Sortes, Qvibvs, Ne Temere Cadant, Temperandis; Vel, si temerè ducuntur,
castigandis Divini Ivdicii Æqvitas semper adest.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52306](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52306)

SORTES,
 QVIBVS, NE TEMERE CA-
 DANT, TEMPERANDIS; VEL,
 si temerè ducuntur, ca-
 stigandis

DIVINI IUDICII ÆQVITAS
 semper adest.

CAPVT I.

*De Varietate Sortium & Sorti-
 entium.*

§. I.

Sortium descriptio, & genera.

Nter improuisos fortuitòsque e-
 uentus atq; humanos *Casus*, *Sortes*
 numerantur. *Sortis euentus*,
 ait S. Ambrosius, *non in nostra est potestate*,
sed quem casus, attulerit. Hæ *Sortes* quid
 sint, & à quibus, vel benè, vel malè vsur-
 pentur, & quo Dei iudicio cadant, dicen-
 dum est. Et si enim videntur temerè con-
 tingere, quæ contingunt fortitò; attamen
 diuina Prouidentia & æquitas neque in his
 deest. Quod agnouit, qui dixit: *In mani-*
bus tuis sortes mea. Et, D. Augustino teste,
Sors (sua natura) aliquid mali non est, sed res,
 A in hu-

S. Ambr.
 lib. 3. de
 viduis.
 P. 3.

Psal. 30.
 16.
 S. Au-
 gustin. in

Pfal. 30. *in humana dubitatione, diuinam indicans vō-*
luntatem. Sortium porrò nomine intelli-
 guntur plerumque ea, quæ conijciuntur in
 urnam, & inde, in electionibus, aut qui-
 busuis deliberationibus, extrahi solent; si-
 ue sint tesseræ, siue chartulæ; siue albæ &
 nigræ fabæ, quæ veteribus vsitatissimæ fu-
 erunt; sicut & niuei atrique lapilli; siue lit-
 teræ alphabeti; siue bacilli, siue oscilla, si-
 ue tali, siue calculi *ἀγριοι*, vel *τετραήμενοι*;
 siue pilulæ aut globuli aurati vel argentei,
 vt apud Venetos: siue lancei, vt apud Ge-
 nuenses; siue tabellæ, siue lamellæ tenues;
 siue testaceæ, aut testulæ, siue aliud quid si-
 mile, vt postea ostendam. Hebræis *Sors*
Esther, 9. *Phur* dicitur à cadendo, eò quòd *Sors*, in
 26. urnam coniecta cadat, vnde *casui* attribui-
 tur. Harum rerum vsus *sortitio*, seu *sors* for-
 maliter solet appellari. Vsiatiùs *Sors*, in
 urnam mittitur. Neque tamen urnâ sem-
 per opus est. Cicero meminit *sortium* con-
 iectarum in hydriam: Plautus in situlam:
Cic. Act. Homerus in galeam; vti & Virgilius: quam-
 4. in Verr. Plautus in Casina. uis hic etiam in urnam; Genuenses in di-
Homer. Iliad. 8. stinctas eiusdem urnæ velut fistulas conij-
Virgil. 5. & 6. *Æ-* ciunt. Alij in pileos, facculos, cistas, li-
neid, brorum paginas, seu schedas, seu alia im-
 ponunt.

ponunt. Alij nihil ex vrna, aut galea &c. extrahunt; sed libros aperiunt, & obuias sibi sententias consulunt. Nummos, cultros, bacillos alij in altum aërem proijciunt, & quæ pars prona, quæ supina ceciderit, dispiciunt. Milites frequenter, cum de statione, vel vita ac resti agitur, astragalus ludunt, super tympano.

§ II.

Regum eligendorum, urbium oppugnandarum, aliorumq; negotiorum sorte suscipiendorum, alij modi.

Notum illud Iustini, de eo in regem eligendo, cuius in forum venientis equus prius hinnisset. Sortis id loco erat. Sed sortem elusit, qui hinnitum arte procurauit, equo pridie in forum, ad equam adducto, cui postridie iam assuetus amator adhinniret. *Venetis hodie*, ait Henricus Salmuth, *si quid agendum est, ita sortitionem efficiunt. Veneti si fingamus, in senatu de ratione belli agendum esse, neque inter Senatores conuenire, ad cuius urbis expugnationem primùm debeat duci exercitus (quod accidit temporibus Michaëlis Trigesimi quinti Venetorum Ducis. Hadrian. Barlan. de Ducib. Venet.) ad diuinas Sortes recurrendum ducunt. Nomina quidem*

Henric.
Salmuth
in Guidó.
Pancirol.
cap. de
Fibula.
post Clau-
diū Co-
teræum,
de Iure
Militum.

lib. 3. c. 8. expugnandarum urbium in urnulam conijciuntur : ea rudis quispian puerulus manu miscet : inde unam, e chartulis, quae singula singularum urbium nomina continent, ad Principes defert, ab eaq³ oppugnanda bellum inchoari debet. Memorabile etiam idem author refert, illud Sortitionis genus, quo Athletae olim ad pugnandum ducebantur. Nam calculis in urnam coniectis, binae compares litterae inscribebantur : quiq³ eductis sortibus pares sortiti erant, inuicem comittebantur. Nicetas Choniata ritum sortitionis, in Regijs comitijs, talem commemorat : Cum Imperator creandus esset, in eadem SS. Apostolorum deliberandi ergo convenire, ac principio, patrio quodam ritu, pro numero candidatorum, quatuor calices ordine collocare instituerunt, quorum unus incruentam victimam contineret, ceteris vacuis : eosq³ tradere totidem sacerdotibus, ut ad cuiusq³ principis nomen unum tollerent, & eis redderent. Imperium vero penes eum futurum erat, qui eum calicem accepisset, in quo divinum corpus & sanguis Christi esset. De Germanis ait Tacitus : Sortium consuetudo, simplex, virgam fructiferae arbori decisam in surculos amputant : eosq³ notis quibusdam discretos, super candidam vestem temere ac fortuito spar-

Nicet. in lib. de rebus, post expugnam urbem, gestis.

Tacit. lib. de morib. German.

spargunt, mox, si publicè consulatur, sacerdos civitatis; sin privatim, ipse paterfamilia precat^{us} Deos, coelumq³ suspiciens ter singulos tollit, sublato, secundum impressam antè notam, interpretatur. Sinis hodie propè similis est divinatio duorum lignorū æqualium, quam describit Gunzalinus Mendozius, nec non Philippinensium, seu Lufanorum, in India, teste Martino Ignatio. Hoc pacto, apud Ezechielem, superstiosè Nabuchodonosor, non Dei, sed suo, vel mali genij instinctu, omen captavit, dubius Ammonitane, an Iudæos invadere deberet. Nam, vt infra pluribus dicam, sumens duas sagittas, vni inscripsit nomen Rabbath (quæ erat petra Arabiæ, metropolis Ammonitarum) alteri nomen Ierusalem: eas deinde commiscuit: mox vnam, clausis oculis, ac cæcè eduxit, cui inscriptum videns, *Ierusalem*, statim contra eam perrexit. In summa, tot genera sunt *Sortium*, quot placita voluntatum.

§. III.

Quinam homines, aut quæ gentes sortes usurpârint? siue apud profanos, siue apud sacros scriptores? idq³ siue licitè, siue illicitè.

A 3

His

Gunzalin. Mendoz. l. 2. Histor. Chin. c. 4. Martin. Ign. Itinerarij. cap. 8. Ezech. 21. 21.

Cap. 21.
19.
Ion. 1. 7.

Car. Si-
gon. 1. 3.
de Rep.
Athen.
Cic. Act.
4. in Verr.
Dionys.
Hal. lib.
2. hist.
Rom.
Plutarch.
in Apo-
pht. Lu-
cianus in
Hemoti-

His ergo atque alijs talibus Sortibus di-
uerſi uſi; ſiue Ethnici, ſiue Iudæi, ſiue Chri-
ſtiani; & omnis ferè natio, AEgyptij, Ba-
bylonij, Græci, Latini, Hebræi, Itali, Hispa-
ni, Germani, &c. De AEgyptijs conſtat,
quos quiſque coleret agros, uiritim inter
ſe *ſortibus* diuiſiſſe. *Sorte* etiam uſum regem
Babylonis Ezechiel teſtatur. Qua etiam uſi
ſunt Gentiles illi, quibuſcum Ionas nauig-
ans eiectus eſt in mare. Item Auguſtus,
Tiberius, Attalus rex Pergami. Apud Græ-
cos colonias *ſortibus* deducebant. Quam-
obrem coloni κληρῶχοι dicebantur. Iudices
in Areopago, varijs in urnam coniectis lit-
teris, ſortiebantur, ut docet ex Demothe-
ne & Scholiaſte Ariſtophanis Sigonius. Tul-
lius refert, legem Syracuſis fuiſſe, quæ Io-
uis ſacerdotem in annos ſingulos *capifortitò*
iuberet; licet Dion Halicarnarſeus contra-
riam legem recitet, cauentem, *ſorte, aut*
precio deligi ſacerdotem. De Dionyſio Syra-
cuſano Plutarchus ſcribit, eum augurium
cepiffe Monarchiæ, ex littera M. quæ ipſi
obtigerat. Apud Lacedæmonios, Athletæ
ſorte educebantur ad pugnandum; ne aut
ſuſpicioni locus eſſet maleuolentiæ; aut alij
illis gloriæ occaſionem inuiderent. De Ro-
manis

manis Tacitus scribit, eos magistratus, legationes, ac præfecturas sortitos esse, ne ambitioni, aut inimicitijs locus foret. Liuius ait: *apud Romanos, de loco, & ordine agminis, duces sorte definiiebantur: utique propter eandem causam.* Apud Hebræos sortium usum fuisse sacræ litteræ testantur. Nā & hircus immolandus sorte electus est. *Duos hircos stare faciet, coram Domino, in ostio tabernaculi testimonij, mittensq; super utrumq; sortem, vnā Domino, & alteram capro emissario; cuius exierit sors, Domino offeret illum pro peccato: cuius autem in caprum emissarium, statuet eum vinum coram Domino, ut fundat preces super eo, & emittat eum in solitudinem.* Sorte Aaron alijs prælatus. Sorte deprehensus Achan & Ionathas. Sorte Saul creatus rex. Sorte terra Promissionis inter Hebræos partita. Sorte obita sacerdotalia munera. *Cum sacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis sue, ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotij, sorte exijt, ut incensum poneret.* Nam inter sacerdotes Sors iacta est, quis suffiret, aut thus incenderet. Cum enim plures essent eiusdem familiæ sacerdotes, qui eadem hebdomade, in templo, sacerdotio fungerentur, & vnus duntaxat

mo.
 Tacit. l.
 10. Sigon.
 l. 2. de
 iudic. c.
 12. Liuius
 Dec. 3.
 Leuit. 16.
 8.
 Num. 17.
 2.
 Iosuc. 7.
 16.
 1. Reg.
 14. 42.
 1. Reg. 10.
 20.
 Num. 26.
 55.
 1. Paral.
 24. 5. 7. 31.
 Luc. 2.

Actor. I.
23.

adolere thus posset, fortitione exploratum est, quem eorum, vno die, quem altero; aut quem manè, quem vespere facere id oporteret. Ita Euangeliū narrat. Quid quòd, cum Iudæ subrogandus esset Apostolus, Apostoli reliqui statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est iustus: & Matthiam &c. Et dederunt Sortes eis: & cecidit Sors super Matthiam, & annumeratus est cum undecim Apostolis? Sortibus rem gestam testatur Lucas, vt electionem Matthiæ diuinit⁹ prouisam factamq; significet.

§. IV.

Multos pios, piè imitados esse factum Apostolorum Matthiam Sorte eligentium: & cur Apostoli Matthiam elegerint Sorte?

Quod Apostoli ausi sunt, fecerunt etiam multi boni Christiani, qui ab Apostolis descenderunt. Quippe nonnulli sanctissimi viri, Dei circa se voluntatem, sacrae Scripturae, diuinique Codicis, veluti fortuita apertione, scrutati sunt; & inuenerunt, quod quæsiuerunt. Plurimi ex alicuius sententiæ auditione, rectè vel ominati sunt, vel vitam instituerunt; vt dubitari non possit, omnino diuinum iudicium intercessisse, sicut, ante

ante Originem & Augustinū, docuit D. Dionysius de Matthiæ electione ita loquens: *De illa sorte diuina, quæ Matthiæ diuinitus obtigit, alij quidam alia sensere, meo iudicio, non rectè: aperiam autem & ipse, quid sentiam. Videtur mihi scriptura sortem apellasse diuini quiddam & præcipui muneris, per quam illi choro sacratissimo insinuaretur, qui esset diuina electione declaratus.* Quibus subiungit, ob reuerentiam, permisisse Apostolos, non iudicio suo, sed Deo ipsi electionem. Sunt ergo sortes quædam humana manu proiectæ, sed diuina directæ. Quid multa? *Sortes mittuntur in sinum; sed à Domino temperantur,* aliquando in hominibus ad certa officia eligendis; aliquando ad frugem meliorem reuocandis; aliquando in asciscendis Diuis tutelaribus, aut alijs negotijs dirigendis.

§. V.

S. Basilius de vitæ duce sollicitus, Euangely de venditione bonorum, velut sortiaria lectione, ad perfectionem directus.

Verùm videamus etiam conuersionum exempla. S. Basilius de se ipso scribit sequentia: *Ego, cum multum temporis, in vanitate, consumpsissem, & totam fermè inuentutem*

Orig. hō.
23. in Ios.
Aug. in
Psal. 30.
conc. 2.
S. Dionys.
c. 5.
Eccles.
hierarch.
part. 3.

Prou. 16.
v. vlt.

S. Basil.
ep. 78. ad
Eustathium
Sebasti
Episc.

in vano labore perdidissem, quem in disciplina-
 rum sapientia à Deo infatuata perceptione con-
 uersatus insumpsi, postquã aliquando, velut ex
 somno profundo expergefact⁹, ad admirandam
 veritatis Euangelij lucem respexi, & inutilita-
 tem sapientie principũ huius seculi exoletorum
 conspexi: miserabili vita mea multum deplora-
 ta, optabam mihi dari manu ductorem ad intro-
 ductionem, ad dogmata veritatis. Et pre om-
 nibus sanè multam curam adhibebam, vt cor-
 rectionem aliquam morum facerem, multo iam
 tempore ex malorum conuersatione corrupto-
 rum. Itaq, ubi legissem Euangelium, & vidis-
 sem illic maximam occasionem ad perfectionem,
 venditionem bonorum, & distributionem in in-
 digos fratres, & in summa nullam huius vite
 curam habere, & à nulla affectione ad vite res
 animam conuerti: optabam inuenire aliquem
 fratrem, qui hanc vite viam elegisset, vt vna
 cum ipso hanc profundam vite inundationem
 penetrarem. Et sanè multos inuenimus in Alex-
 andria, multos etiam per reliquam Egyptum.
 Et alios in Palestina cauãq, Syria ac Mesopo-
 tamia. Quorum quidem admirati sumus circa
 victum abstinentiam, admirati sumus item to-
 lerantiam in laboribus, consternauit me etiam
 ipsorum in orationibus intentio, & quomodo
 som-

somnum superabant, & à nulla naturali necessitate inflectebantur, altam semper & nulli seruituti obnoxiam animi constantiam conseruantes, in fame & siti, in frigore & nuditate, non corporis cura intenti, neq; sustinentes vt aliquam ipsi curam impenderent sed velut in aliena carne degentes, opere commonstrârunt, quid sit cohabitare rebus in hac vita, & quid conuersationem habere in celo. Illa admiratus, & beatâ predicatâ virorû vitâ, qui opere ostendunt, mortificationem Iesu in corpore se circumferre, optabam etiam quantum eius à me fieri posset, illorum virorum imitator esse.

§. VI.

S. Augustinus fluctuans, fortuita apertione Epistolarum S. Pauli, & S. Antonius Euangely lectione improuisa, conuersi.

Quod Basilio accidit, etiam Augustino, & quidem luculentius euenit, ab Alipio secedenti, ac lachrymis suis, animique luctæ, solitudinem petenti. Ego, inquit, sub quadam fici arbore, stravi me, nescio quomodo, & dimisi habenas lachrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile sacrificium tuum. Et non quidem his verbis, sed in hac

S. Aug.
l. 8. Conf.
fess. cap.
12.

Psal. 6.

que

Psal. 12. quequo? Usquequo, Domine, irasceris in fi-
 Psal. 78. nem? Ne memor fueris iniquitatum nostrarū.
 Sentiebam enim me ab eis teneri, & iactabam
 voces miserabiles. Quamdiu, quamdiu, cras
 & cras? Quare non modo? quare non, hac
 hora, finis turpitudinis meae? Dicebam haec, &
 flebam amarissima contritione cordis mei. Et
 ecce audio vocem de vicina domo cum cantu
 dicentis & crebro repetentis, quasi pueri, an
 puella, nescio: Tolle lege, tolle lege: statimq; mu-
 tato vultu, intentissimus cogitare cepi, utrū-
 nam solerent pueri, in aliquo genere ludendi,
 cantare tale aliquid: nec occurrebat omnino,
 audiuisse me vsquam. Repressōq; impetu lachry-
 marum, surrexi nihil aliud interpretans diui-
 nitus mihi iuberi, nisi ut aperirem codicem &
 legerem, quod primum capitulum inuenissem.
 Audieram enim de Antonio, quòd ex Euageli-
 ca lectione cui fortè supervenerat, admonitus
 fuerit, tanquam sibi diceretur, quod legeba-
 tur: Vade, vende omnia quae habes, & da
 pauperibus, & habebis thesaurum in caelis, &
 veni sequere me: & tali oraculo confestim ad te
 esse conuersum. Itaq; concitus redij ad eum lo-
 cum, ubi sedebat Alipius: ibi enim posueram
 codicem Apostoli, cum inde surrexeram. Ar-
 ripui, aperui, & legi in silentio capitulum, quo
 pri-

primùm coniecti sunt oculi mei. Non in comes- Rom. 13.
 sationibus & ebrietatibus, non in cubilibus &
 impudicitys, non in contentione & emulatio-
 ne: sed induite Dominum IESVM Christum,
 & carnis providentiam ne feceritis in concupi-
 scentys. Nec ultra volui legere, nec opus erat.
 Statim quippe cum sine huiusce sententiæ, quasi
 luce securitatis infusa cordi meo, omnes dubi-
 tationis tenebra diffugerunt. Tum, interiecto
 aut digito, aut nescio quo alio signo, codicem
 clausi, & tranquillo iam vultu indicavi Alipio.
 At ille quid in se ageretur, quod ego nesciebam,
 sic indicavit: Petit videre quid legissem. Osten-
 di, & attendit etiam ultra quàm ego legeram,
 & ignorabam quid sequeretur. Rom. 14.
 Sequebatur verò: Infirmum autem in fide assumite. Quod
 ille ad se retulit, mihiq; aperuit. Sed tali ad-
 monitione firmatus est, placitòq; ac proposito
 bono, & congruentissimo suis moribus, quibus
 à me in melius iam olim valde, longèq; dista-
 bat, sine vlla turbulenta cunctatione, coniun-
 ctus est. Inde ad matrem ingredimur, indica-
 mus, gaudet; narramus quemadmodum gestum
 sit, exultat & triumphat, & benedicit tibi, qui
 potens es, ultra quàm petimus aut intelligimus,
 facere, quia tanto amplius sibi à te concessum de
 me videbat, quàm petere solebat miserabilib; ei-
 us, fle-

us, flebilibusq; gemitibus. Conuertisti enim ita me ad te, ut nec uxorem quererem, nec aliquam spem seculi huius, stans, in ea regula fidei, in qua me ante tot annos ei reuelaueras. Et conuertisti luctum eius in gaudium multo uberius, quam voluerat, & multo charius atq; castius, quam de nepotibus carnis mee requirebat. Augustini & Alipij hæc sors fuit, quam multi imitantur; qui, turbato cum sunt animo, & fluctuante, Thomæ de Kempis libellum aperiunt, aiuntque, se semper solatium reperire, & idoneum vulneri suo emplastrum.

§. VII.

S. Ignatius Loyola, itidem inopinata librorum lectione, ad meliora ductus.

Petr. Ribaden. l. 1. c. c. 2. de vita S. Ignatij Loiolæ.

Si non sors, certè sors fuit; incidisse in pios libros Ignatium Patriarcham nostrum. Nam cum in lecto iacere cogèretur, essetq; in profanis libris legendis multum temporis collocare solitus, aliquem eiusmodi librum sibi ad manum dari iussit, ut eius lectione tempus falleret. Negantibus familiaribus; domi eiusmodi esse libros, duos Hispanica lingua scriptos accepit, ne prorsus otiosus esset, quorum alter Christi, Salvatoris nostri, alter Sanctorum vitas continebat. Atq; horum quidem librorum le-
ctione,

Etione, sensim eius animus immutari, & imitandi, quæ legebat, studio quodam affici videbatur. Hoc initium fuit conuertendi illius militis, à quo tot conuersionum milliones pependerit. Librum petijt: profanum optauit: sacrum sortitus est. inde didicit sapere, vnde alios sapere doceret. Sed & sanctos tutelares sorte eductos non minùs vtiliter, quàm piè, legimus.

§. VIII.

Menstruorum Sanctorum sortitio à B. Francisco Borgia primò in Societatem IESV, inde in Sodalitates Marianas introducta.

Erat solenne familiæ Borgia, vetere instituto, vt è Diuorum numero aliquem quotannis sorte duceret. Seruabat religiosè hunc morem puer etiam tum Franciscus (Borgia) quem etiam in Societatem induxit, priùs, quàm familiam ducere cepit. Dini nomen cui obuenisset, is, profesto die, duos mendicos vicatim collectos alebat; festo verò, binis bini mares, faminis femina, ad mensam ministrabant. Ex hoc fonte manant pia solennisq; Societatis cõsuetudo, vt, singulis mensibus, Sanctorum nomina sorte è fitula educantur distribuanturque singulatim. Quo die votis conceptis, religiosèq; persolatis o-
pem

Andreas
Schottus
l. i. vitæ
B. Fran-
cisc. Bor-
giæ, c. i.
Idem lib.
4. c. 4.

pem sui quiq; Diui implorant. Didicerat id in gentilia Borgia familia Franciscus. Ognati quoq; idem seruauit; multa Socijs indulgens, quo die Diui nomen sorte illis obtigisset: ipse ad hęc precationi plus etiam temporis tribuere solitus. A Societate hic fortiendi mos in B. Virginis Sodalitates, atq; inde in alias aliásq; , magno cum fructu, est propagatus. Multi è paruis schedis magna extirpare vitia, egregiásque exercere virtutes, Sanctósque peculiaribus colere honoribus didicerunt. Sed assuetudo quosdam facit negligentes. Alios ignorantia vtendi tanto fructu priuat. Si tollerent ignorantiam Exhortatores aut Concionatores, extinctis vtique impijs fortilegijs, sortes bonas inducerent, cultúmque Diuorum longè latéque propagarent.

§. IX.

Candela diutiùs ardentis sorte primus Arragonũ rex IACO BVS est appellatus; quem piũ modum impiè, & superstiosè imitantur anicula, in diuturniore prolium vita diuinanda.

Leonar-
Mayr in
Calend.
B Virg.

De alia Sancti patroni fortitione memorant, quam híc non omittam interferere. Anno 1208. sacro baptisinate tinctus est primus Arragoniæ rex Iacobus, cuius mater,

ter, cum dubia esset, quonam Apostolorum 4. Febr.
nomine filium suum deberet insignire, con-
siliū cepit, forti iudicium vel indicium
permittere. Duodecim itaque curauit cere-
os fundi æquali pondere & magnitudine.
Singulis cereis, alicuius Apostoli nomen in-
scripsit, vel in schedâ adiecit. Eos omnes
pariter in honorem Apostolorum accendi
iussit, addita conditione, vt cuius Apосто-
li cereus diutiùs arsurus esset, eius nomen
filius sortiretur. Diutiùs arsit cereus Iaco-
bi. Indicatum est igitur, ex Dei voluntate,
vocandum esse Iacobum. Quod & factum
est: neque sine emolumento. Nam hic po-
stea Iacobus & regnum Hispaniæ, & re-
ligionem Catholicam, & honorem D. Ia-
cobi mirificè propagauit. Plausum tulit fru-
ctumque hic modus sortiendi: quia nullum
periculum erat, quicumq; Apostolus in pa-
tronum eligeretur. Quare eo superstitionem
suam tueri non possunt stultæ illæ mu-
lierculæ, quæ, in die Fidelium animarum,
tot cereos accendunt, quot liberos habent,
eamq; prolem, cuius cereus citiùs absumi-
tur, sibi persuadent citiùs morituram; qua-
si Deus, qui vult hominibus horam mortis
esse incertam, illam cereis reuelaret. Sed re-
B ctè ei-

etè eiusmodi matres sua curiositas plectit, semper enim postea anxie metuunt, quod superstitiosè crediderunt.

§. X.

Apostolorum patrocinium. sortiendi exemplum, & antiquitas, in S. Andrea Apostolo repudiato quidem, & tamen pro-
pitio.

Istam porrò Sanctos sortiendi consuetudinem non nouam esse, docetur eo argumento, quia ante annos plus, quàm quadringentos, eius consuetudinis meminit Bernardi æqualis, & ex eodem ordine, Cæsarius Heisterbachiensis, cuius hæc sunt. *Consuetudo est maxime prouincia nostra matronis, ut tali sorte specialem sibi Apostolum eligant. In duodecim candelis duodecim Apostolorum nomina, singula in singulis scribuntur, quæ à sacerdote benedictæ altari simul imponuntur. Accedens verò femina, cuius nomen per candelam extrahit, illi plus ceteris & honoris, & obsequij impendit. In hunc modum cum quadam matrona S. Andream extraxisset, & non ei placuisset, repositâ candelâ, alium habere voluit, sed iterum idem occurrit. Quid plura? tandem traxit sibi placentem, cui cum multum exhibuisset obsequij, per omnes dies vitæ, & ad ex-*
trema

Cæsar.
lib. 8.
Mirac.
c. 56.

extrema perueniens esset moritura, non illum, sed
B. Andream sibi assistere vidit. En, inquit, ego
sum ille despectus Andreas. Ex quo colligitur,
quod nonnunquam Sancti etiam ultro se inge-
rant humana deuotioni. Quod cur faciant,
etsi inter arcana Dei sit habendum, tamen
etiam bonitati eorum adscribi potest, vt
qui vel spernentes se; non spernant; immo
benefacere his, qui oderunt illos, possint.
Quanto autem magis diligentes se diligent,
& cultoribus suis patrocina buntur? Ne-
que præiudicium fit alijs, si vnus altero co-
latur impensius; non enim idcirco hic san-
ctior, aut ille impotentior censetur, in ad-
miniculando; sed cum vniuersim omnes,
tanquam *nimis honorati amici Dei*, tum in
Litanijs, tum in alijs precibus inuocentur;
vnus eligitur alteruè ab hoc, alius ab alio,
vt etiam peculiariter colantur, perq; hunc
peculiarem affectum Mundo magis inno-
tescant. Cum autem etiam in magnis au-
lis aut conuiujs, etsi omnes serui conuiujs
omnibus honorem exhibeant, tamen alius
huic, alij alius astare seruireque iubeatur;
cur nõ & diuina sapientia Sanctis suis pro-
uideat seruos & seruis Sanctos peculiare?
Immo prouidet. Hinc vel ab ipsis Sanctis

Sancti aliqui præcipuo amore atque honore culti fuere, Sic culti sunt, à Basilio & fratre Nysseno, Martyres quadraginta; itémque Theodorus. Sic cultus est à Chrysostomo Paulus, ab Augustino Stephanus, à Gregorio Andreas, ab alijs alij. Neque putandum est, esse inter Sanctos æmulationem; nullus alteri invidet; nullus existimat, se iniuria affici, quando alter honoratur. Alioqui etiam Ecclesia nullam auderet orationem ad D. Martinum fundere, ne D. Georgius offenderetur; aut, cum S. Nicolai festum celebrat, metuendum esset, ne S. Dionysius læderetur. Certè multi beneficio obstricti videntur, vt vnum Sanctum præ alio venerentur. Cur enim S. Benedictum PP: Benedictini, S. Bernardum Bernardini, S. Franciscum Franciscani, S. Dominicum Dominicani, S. Norbertum Norbertini, & qui S. Ignatij instituta sequuntur, S. Ignatium peculiaribus obsequijs nõ venerarentur? Colit quisque ducem suum, eumque meritò censet honorandum, quem ei Deus dedit imitandum. Dare autem solet, non modò per vocacionem, sed etiam per sortem.

§. XI.

§. XI.

*S. Elisabethæ in S. Ioanne Apostolo, & aliorum
in alijs Apostolis, patronorum loco, sor-
tiendis, modi.*

Cuius rei exemplum, in vita quoque S. **Surius 19.
Novemb.**
Elisabethæ, quæ postea Landtgraviæ fuit v-
xor, legimus. Illa D. Ioannem Apostolum,
præter ceteros, charum, sibi, patroni loco, dele-
gerat, imitata pietatem Christianorum (ut
refert Iacobus Montanus Spirensis) quibus
singulatim eligere aliquem è cœtu Apostolico,
quem familiarius clientum more colant, con-
suetudo est. Ne tamen electionis euentu (ut
assolet) incerto, quia sorte agebatur, alium,
quàm Ioannem nancisceretur, præmissa ad De-
um prece, effecit, ut quem summopere vole-
bat, semel iterumq; ac tertio sortiretur. Cui-
us voti compos effecta, adeò dilexit coluitq;
adeptum, ut ob ipsius nomen meritumue ro-
gantibus, nihil denegandum putaret. Est in
hoc exemplo affectus erga Sanctum, Suf-
fragium Sortis, & preces à Deo impe-
trantes, ut Sortes temperaret; qua in re,
multi hodièque sunt pij imitatores, dum-
modo assuetudo non minuatur pietatem. Re-
**Carolus
Abbas
Anhusa-**
fert, in nondum edito libro, Abbas Anhu-
sanus alios duos sortiendorum Sanctorum

mus. part.
1. stēma-
tis Chri-
sti. die 24.
Febr.

modos, Primus est, vt in latioris rotæ curuatura, seu orbe, Apostolorum, aliorumque Diuorum nomina scribantur, ac vnicuique nominum suus affigatur funiculus, extra rotam, eminens: Cuius ergo Sancti funiculus, impulsa in celerem circuitum rota, manu apprehenditur, is postea assumitur in cultum peculiarem. Alter eligendi, per fortis modum, ritus est, vt nomina Apostolorum (aut aliorum cœlitum) sub diuersis patinis, aut vasis temerè disponantur. Eum ergo Diuum, cuius quisq; nomē, sublata patina, aut vase, reperit, colit, præceteris, tanquam patronum sibi à Deo destinatum.

§. XII.

Sors à cantu fortuito, atque à cerna, & belli, & vadi, diuinitus Clodoneo data.

Gregor.
Turon.
l. 2. hist.
Francor.
cap. 37.

Possunt & alij diuinæ voluntatis explorandæ modi inter *Sortes* computari, qualis fuit ille, quem Gregorius Turonensis recenset his verbis: *Chlodoneus rex ait suis: Valde moleste fero, quòd hi Arriani partem teneant Galliarum. Eamus cum Dei adiutorio, & superatis, redigamus terram in ditionem nostram. Cùmq; placuisset omnibus hic sermo, commoto exercitu, Pictanos dirigit. Et paulò*

Iò pòst : Ipse verò rex direxit nuncios ad Bea-
 tam Basilicam (S. Martini) dicens: Ite: &
 forsitan aliquod victoria auspiciam ab eade san-
 cta suscipietis. Tunc, datis muneribus, qua lo-
 co sancto exhiberent, ait, Si tu, Domine, ad-
 iutor mihi es, & gentem hanc incredulam,
 sempèq; amulam tibi meis manib' tradere de-
 creuisti, in ingressu Basilicæ S. Martini, digna-
 re propitius reuelare, ut cognoscam, quia pro-
 pitius dignaberis esse famulo tuo. Maturan-
 tibus autem pueris, & ad locum accedentibus,
 iuxta imperium regis, dum Sanctam ingrede-
 rentur Basilicam, hanc Antiphonam ex im-
 promiso primicerius, qui erat, incipit: Precin-
 xisti me, Domine, virtute ad bellum: supplan-
 tasti insurgentes in me subtus me, & inimico-
 rum meorum dedisti mihi dorsum, & odientes
 me disperdidisti. Quod satellites audientes, &
 Domino gratias agentes, & vota B. Confessori
 promittentes lati nunciauerunt regi. Porrò il-
 le cum ad fluuiū Vigennam cum exercitu ad-
 uenisset, per quem locum transire deberet, pe-
 nitus ignorabat, intumuerat enim ab inunda-
 tione pluuiarum. Cúmq; illa nocte Dominum
 deprecatus fuisset, ut ei vadum, quo transire
 posset, dignaretur ostendere, manè factò, cer-
 ua mira magnitudinis, ante eos, nutu Dei, flu-

men ingreditur, illaq; vadante, populus, qua transire posset, agnovit. Sortis loco, regi fuit vox, sub ingressum legatorum, in templo excepta victoriae nuncia; & cerua ductrix.

§. XIII.

Sors via capta, per ceruum à S. Ita, mulam à S. Ignatio Loyola; sicut & Balaam ab asina monitus, & Philisthai à vaccis arcam trahentibus eruditi.

Qualis datus est dux etiam S. Itæ innocenti, ob arreptam adulterij suspicionem, ex arce ac turri præcipitatae, atque in nemoris salutes latebras inuitatae, ceruus cornuum ramis, candelarum instar, præluens. Neque noster Patriarcha Ignatius à cæde Mauri aliter est abductus. *Pergentem, capto itinere, Ignatium, inquit Ribadeneira, & recta montem Serratum versus progredientem, Sarracenus quidam, siue Maurus affecutus est (erant per id tempus in Hispania Tarraconensi adhuc aliqui ex antiquis eius gentis reliquijs) cum una irent, incidit (ut fit) illis sermo de Virginitate B. Virginis Mariae, quam cum in conceptu filij concederet Maurus, in partu negaret, ad eamq; rem naturales rationes aliquot adferret, neq;*
adve-

Petr. Ribad. l. 1.
Vitæ S. Ignatij.
c. 3.

ad veritatem flecti posset, ab Ignatio celeriter processit, solumque Ignatium reliquit, haerentem diu, multumque dubitantem, utrum ab se pietas Christiana exigeret, ut Maurum consequeretur, & pugio confoderet, quod de beatissima & immaculata Virgine, coram se, ignominiose locutus fuisset. Homo quippe militaris, & fallaci veri honoris imitatione olim delusus, dedecori sibi esse ducebat, si quid à religionis Christianae inimico, se audiente, de inuiolata Sacrosanctae Virginis integritate impune detraberetur. Quae quidem cogitatio in speciem pia, diu, multumque rudem tunc Christi militem torfit, in eamque deliberationem tandem induxit, ut, ubi ad biuium (unde è via publica ad oppidum vicinum Maurus declinaret) constitisset, habenas mula, qua vehebatur, permitteret, & si ad locum, ubi Maurus erat, diuerteret, quæsitum illum, atque inuentum interficeret: sin rectè pergeret, omitteret. Atque ita diuina prouidentia factum est, ut iumentum, lata faciliq; via prætermissa, suum iter sequeretur. Ut omnes intelligant, quibus inuitis, quibusque progressibus, Deus militem suum ad extrema perduceret. Nam, ut ait D. Augustinus,

S. Aug. l.
22. cont.
Faust. c.
70.

tuti sint potissimum accommodata, si fuerint
 praeceptis exculta. Vnde & Moyses interficiens
 Egyptium, adhuc incultus, vitiosa quidem,
 sed magna fertilitatis signa fundebat. Neque
 debet Momus hinc aliquis ridere, viam Deo
 displicentem, mulæ indicio, proditam Ig-
 natio, cum Balaam ad Balac proficiscente,
 & irato Deo, cernens asina Angelum stantem
 in via, euaginato gladio, auerterit itidem se de
 itinere, & iuerit, per agrum, tandemque e-
 tiam prodigiosa voce hominem docuerit,
 quâ non esset eundem. Quemadmodum &
 Saul asinas amissas quærens regnum inue-
 nit. Quin hoc ipsum sortiendæ viæ genus,
 in sacris paginis, legimus. Ita percussis à
 Deo Philisthæis suatum est: *Arripite & fa-
 cite plaustrum nouum vnum: & duas vaccas
 foetas, quibus non est impositum iugum, iungi-
 te in plastro, & recludite vitulos earum do-
 mi. Tolletisq; arcam Domini, & ponetis in
 plastro, & vasa aurea, quæ exoluistis ei pro
 delicto, ponetis in capsellam ad latus eius: & di-
 mittite eam, ut vadat. Et aspicietis: & si qui-
 dem per viam finium suorum ascenderit contra
 Bethsames, ipse fecit nobis hoc malū grande: sin
 autem minime: sciemus quia nequaquā manus
 eius tetigit nos, sed casu accidit.* Non est diffi-
 cile

Num. 22.
23.

1. Reg. 9.
3.

1. Reg. 6.
7.

cile diuinæ sapientiæ etiam per Arcadicum
 pecus, aut asini aut mulæ, aut bouis, aut
 vaccæ stupiditatem, ad prudentiam erudire.
 Cum rebellem filium Absolonē vellet Deus
 infelici arbori suspendere, mula carnificem
 egit: potest eadem etiam, si Deus vult, agere
 præceptorem. Vnde multò stultissimè a-
 gunt, qui inde se excusant à diuini Verbi
 auditione, quòd Parochos habeant, & sim-
 plices, & non satis doctos. Per bestiam te
 potest summus Magister instruere, quid
 quæris Platonem? Ipsi Apostoli nonne sim-
 plices fuerunt, atq; illiterati? Quid tunc fe-
 cisses, an Petrum piscatorem, aut Natha-
 naëlem *verum Israëlitam, in quo dolus non*
erat, concionantem audire noluisse? Sed ad
 Sortes, immo sortientes enumerandos re-
 uertamur.

2. Reg.
18.9.

Io. 1. 47

§. XIV.

*S. Bennonis, & S. Maurilij prodigiosus re-
 ditus, sorte & indicio clauium
 repertarum.*

Notissimus est D. Bennonis Episcopi &
 piscis & clauis, cui similem, sed non æquè
 notam historiam, ex Venantio Fortunato
 Episcopo Pictauiensi, qui tempore Iustini
 iunioris An. 570. floruit, referam. D. Mau-
 rili-

Venane.
 Fortunat.
 invita D.
 Maurilij
 cap. 15. &
 Sur. tom.

3. die 13.
Septemb

rilius Mediolanensis, D. Martini discipulus, multis magnisque miraculis clarus, quem Andegauenses Pontificem habuerunt, paulo postquam à S. Martino, columba candidissima super caput eius descendente, initiatus erat, in D. Petri templo solenniter fecit. Dum sacrificaret, adfuit, cum moribundo filio matrona illa, cui, ante id tempus; sterili eundem precibus à Deo impetrauerat. Ea matrona, non vitam corporis gnato, sed Spiritum S. postulabat manuū impositione, seu Confirmationis atque extremæ vnctionis fortasse etiam sacramento impertiendū; pulcherrimo matrum documento, ne mysteria tā sacrosancta luctui & lamentis suis posthabeant, sed vt regnum cælorum in primis medicumque animæ antè, quàm corporis quærant. Maurilius nequaquam rem præcipitare sacram assuetus, sed diuinis affectibus absorptus, dum in corpore & sanguine Seruatoris consecrando moram trahit, desinit puer trahere animam; atque ita hic prius vitam, quàm ille Missam absoluit. Audite, obsecro, rem mirissimam, & æri, immo pectori omnium Episcoporum ac Ecclesiasticorum penitus insculpendam; eorum autem præsertim, qui dum visitant di-

tio-

tionem, dum Sacramentū Chrismatis conferunt, lustrum est; aut qui lusibus symposiisque, cum morte & Styge luctantium agones negligunt, eosque sine culparum expiatione, sine extrema Vnctione, sine cælesti viatico emori sinunt, ne suas cogantur interrompere computationes ac ebrietates. Non sic Maurilius, non sic fecit; puer, sine Confirmatione decessit, illo non perpotante, sed ad sacratam mensam operante, libantéque sanguinem Christi. Quis eum non excusaret? quo altero negotio sanctiore occuparetur? immo quis religioni sibi non duceret, eo loco interiungere? At longè aliter calculum duxit sanctus ille præsul. Nam postquam *Ilicet*, dixit, vbi cognouit, puerum vixisse, inconsolabilibus lachrymis negligentiam suã deplorauit, sibi attribuens, quòd ille chrismate atque sacro oleo non vnctus, sine tanto dono, vitam finiisset. Hinc cupio omnes mortales diligenter perpendere, quanti vel leuem culpam faciant, diuinorum iudiciorum gnari. Nam Maurilius, quoniam delictum istud nullo satis fletu abluisse arbitrabatur, diu multúmque, quid ageret, animo secum colluctante, statuit, domi ac inter ciues, tale piaculum lvi non posse,

posse, sed voluntario exilio, puniendum. Consilio hoc capto, clam profugit, incogitansque secum claves asportat, quibus Reliquiæ Diuorum, in Andegauensi Ecclesia, custodiebantur. Sollicitus exul nullum satis remotum securumque exilium existimabat, nisi quod mare interpositum muniuisset. Ad littus ubi peruenit, dum nauæ morantur ventumque expectant, ne nihil ageret, per otium, in lapide, diem nauigationis suæ incidit, noménque adiecit, à nullo utique Andegauensi reperiendum. Conscensa nauis, atque in altum prouecta, tum demum cepit animaduertere, claves sacri thesauri secum ablatas: easque, cum manibus verfasset, subito, dæmonis inuidia excussas atque in mare esse prolapsas, duplici dolore angebatur. Quamobrem, non sine pio fletu, exclamauit, se nisi has claves iterum videre meruisset, patriam urbemque, non reuisurum. Et sanè, ante integrum septennium, non reuisit. Tanti etiam Deus vel leuem, ut nobis videtur, labeculã facit. Quot annis, aut quibus pœnis castigaturus est, eos, qui, non Sacrificij, cum consueta pietate, absoluendi causa; sed ut dormire, & edormire crapulam, ut perpotare, ut ludere
re pos-

re possint, tot deserunt moribundos? tot oues negligunt, neque instruunt illis doctrinis, sine quibus æternam salutem non consequuntur? Decimas suas accuratè exigunt, vt habeant, vnde viuant. Sciant & oues exigere pabulum spirituale; quo subducto, illis est pereundum. Quid ergo tunc eiusmodi pastoribus continget? an septennij exilium illis sufficiet? Nequaquam, sed ob vnamquamque ouem æternùm, illorum negligentia, pereuntem, æternùm sunt perituri. Sed reuertamur ad nostrum Mauriliū. Is, nauigatione superata, vestem mutauit, ne agnosceretur; vtque corpus assiduis laboribus diuexaret, Hortulanum professus homini primario operam condixit. Eo in opere apparuit; quanti referat, quam manu quid feratur, quàmque salutaris sit imber diuinæ benedictionis. Siquidem quidquid seminauerat, quidquid plantauerat, incredibili auctu fœnoreque proueniebat; adeò vt non solùm omnibus sufficeret, sed etiam nunquam deficeret, quod culinibus suis petebant. Hęc fertilitas & gratia horti magnam illi gratiam amorémque conciliauit; tandèmq; etiam extra Phæaciam, pro Alcinoō habebatur, Alcinoōs pariter plantando, &

do, & Onias, pro populo ac ouibus suis identidem orando.

Interea Andegauensis populus pastore suo viduatus absentiam illius semper magis magisque sentiebat. Deerat enim qui iussu dæmones fugaret, oratione ægros sanaret, signo crucis cæcos illuminaret. Quin, è cælo quoq; per varia visa, admonebatur, perque portenta terrebatur, ne deses esset in Antistite suo queritando, si vellet imminens vrbi excidium declinare. Adeò Deus bonos pastores cordi habet, & populum pastoris amantem amat; vt etiam terreat, & puniat, si non satis curet curatorem. Quem tantò impensiùs curandum, vel inde docemur, quòd vnus Episcopi sanctitas possit diuinæ iræ obstare, ne tota aliqua ciuitas euertatur. Electi sunt igitur, communi consilio atque impensa, viri quatuor probatissimæ virtutis, qui omnibus rebus necessarijs instructi, per diuersas orbis partes, Præsulem quæsitum proficiscerentur. Hi omnem ferè Europam perlustrarunt frustra, septimòq; tandem anno, re infecta, in Galliam reuersi, quem cis mare non repererunt, trans mare indagaturi, diuino ductu, ad eum Oceani portum, qui in Britannia minore est, peruene-

uenerunt. Ibi dum nauim expectantes, temerè aliquot spatijs factis, per littus, obambulant, in filice inscriptum inueniunt: HIC TRANSIIT MAVRILIVS ANDEGAVORVM EPISCOPVS &c. Ea indicina læti nauem, & mox mare intrant. Ad medium progressis, ex improuiso, grandior piscis, potenti saltu, de gurgite in nauim se librat, in quo exenterato eas ipsas sacrarum Reliquiarum clauës, quæ de S. Maurilij manibus, ante tot annos, arte dæmonis exciderant, benignitate Numinis iterum inuenerunt. Quibus agnitis, haud mediocri pauore perculsi timuerunt, ne & ipse Maurilius naufragio haustus perijsset. Anchoras iaciunt, & naue stante, in medium consulunt, progrediendùmne sit, an patria repetenda? Suadebant potenter nauæ, actum esse, reuerterentur, clauës notas hausti fluctibus Maurilij euidentis indicium haberi. Dum consulunt, nox subit, & somnus, & cum somno omnibus mandatum à Deo datur, vt cæpto itinere pergant, neq; cessent Antistitem suum inuestigare. Hoc somnio vno eodémque omnes vsi non censuerunt retro, sed porrò nauigandū. Quare, Angelo duce, & portum obtinuerunt,

C & ho-

& hospitio circumspecto, non in hospitium, sed in eas ipsas ædes delati sunt, in quibus Maurilius topiariam factitabat. Vix domum ingressi audiunt illicò desideratissimū nomen Maurilium; vt cum oleribus præsto esset, in clamari, vidētque quasi mediaſtinum, cum oleribus accurrentem. Mirificum tunc extitit gaudium, summāque admiratione stupefacti, ad illius se pedes abijciunt, atque vbertim lachrymantes, summa, qua possunt, ope, rogant, vti patriæ ciuitati-que suæ succurrere periclitanti ne dedignentur. Admiratur non minùs Maurilius, se inuentum & agnitum, quàm qui illum agnouerunt. Cum igitur se ipsum negare non posset, fugam fallus, redicū negauit, asserens se & voto, & iuramento conſtrictum, ne vnquam domum reuerteretur, nisi perditas in vndis clauēs recepisset. Ibi se demum diuinæ prouidentię ambages aperuerunt. Nam &, qui ad eum indagandum missi fuerant, visa sua retulerunt, & clauēs ipsæ è profundo pelagi postliminiò à pisce redditæ testimonium fuerunt diuinæ voluntatis. Excitata est ingens, inter omnes, admiratio; sed præcipuè obstupuerunt illi, quibus tantus Præsul, per tam multos annos,

nos,

hos; verniliter seruijt. Itaq; quem vt hortulanum habuerant, iam vt Præfulem venerantur, ignoscij; sibi petunt, quòd incognitum non tractarint pro reuerentia & dignitate. Maurilius tot pulsatus argumentis precibusque fatigatus nondum tamen plenè consensit in reditum; nisi priùs os Domini consulisset. Inducias igitur, in alterum diem, petiuit, totàmque vigilijs ac precibus noctem impendere statuit, vt mentem opemque diuinam imploraret. Concubia nocte, peruigilio fessum lenis sopor oppressit; ibi Angelus adfuit, eumque ita affatus est: *Surge, Maurili, & populorum te requirentium exequere votum. Ecce enim tuis precibus & meritis tibi commissas Dominus seruanit oues, pro quibus rogasti, & insuper reddidit puerum, quem diutius plorans quæstisti.* Facto die, non minore luctu eorum; quos relinquebat, quàm gaudio illorum, quos comitabatur, ad nauim deductus est. Domum vbi venit, ad defuncti pueri & iam septem annis sepulti tumulum accessit, terraq; eruta, in genua procumbens, longam, cum vberissimo fletu, orationem ad Christum effudit. Qua finita, vtrique consurgunt, Maurilius de oratione, & puer de morte:

C 2. quem

quem consecratum, ex euentu Renatum appellauit, habuitque post se, in Episcopatu Andegauensi, Successorem, & ipsum miraculorum grandium patratores. Sic Maurilio defunctus puer, Maurilius populo suo redditus, maiore cum gaudio & honore domi exceptus, quàm, in exilio, ad nauim, ingenti hominum multitudine concurrente, deductus est. Sic clauium repertarum fors Maurilium domum reduxit, Verùm, vt de muneribus dici assolet, ita & hîc *nec omnia, nec passim, nec ab omnibus* imitanda sunt. Itaque ne aniculæ, cum his talibus, friuola, & gerris Siculis vaniora, permisceant, & *Hiberas nannas Ægyptiâq;* vt D. Hieronymus ait, *portenta sectentur*, prouidescoria ab auro est separanda. Quid si Maurilius, clauis in mari sepultas, putasset nunquam, sicut ferrum ad securim olim, naturas, atque ea loquendi formula indicare voluisset, se quoq; nunquam rediturum, atque ita non ipse *sortes*, aut signum reditus à Deo poposcisset, sed Deus non poscenti inuentionem clauium pro sortibus esse constituisset? Quod sæpe euenit nunc, nihil minus, quàm de *sortibus* cogitanti. Vnde nihil in exemplum trahere possunt mali *sorti-*
um usurpatores. CA-

Vlpianus
 in Pan-
 dect. l. i.
 tit. de of-
 ficio Pro-
 consulis,
 ex epist.
 D. Seue-
 ri & An-
 tonini
 Imp.
 S. Hie-
 ron. in
 12. qq.

CAPVT. II.

*Quanam exploratio diuina voluntatis,
per sortes, aut qua sors sit licita?*

§. I.

*Etsi non semper illicita, periculosa tamen
sortitio.*

NUſquam magis inter Scyllam & Charybdim nauigatur, quàm cū de *Sortibus* est disputatio: vtrinque enim sunt scopuli: & qui omnes *Sortes* damnat, malus est iudex, & qui omnes absoluit, impius vsurpator. Recensui varias *Sortes*, & varios, qui illis vsi sunt, non tamen omnes probaui; improbus autem essem, si omnes reiecissem. Vt ergò tutò, etiam hac ratione, Dei iudicia indagari possint, sequentia dabo documenta.

§. II.

*Industrias quasdam, Sortium instar, adhibitas
aut adhiberi solitas, non esse damnandas,
si quidem, sine malo dolo, aut
malo fine, adhibeantur.*

Primum documentum. Quædam *Sortes* vocantur, quæ non sunt *Sortes*, sed meræ industriæ naturales, atque ex se non illicitæ; sed sæpe etiam laudatæ. Talis fuit Sors, ex

Aeneas
Silu. l. 2.
de gestis
Alphōsi.

hinnitu equi captata, de qua supra. Et si enim vera fors fuisset, si in regem electus esset, cuius equus in forū deductus casu hinnisset; non fuit tamen vera fors, si ad illum aspiciamus, cuius consilio ingenioque, equus, præcedente die, in eodem loco ad equam admittus, quodammodo eruditus & assuetus fuit hinnire, cum ad eundem locum redisset. Talis industria fuit Friderici III. apud quem, cū rusticus questus esset, iugalium equorum alterum, in caupona sibi, per abigeum, subductum esse; abactorem sibi Imperator iussit indicari. Rusticus id à se fieri posse negavit, eò quòd hominem non nosset. Subridens Fridericus ait: Clementer tecum est actum, nam cum in hac vrbe tot sint equites, equi tam pauci, mirum est, milites non vtrumque equum simul abstulisse. Equa, ò Cæsar, subdit rusticus, est altera, quæ militibus paruo vsui. Age igitur, inquit Imperator, equam inscende, perque omnes vicos, plateas, compita, & angiportus vrbis obequita. Subtractus equus in aliquo stabulo latitat; is, cum iugalis odorem senserit, illico hinnitum edet sociamque salutabit. Placuit rustico consilium, & profuit. Nam hinnitu proditus est abige-

abige-

abigeus, sicut quondā Cacus mugitu. Quis sortem hanc potiùs, quàm artem vocaret? Hæc sagacitas, in diuinis litteris, *diuinitio* appellatur: *Diuinitio in labijs regis, in iudicio non exrabit os eius.* Eiuscemodi *diuinitio*, seu industria necessaria est iudici, in perplexis ambiguisque factis eruendis, & in rebus, quarum veritas ignoratur, sollerti discussione conijciendis. Tali sollertia Salomon veram matrem agnouit, eique filium reddidit. Tali Ariopharnes Thracum rex filium regis regno dignum inuenit. Tres fuerunt Cimmericorum regis filij, regnum paternum quisq; affectabat. Ariopharnes iudex eligitur. Hic erutum patris eorum cadauer è sepulchro, arbori alligat, arcui sortem committit. regni successor destinatur, qui cor patris sagitta tetigisset. primogenitus guttur, alter medium pectus corde illæso, transfixit. Supererat minimo spes regni, vicit pietas, & se regno cedere malle, dum in patris cadauer pietate superior esset, professus; iaculari detrectauit. Huic ergo regnum est adiudicatum, quòd se pariter & verè filium, & virtute superiorem demonstrasset. Ariopharnes hinc sorte se vsurum simulauit: arte vsus est. Eiuscemodi com-

Prou. 16.
16.

3. Reg. 3.
Diodor.
Sicul.
lib. 20.

Anton.
Panorm.
l. 2. de ge-
stis Al-
fons. lo-
an. Magn.
l. histor.
Gotth.
c. 29. An-
dr. Bar-
bat. in c.
præfenti
in proba-
tion.

Eccl. 10.
10.

S. Greg.
in cap. 4.
1. Regum

plura, de Alphonso primo Neapol. rege, inter ancillam & dominum facinus negantem; itémque de Thedorico rege Gothorum, inter matrem & filium; déque ipso Carolo Magno, inter patrem & filium non tam fortuito sortiente, quàm prudenti & ingeniosa argutia verum exprimente narrantur. Qualibus industrijs, ex se spectatis, non peccatur, nisi finis prauus, aut dolus malus accedat. Sæpe, qui dedit ingenium, utitur ingeniosis, ut detegat fraudes stupidorum, doceatq; eos sapere. Nam, *post industriam, sequetur sapientia.*

§. III.

Non omnes sortes damnandas, ne multos Sanctos, immo Deum ipsum damnemus.

Secundū documentum. Etiam propriè dictarum vsus *Sortium* vniuersè damnari non debet, non potest. Quia alioqui multi sancti, qui eas vel laudarunt, vel etiam, Deo inspirante, vsurparunt, immo ipse Deus Sortibus uti iubens, damnaretur. Et quidem D. Gregorius de hac re agens, præter supra è veteri lege cōmemorata, & quæ infra commemorabuntur, affert in exemplum, Matthiæ electionem, quæ si mala esset, Apostoli eligendo peccauissent; neq; diui-

diuinum iudicium intercessisset, post humanum, quo duos selectos, vnúmque à S. Spiritu electū Origenes, & D. Augustinus docuerunt, quando Apostoli statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus: & Matthiam, nomináq; eorum, vt multi tradunt, inscripta in vrbem miserunt, rogáruntq; Deum, vt eius prius nomen exiret, quem sciret esse aptiorem. De vsu Sortium, in Veteri Testamento, res è supra memoratis exemplis est clara. Quod si autem tunc maior fuit imperfectio, etiam ob vsum sortiendi; haud tamen reprehendi potest vsus ille, nisi Deum ipsum velimus reprehendere, qui, per Moysen, Sortes quasdam certas introduxit. Quanquam non putandum est, continuò aberrare à perfectione, minusue rectè fieri, in noua lege, quidquid lex vetus vsurpauit. Hinc & alij Sancti, in nouo Testamento, Sortes subinde, quamuis neq; omnes, neque temerè vsurpauerunt.

§. IV.

Sortes, iussu diuino, meritò vsurpatas.

Et earum exempla è veteri lege.

Tertium documentum. Sortes omnes

C 5

diui-

Orig. hb.
23. in Io-
sue Au-
gustin. in
Plal. 30.
conc. 2.
Act. A-
post. c. 1.
23.

diuina iussione adhibitæ , rectè sunt adhi-
 bitæ , vt per se patet. Nam qui Deo paret,
 non peccat ; cum peccatum Deus iubere ,
 vel ad illud adhortari non possit , qui bene
Marc. 7. *omnia fecit.* Et cur, cuius est, opus præscri-
 37. bere ; non possit etiam modum operis præ-
Leuit. 16. scribere ? Rectè ergo olim hircus immolan-
 18. dus Sorte electus est. Rectè electus sorte,
Num. 17. Aaron , de quo locutus est Dominus ad Moy-
 1. sen , dicens : Loquere ad filios Israël , & accipe
 ab eis virgas singulas , per cognationes suas à
 cunctis Principibus tribuum , & virgas duo-
 decim , & uniuscuiusque nomen superscribes
 virga sue. nomen autem Aaron erit in tribu Le-
 ui , & una virga cunctas seorsim familias con-
 tinebit : ponésq; eas , in tabernaculo fœdexis , co-
 ram testimonio , ubi loquar ad te. quem ex his
 elegero , germinabit virga eius. Has virgas ,
 cum posuisset Moyses coram Domino , in taber-
 naculo testimonij : sequenti die , regressus inue-
 nit germinasse virgam Aaron , in domo Leui :
 & turgentibus gemmis eruperant flores , qui
 folijs dilatatis , in amygdalas deformati sunt.
 Cur autem Deus hoc fieri iusserit , ipse pro-
 didit illis verbis : Refer virgam Aaron in ta-
 bernaculum testimonij , vt seruetur ibi in sig-
 num rebellium filiorum Israël , & quiescant que-
 relæ

rele eorum. Ita enim apparebat, diuinitus, non autem fraterno alioque humano affectu, factam Aaronis electionem. Quare etiam in noua lege, fuit inspiratio Dei, ut forte, eligeretur Matthias, ne ceteris Apostolis inferior censeretur, nisi à Christo ipso electus esset; & quia inter Barsabam ac Matthiam sanctitate & doctrina adeo pares, humano iudicio, discerni non poterat, vter præferendus esset; nisi Deus, per sortes à se temperatas, iudicium suum declarauisset. Rectè per sortem electus Saul, de cuius electione sic loquitur scriptura: *Et applicuit Samuel omnes tribus Israël, & cecidit Sors tribus Benjamin. Et applicuit tribum Benjamin & cognationes eius, & cecidit cognatio Metri, & peruenit usque ad Saul filium Cis.* Quis dubitet, Samuelem diuino iussu, hunc electionis modum obseruasse? Sicut & Dauidem, quando familiarum Eleazar & Ithamar vices, in ministerio Domini, sortibus diuisit? Itèmq; quando miserunt & ipsi sortes contra fratres suos filios Aaron, coram Dauid rege, & Sadoc, & Achimelech, & Principibus familiarum Sacerdotalium & Leuiticarum, tam maiores, quam minores omnes sors equaliter diuidebat. Talem sortis usum expressè, in

1. Reg. 10.

20.

1. Paralip.

24. 5.

Ibid. v. 31.

Iosue 7.

14.

fur-

furto Achan deprehendēdo, mandauit, De⁹, his verbis : *Accedetis manè singuli, per tribus vestras: & quamcunq; tribū sors inuenerit, accedet per cognationes suas, & cognatio per domos, domusq; per viros.* Sic in reum inquiri iussit Deus. Quis summum Iudicem iudicet malè iussisse? Qui vtique etiam rectè iussit, quando Moyſi dixit : *Istis diuidetur terra, iuxta numerū vocabulorum in possessiones suas. Pluribus maiorem partem dabis, & paucioribus minorem: singulis, sicut nunc recensiti sunt, tradetur possessio: ita duntaxat vt Sors terram tribubus diuidat & familijs. Quidquid sorte contigerit, hoc vel plures accipiant, vel pauciores.*

§. V.

Sortes etiam diuino instinctu monstratas rectè usurpari, si tamen rectè examinentur; exemplo S. Augustini, apertione libri, Dei voluntatē discantis.

Quartum documentū. Nec iussione duntaxat, sed etiam admonitione diuina, quando ea est satis clara, *Sortes rectè consuluntur.* Quod D. Augustino factum est, de vitæ statu deliberanti. *Flebam, inquit, amarissima contritione cordis mei: Et ecce audio vocem de vicina domo, cum cantu dicentis, & crebrò*

S. Aug. l.
8. Con-
fess. c. 12.

crebrò repetentis, quasi pueri, an puella nescio:
Tolle lege, tolle lege. Ac ne temerè videatur
credidisse ignotæ vocis admonitioni, sub-
iungit: statimq; , mutato vultu, intentissimus
cogitare capi, utrumnam solerent pueri, in ali-
quo genere ludendi, cantare tale aliquid, nec
occurreret omnino, audiuisse me vsquam. Eant,
qui sorte consultoria se ipsos fallunt, & que-
rant, quam prætexere possint excusationem
suæ leuitati; cum D. Augustinus, ne clarè
quidem monenti voci statim voluerit fidem
adhibere; quia & imaginatio potest decipi,
& vox ab alio etiam ad aures accidere, im-
mo ab Alastore etiam fingi. Qua de causa
cautela opus est, præsertim mulierculis, &
simplicibus, quibus omnis phantasia reue-
latio videtur, alioqui ad sortilegia pronis.
Si tamen vel vox est prudenter examinata,
vel instinctus bene exploratus, si spiritus
probat, num ex Deo sit; & potius, si con-
stet de reuelatione, ad hoc genus fortiendæ
diuinæ voluntatis excitante, nequaquam
ei est reluctandum. Discretio autem spiri-
tuum, est peculiare donum Dei, nec penes
vnumquemq;. Quare, ne in eiusmodi ne-
gotijs, illusionibus se quis exponat, peritio-
res debet consulere, & finem æquè ac inter-
nam

nam

nam lucem spectare, maximèque personam illam, cui reuelatio est facta. Qua de re legendus est Delrius lib. 4. disq. c. 1. q. 3. sect. 1. 2. & 3.

§. VI.

S. Franciscus sorte, usus, ut sciret, quid Deo gratissimum exhibere posset. Et qualis ea fors fuerit?

D. Antonin. 3. p. sum. hist. tit. 24. §. 7. D. Bonauent. in vita S. Francisc. c. 13.

Hoc pacto, carptim & obiter D. Antoninus, plenè D. Bonauentura narrat, S. Franciscum sorte usum. *Immissum est eius menti, ait, per diuinum oraculum, quòd, in apertione libri Euangelici, aperiretur ei à Christo, quòd Deo, in ipso, & de ipso, maximè foret acceptum. Oratione itaq, cum multa deuotione premissa, sacrum Euangeliorum librum de altari sumptum, in SS. Trinitatis nomine aperiri fecit, per socium, virum utiq, Deo deuotum & sanctum. Sanè, cum, in trinà libri apertione, semper Passio Domini occurreret, intellexit vir Deo plenus, quòd sicut Christum fuerat imitatus in actionibus vite, sic conformis ei esse deberet in afflictionib⁹ & doloribus Passionis, antequam ex hoc mundo transfiret. Optima utique fors fuit, quæ docuit, non vlcisci inimicos, sed diligere; non sectari delicias, sed, cum Christo, & pro Christo, crucem ferre.*

§. VII.

§. VII.

*Sortes magni momenti, non sine necessitate
adhibenda. Et quando ijs, in selectu per-
sonarum, usus S. Augustinus, quan-
do S. Ignatius Loyola?*

Pro quarti huius documenti cautela, re-
ctè monent nonnulli, *sortes* è fortuita libri
apertione; aut alio quopiam simili signo,
non petendas esse, nisi, graui necessitate,
quis ad id compellatur, vt ad terminandam
grauem litem, vel ad anceps consiliùm diju-
dicandum. In quam rem citant D. Augu-
stinum, qui, *Si inter Dei ministros sit discep-
tatio, quis eorum, persecutionis tempore, mane-
at, ne fuga fiat omnium, & qui eorum fugiant,
ne morte eorum deseratur Ecclesia: si cui abun-
daret aliquid, quod oporteret dari eis, qui non
habent, nec duobus dari posset, neuter verò a-
lium vel negligentia, vel urgente necessitate,
superaret; tum sortitionem fieri posse censet.*
Qua etiam S. Ignatium nostrum usum, tra-
dit Iacobus Damianus noster, in Synopsi
primi sæculi Soc. IESV. Postquam enim Hie-
ronymi Domenecchi salutaria Panormi in-
stituta Siciliæ Prorex omnia sanxit edicto:
*primitijs adeò felicibus ad vberiores, per Colle-
gij molitionem, fructus, animum intendit. Illi*

S. Aug.
epist. 186.
ad Hono-
rat. Et
lib. 1. de
doctrin.
Christi-
an. c. 28.

Jacob.
Damian.
lib. 1. c.
10. Anno
1546.

condendo petijt operas ipse; misit autem Ignatius duodenas, Natalem Hispanum, Frusium Gallum, Canisium Belgam, Benedictum Palmium Italum, aliosq, si non gente, Prouincijs saltem inter se diuersos. Vna assimilauerat Obedientie perfectissimæ ratio. Nam Ignatius iusserat omnes Romanæ domus Socios (sex erant supra triginta) triduo secum expendere, utrò quisq, magis inclinaret: Permanere in Vrbe, an in Siciliam ire? Huic, aut illi ministerio addici. Tum inclinationem suam scripto expressam tradere. Præstituta die, rescripserunt omnes, Nullo se magis propendere. Globus in tabula positus, & omnem adæquè in partem pendens, certius in scopum mittitur. Sic è Socijs indiscretè ad omnia promptis, duodecim in Siciliam destinantur. Hæc ille. Sed hoc genus fortiendi pertinet ad sextum documentum.

§. VIII.

*Non sine debita reuerentia, aut precibus
adhibenda Sortes.*

Mart.
Delt. l. 4.
Disqui-
sit. Magi-
car. cap.
2. q. 7.
sect. 3.

Addit Beda secundam conditionem, vt videlicet eiusmodi sortes, debita cum reuerentia, & precibus ad Deum fuis, adhibeantur. Has duas condiciones statuit Deltius, non separatim sumptas, sed coniunctim intelligendas, adeò, vt simul & materiæ necessi-

cessitas, & recursus ad Deum requiratur. Circumspectè & exemplis Sanctorum conuenienter. Nec Patres alteram conditionem excludunt, cum alteram tantum exprimunt. Clara sunt passim exempla. 1. Seruus Abrahæ in Mesopotamiam ad querendam uxorem Isaac missus, ubi ad urbem Nachor peruenit, sorte usus, sic precatus est

Domine Deus domini mei Abraham, occurre, obsecro, mihi hodie, & fac misericordiam cum domino meo Abraham. Ecce ego sto, prope fontem aquæ, & filie habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquã. Igitur puella, cui ego dixero: Inclina, hydriam tuam, ut bibam: & illa responderit: Bibe, quin & camelis dabo potum, ipsa est, quam preparasti seruo tuo Isaac: & per hoc intelligam, quod feceris misericordiam cum domino meo. Nec dum intra se verba compleuerat, & ecce Rebecca egrediebatur: ut sciremus, precanti sortem & faustam fuisse, & expeditam. Saul quoque exploraturus, quis in populo peccauisset, à precatione orsus dixit ad Dominum

Deum Israël: Domine Deus Israel, da indicium, quid est, quod non responderis seruo tuo hodie? Si in me, aut in Ionatha filio meo est iniquitas hæc, da ostensionem: aut si hæc iniqui-

Gen. 24.

12.

1. Reg. 14

41.

Actor. 1. *tas est in populo tuo, da sanctitatem.* Aposto-
24. li antè, quàm sortem in manus sumerent,
orantes dixerunt: Tu, Domine, qui corda no-
sti omnium, ostende, quem elegeris, ex his duo-
bus unum. Quam orationem credibile est,
 Petrum nomine omnium pronunciasse.
 Cum autem in omni siue sortitione, siue e-
 lectione, sit Deus exorandus, maxime ta-
 men id faciendum est, in electione Pastorum
Luc. 6. & Prælatorum, quippe, quia magni res mo-
12. menti est, & Christus ipse, ad exemplum
S. Ambr. nostrum, per totam noctem, &, vt S. Am-
in eund. brosius autumat, *cum Apostolis oravit, quod*
loc. *alias semper solus fecisse legitur, quasi tanta res,*
tam communis communem & unanimum po-
AA. 6. 6. *stulet orationem.* Idem obseruatum est, in
& cap. 13. electione septem Diaconorum, & in segre-
2. Conc. gatione Pauli & Barnabæ. Quare etiam
Trid. sess. decernit Concilium Tridentinum, vt, cum
24. c. 1. de primùm Ecclesia vacauerit, supplicationes
refor. ac preces publicè priuatimque habeantur,
 & à Capitulo, per ciuitatè & diocesim indi-
 cantur, quibus Clerus populúsque bonum à
 Deo Pastorem valeat impetrare. Certè
 quisquis scit, quàm nihil ex nobis ipsis, si-
 ne diuina gratia, possimus, multò magis
 orabit, vt sortes, quæ non sunt in nostra
 potestate, à Deo temperentur, §. IX.

§. IX.

S. Basilium, Augustinum, Franciscum, ante
Sortes, orasse; & de Francisci Caietani,
per Sortes, vocatione ad Socie-
tatem IESU.

Hoc pacto D. Basilius supra commemo-
ratus, priusquam ex Euangelio, vitæ sibi
genus sortiretur, miserabilem vitam suam,
deplorabat; optabatq; & præ omnibus, sane
multam curam adhibebat (quid ni & orabat)
ut sibi manuductor daretur. Hoc pacto S.
Augustinus antè, quàm audiret, Tolle lege,
dimisit habenas lachrymis, prorumpentibus-
que fluminibus oculorum, dixit: Et tu, Do-
mine, usquequo? &c. Quòd autem idem
S. Pater alibi, vbi de fortitione eorum, qui
tempore persecutionis manere, aut fugere
debebant, agit, orationis mentionem non
faciat, non est cur orationem putemus o-
missam; non exclusit alterum, cum alterum
expressit, scilicet gravitatè materiæ, agebat
enim de grege, propter periculū, non dese-
rendo; ac de ijs, quibus fors, sine invidia,
ferre poterat securitatē. Hoc pacto S. Fran-
ciscus, cum esset immissum eius menti, per di-
uinum oraculum, quòd in apertione libri Euan-
gelici aperiretur ei a Christo, quòd Deo in ipso,

S. Basil.
epist. 79.

S. Aug.
l. 8. Con-
fess. cap.
12.
Idem e-
pist. 190.

S. Bonau.
in vita
ipsius, c.
13.

Alfons.
Caiet. c.
6. pag. 55.

& de ipso maximè foret acceptum. Oratione, cum multâ deuotione, præmissa, sacrum Euangeliorum librum de altari sumptum: in S. Trinitatis nomine aperiri fecit & c. Recens, & nondum ita vulgatum est, quod memorat Alfonsus Caietanus, in vita Francisci Caietani, Panormi, per Decium Cyrillum Italicè edita An. 1637. Franciscus Caietanus, Dynastæ, seu Marchionis Sortinensis filius, perspecta mundi vanitate, statuit sese rebus humanis abdicare, totumque Christo, in Religioso ordine, mancipare. Sed anceps erat, quoniam animus esset appellendus. Quare censuit, id prius seriò esse expendendum. Duo, præ reliquis, ambiguum eum fecerant ordines, PP. Cappuccinorum scilicet, & Societatis IESV. Trahebat illum, ex vna parte, desiderium pœnitentiæ, affectusque, quo erga D. Franciscum flagrabat. Retrahebat, ex altera parte, corporis imbecillitas, & tenera delicatèq; educta complexio: offerebatq; sese identidem concepta, de Societate IESV, opinio; quam mirè auxerat sanctitas clarissimè resplendens in P. Casparo Concionatore Societatis, ac spirituali duce illius. Ad huius viri normam imitandam extimulabatur. Fluctuabat, inter hos ordi-

ordines diu, neque poterat ita se in vnam partem inclinare, quin illico, in alteram reuocaretur. Statuit ergo rem tandem sorte dirimere, quando aliter illi non constabat diuina voluntas. Ne tamen Deum tentare, aut debitam reuerentiam non adhibere videretur, religiosos, religiosasque Sortini habitantes, qua maxima pietate atque vi potuit, rogauit, vt Numini negotium suum etiam, in orationibus, commendarent. Adiunxit ipse non preces tantum, sed & elemosynas, & ieiunia, & alia exercitia virtutis. Sic instructus, duas chartulas, duarum Religionum D. Francisci, & Societatis I E S V nominibus inscriptis insignitas in calicem iniecit, extraxitque sortem Societatis ineundæ. Explicari non potest, qua lætitia hoc acceperit Franciscus; quòd, eo signo, se, de diuina voluntate confirmatum existimaret, quam vnam desiderabat adeò vehementer & quærebat. Virtus postea, & sanctitas, famaque totius illustrissimæ vitæ docuerunt, sortem benè cecidisse. Multa alia eiusmodi possent adduci, quæ ostendunt, sine oratione, *Sortes* nunquam consulendas esse; sed ne in infinitum eamus, hæc sufficiant. Certè, quia S. Augustinus

S. Aug. l.
4. super
Genes.
cap. 23.
S. Ambr.
l. 4. epist.
14.

dicit: *Solent, quæ sorte dantur, diuinitus dari, & quod sorte legitur, ut ait S. Ambrosius, humano iudicio non comprehenditur, idcirco decentissimum est, ut, quæ diuina sunt, diuina oratione studeamus impetrare.*

§. X.

Libri apertione, velut ominata Sorte, se consolatur S. Gregorius Turonensis.

S. Greg.
Turon.
lib. 5. hist.
Franc. c.
47.

Quintum documentum. Librū aliquem piū, etiam sine iussu, aut suāsu diuino, aperire, & ex primo, qui occurrit versu, non futura & curiosa cognoscere, sed consolationem duntaxat, aut doctrinam piā querere velle, non est illicitum, sed pijs hominibus vtiliter consuetum; etiam si vel casu, vel diuino nutu, reperiatur, quod reuera euenturum est. Ita euenit S. Gregorio Turonensi, ut de se ipse refert. Leudastes impius, cum eiusdem farinae socio Riculfo, varijs Gregoriū Turonensem machinis oppugnauerat, calumniosè deferendo, tandem etiam ausus est, Platonem Archidiaconum & Gallienum amicos eius in vincula dare, catenisque & calumnijs oneratos ad reginam mendacijs incensam ablegare. *Hæc ego audiens, inquit Gregorius, dum in domo Ecclesiæ residerem, mæstus turbatusq; ingressus*

gressus oratorium Davidici carminis sumo librum, ut scilicet apertus aliquem consolationis versiculum daret. In quo ita repertum est: Edixit eos in spe, & non timuerunt, & inimicos eorum operuit mare. Interea ingressis in fluvium super pontem, qui duobus lincibus tenebatur, navis illa qua Leudastem vehebat, demergitur: & nisi nandi fuisset adminiculo liberatus, cum socijs forsitan interisset. Navis vero alia, qua huic innexa erat, qua & vindictos vehebat super aquas, Dei auxilio, elevatur &c. Quod & versiculo Psalmi respondit, & quæ postea euenerunt, significavit. Nam innocentia è fluctibus his emerit, & calumnia naufragium fecit, mala omnia, quæ machinata fuerat, in capita authorum retorquens. Ad hunc modum, ut supra memoravi, à multis pijs viris hodiè que, libellus de *Imitatione Christi*, tempore tentationis aut tribulationis, aperitur, semperque aliquid occurrit, quo mens eorum roboratur, & ad aduersa toleranda confirmatur.

§. XI.

SS. *Menstruorum sortitione multos utiliter moneri, de moribus emendandis; aut, quòd mortem in procinctu habeant, quam subesse non arbitrarentur. Et cautela circa menstruorum Sanctorum abusum.*

Eodem potest reduci mensura Sanctorum fortitio, supra à nobis laudata; in qua non solum pij homines ad cultum Sanctorum excitantur, sed saepe etiam, diuina dispositione, eius quis virtutis commonefit, qua maximè indiget; aut illo vitio abstinere iubetur, cui praecipue indulget. Quin & sententia persaepe fuit accipienti schedam valde accommodata. Scio cuidam, *Meditationem mortis*, eo mense, obuuisse, quo mortuus est: alij eodem die. Cuius rei vel hoc ipso, quo ista in lucem eduntur Anno Christi 1644. duo recentia exempla contigerunt, vnum mihi domesticum, alterum vicinum. Fratrem Ingolstadij habuimus industrium, laboriosum, diligentem, nomine Ioannem Nicolai Steingadensem, omnibus de pietate & fraterna charitate acceptum. Is prid. Cal. Februarij sanctum menstruum, de more, accepit; qui erat S. Blasius, cuius festus dies in tertium Februarij incidit. In scheda Sancti non solum *Meditatio mortis* illi commendabatur, verum etiam sententia ipsa vigilem esse iubebat. Tertio postea Februarij die, non procul Voburgo, comuni via, per riuum resolutis niuibus repente profundum ac rapidum, in curru, transiturus
aquis

aquis haustus est; cum pridie, post peccatorum suorum confessionem, sacrosanctā Eucharistiam, velut in viaticum, præsumsisset. Subita ea mors fuit; sed, ne improvisa esset, sanctus eū mensurus admonuit. Et verò illum monitionis memorem fuisse, testata sunt gemina flagella, quæ, cum Rosario, apud eum defunctum, reperta sunt. Nempe dum etiam, ex negotio, itinera faceret, corpus admonere voluit, ne exorbitaret. Atq; hoc est domesticum exemplum. Alterum vicinū, ad Ingolstadiensem hanc Academicam Sodalitatem Partheniam; maior Congregatio Landishutana, his verbis perscripsit. *Extulimus, his diebus, funus, charissimi Sodalis, Nobilis Domini Onuphrij Kreitmair: qui olim Ser. mo. Electori Bauaro à cubiculis, ad extremum prefectus Arci Landishutane fuit: vir magnis & religiosis etiam virtutibus ornatus: ut videri posset, in templis potius, & Marianorum sodalium catu, quam domi suæ degere: tam in illis, ut & sacramentis obeundis, frequens erat. usq; vivus, publicum exquisitæ pietatis, ac integerrimæ vitæ fuit exemplar, ita mortuus, tum civitati nostræ, tum nobis inprimis dedit lugendi argumentum. Lentum hydropem, aliaque fatalis morbi incommoda invidua patientiā ita*

toleravit; ut nullo quidem acerbioris vite fastidio, sed diuinae voluntati, cui se totum permittebat, obsequendi alacritate, mori gestiret: quam in rem pridie, quam obiret, in sortitione Diui menstrui mortem meditari est iussus. Vitam itaque, quam adeò inculpatam exegit, cū morte, vel rectius cum meliori, ut speramus, vitā commutauit. Pro cuius anima, ut sumus diuinae sententiae ignari, DD. rñ VV. rñ piacularēs ex fadere preces imploramus: idem, in pari causā, cum fide prestituri. Landishutiō. Marty. 1644. Illustrius quiddam sub-

Ex Geni-
is Philip-
pi V Vil-
helmi
Com. Pa-
latini in
Oliua Ia-
gellonia.

iangam. De Anna Caroli Austriaci filia, Ferdinandi II. sorore, Sigismundi III. prima vxore, Vladislai Regis, hodie Polonis imperantis matre legimus, eam Tutelarem sibi, in menses singulos alium, pro Sadalitatum Deiparae sacratarum more, sortitō delegisse, cui dum inscriptam sententiam acciperet: Memento homo, quia puluis es &c. ceu mortis commonita, omnibus se munit, ad obitum, Sacramentis, ac discessit è vita An. 1598. Pietatis, Religionis, Innocentiae, Clementiae, Modestiae, Castimoniae, verbo, virtutis speculum. Sancto virtus aliqua, aut actio virtutis ascribitur, illo mense, imprimis exercenda. Iracunda & ignoscere nolenti mansuetudo, & com-
memo-

memoratio patientiæ Christi, in scheda porrecta est, & profuit. Nam, posita ira, inimico ignouit, & postquam illam sententiam legit: *Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis, cum omni malitia, aduersarium salutare suauiter, eique benefacere cæpit.* Mil- le hîc sese exempla offerunt, vno adhuc contentus ero, quod Anno 1606. Ingol- stadij itidem contigisse in hunc modum, narratur: *Iuuenis fuit, qui, ut vel morbi*

Ephes. 4.

Hierem.
Drexel. l.
2. Trif-
megisti,
c. 7. §. 3.

*seuitem, vel certè Mundi blanditias eua-
deret, DEO sese deuouit, & Religioso sta-
tui. Morbus abiit, & breui post, bonum hoc
propositum cum illo. Sensim enim quidquid
pietatis in morbo hauserat, euannit, & ita iu-
uenis iste, post restitutam corporis valetudinem,
agrotare primum capit animo, & post per sana-
tum morbum, peius habere. Principio quidem
feruebat, & volabat, post paullo lentiùs ibat,
deinde stabat. Sed nec diu, nec impigrè; mox
languere incipiebat; tandem aperte vitiorum
dulcedini succumbebat. Nam mundi facies,
quæ prius terrebat, iam arridere; religiosus sta-
tus, qui antea placebat, iam terrere; societas
bona, qua gaudebat, displicere incipit. Ita mi-
ser tam suauiter & facile obliuisci potuit pri-*

mum

mum voti sui; dein sui ipsius; postea oeli; demum ipsius Dei. Ita paullatim per gradus ibat, sed non ad calum; tendebat in præceps, sed via molli & clementer declivi. neq₃ enim repente pessimus factus est; at qui hodie fuit aureus, cras vix argenteus repertus est; breui post æreus; exinde ferreus; deniq₃ factus est luteus, & ipsum canum. Ita prodigus ille Euangelicus primò patrimonium repetijt: hoc impetrato, in regionem longinquam abiit, parentisq₃ oculis se subduxit. Neq₃ hìc stitit: prava etiam societati se iunxit. Nondum finis. Ea tandem fecit, quæ socij & socia; gula & luxuria in quotidianos mores transierunt. Ita, ad mentem Siracida, est processio in malis viro indisciplinato. Hoc plane modo iuuenis ille, de quo capi dicere, sensim seipso deterior factus est, & è sancto, progressu temporis, in improbum mutatus. Hoc ferè solùm retinuit boni, quòd Beatissimam Virginem & Mariana Congregationis cætum non penitus deseruerit, sed subinde se præsentem stiterit, saltem in ceremoniam. Ita factum est, ut, stato die, cum ceteris, MENSURVM SANCTVM acceperit, & quidem SORTE prorsus diuina. Nam sententia qua pronunciata est, dum ille, ante crucifixi signum, ex more, flectit genua, è mellifluo doctore Ber-

Eccli. 20.
9.

re Bernardo transcripta erat, hisce omnino verbis: *Quid tardas ipsum, quem iam dudum con-
seperas, spiritum parturire salutis? nil mortali-
bus vel morte certius, vel incertius hora mor-
tis. quo modo viuere potes, ubi mori non audes?*
Audiit hac iuuenis tacitus quidem, sed, quasi
fulmine ictus, monitorem è celo agnouit; & il-
lo statim die fugam è lubrico in tutum parauit,
altera verò luce, hilaris & alacer ad Religiosam
domum contendit, usq; se aggregauit, quos diu
fugerat, victurus illic, ubi mori non trepidaret.
Sic multos tetigit Deus sorte chartacea, &
veluti ceruos fugientes iaculo amoris vul-
nerauit. Tria tamen hîc monenda censeo.
Primum, eiusmodi sententias Sanctis
Menstruis subiunctas, semper posse trahi
in vtilitatem, si aut virtutem inde discamus
amare, aut vitium detestari, de quo sen-
tentia meminit. Secundum, vti non est mens
Congregationis alicuius, per eiusmodi
schedas hariolari, aut futura pandere; ita
neminem Panico terrore sibi persuadere de-
bere, diuinare se inde posse, aut conijcere,
quid in hac vita immineat. Nam, v. g. li-
cet vitam emendare possit, ne morte præ-
occupetur, qui in Menstruo sancto *memo-
riam Mortis* exercendam accepit; stultissi-
ma

S. Bern.
epist. 105
ad Roma-
num, Rō.
curiæ
Subdia-
conum.

ma tamen se anxietate cruciaret, si inde certò existimare vellet, sibi illo mense esse moriendum. Tertiū est; pessimos esse Sodalē qui, dum nihil pensi habent, de quo morbo ipsi, per eiusmodi suffragia, moneantur, tamen sitientissimè attendunt, quid alijs legatur; putantque sinistram suam de alijs opinionem, etiam diuino testimonio, per eiusmodi sententiās, confirmari. Quare si humilitas alicui commendatur; ea medicina iudicant, superbiam eius notari; si liberalitas; En, aiunt, qua virtute indigeat auarus? Nempe hic est astus mali dæmonis, vt pietas abeat in risum; & metuat accipere Sodalē; vnde erubescat.

§. XII.

Quenam Sortes diuisoria licite sint, & quibus conditionibus?

Sextum documentum. *Sors diuisoria Politica civilis* licita & utilis, ac aliquando penè necessaria est. Licita, quia iure ac probis legibus recepta, & consuetudine optimarum Rerump. confirmata est. Hac sorte vsi sunt Romani (& Siculi Athenienses secuti) in iudicijs legendis, prouincijsque assignandis, item in herciscunda familia, in militia; & cum dubium esset, qui

Sigon.
lib. 2. de
iudic. c.
12. ex Af-
conio. &
lib. 3. de

qui primi causam in iure dicere deberent, aut cum de optione pluribus relicta, de hereditate, & bonis diuidendis, de seruis manumittendis ageretur: Quæ omnia permittunt iura ciuilia. Idcirco dixi: *Sortem diuisoriam ciuilem* licitam. Nam constat, nunc planè, in Ecclesiasticis beneficijs, dignitatibus, ac Episcopo eligendo, *Sortis* vsum perpetuò esse prohibitum. *c. ultim. Ex. de Sortileg. in fi.* Vnde fortitione eligi non potest Episcopus. *l. sacris 47. C. de Episcop. & Cleric.* multò igitur minus Papa, qui est summus Episcopus: Cum enim in his eligendis certa à iure præscripta sit forma. *c. quia propter. 42. Ex. de election.* nemini integrum relinquitur, ab ea recedere; vt Iason aliq; ratiocinantur. At verò in secularibus dignitatibus, officijs, actionibus, pænis, rebûsque alijs *diuisoriam sortem*, qua quid cuiq; tribuendum sit, quæritur, non esse vetitam, clarum est, ex cap. primo. 26. q. 2. Hoc genus sortis est; inter mortales, vsitatissimû, &, vt superiùs vidimus, à S. Augustino, atque à S. nostro Ignatio vsurpatum. Ne autem, etiam hîc peccatum subrepat, monent Theologi. 1. Euentum, non à *Casu* aut *Fortuna*, aut astris, sed à Deo expectandum,

in

Rep. Athen.

L. 14. D. de iudic.
L. 2. C. quando & quibus quarta. l. 10. l. 3. C. delegit. Vide Mynsinger. 4. obser 37. Iason. in d. l. huiusmodi. 86. §. Si is cui de legat. l. m. 15. Gottfredus Hostiens. in summa Decret. tal. tit. de Sortilegijs. Delr. l. 4. c. 4. q. 1.

Pfal. 30.

in cuius solius *manu* sunt *sortes nostra*, teste Propheta, 2. Sortem debere esse simplicem, sine vlla superstitione & abusu sacrarum rerum. 3. Illos, qui fortiuntur; æquali iure niti oportere, alioqui enim iniusta esset fortitio; posset enim fors v. g. in officio publico assignando, cum damno Reip. & iniuria digni, indigno fauere; aut illi cui de mille florenis tantum decem deberentur, centum addicere. 4. Mentem præcipuam fortientium non debere esse, vt inquiretur voluntas Dei, modo extraordinario (cum talis modus sit prorsus incertus) sed vt tollantur lites, dissidia, querelæ, inuidiæ. Atq; hinc utilitas, & propemodum etiam necessitas eiusmodi Sortium ostenditur à Salomone dicente: *Contradictiones comprimit fors, & inter potentes quoque dijudicat.* Certè sæpe aliter non potest inter partes conueniri, tunc ergo bonum pacis non solum permittit iudicium sorti, sed etiam propemodum exigat. Ex quibus omnibus manifestum fit 1. rectè in militia, duces, sorte seligi, qui primi, qui postremi urbem inuadere, muros conscendere, aut in acie stare debeant. 2. plures æqualiter reos milites, licitè de vita, vel resti fortiri posse. 3. iustè, tempore gra-

santis

Prou. 18.
18.

fantis contagij pestilentis, sortiri corporum pariter, ac animarum medicos, quis eorum permanere in auxilium agrotantium debeat: quod etiam supra vidimus ex mente S. Augustini, tempore hostilis persecutionis, factitatum. 4. licitum esse, etiam coorta tempestate, quis ex omnium consensu, è nauis exoneranda sit spargendus; aut quis ad hostem deprecatum, per tela, per ignes, mittendus. 5. eleemosynas quoque ipsas, si incertum sit, cui cedere debeant, sortitò posse distribui.

§. XIII.

Sitné licitus ille contractus Sortis, qui vulgo Fortune urna solet appellari?

Huc reuocari potest *contractus Sortis*, quem *ludum olla*, aut *Fortune ollam* vocant; itémque ij, qui aleam iaciunt, statuto precio persoluendo, Symbolam conferentes, vt illius sit liber, aut ensis, aut annulus, cui alea addicit. Est enim & hoc genus sortiendi permissum, nec secundùm se est aliud, quàm *sors quedam diuisoria* ex beneplacito consortientium instituta, nec vlli aut diuino, aut humano iuri aduersa, si nulla fraus rem sorte acquirendam exponentis, aut expositam acquirentis interue-

E

ni-

ueniat; quod, in publicis ludis, cauere, pertinet, ad magistratum; in priuatis, ad conscientiam vniuscuiusque. Mille enim sunt modi alios decipiendi, aut peccandi. Nam qui mercem, in taberna, exponit (eâmq; verè, etsi implicitè, vendit omnibus illis, qui symbolis collatis summam conficiunt precio supellectilis expositæ æqualem) potest precium iniustum nominare; aut schedulas pecunia emendas nimium multiplicare; aut etiam vni, præ alijs, clam dare chartulam, in qua scyphus argenteus, vel equus, vel aliud bræuium est annotatum. Quæ omnia iustitiæ sunt aduersa. Item Princeps vel Magistratus ipse potest peccare; si aut merces mutari vel minui permittat primò expositas; aut aliquas merces priùs patiat extrahi, ijs, quæ sunt preciosiores, in vltimum locum ac tempus reiectis, vt fortientes alliciantur; aut etiam, si sinat urnas in manu exponentium merces, easque noctu non signet, aut custodiat: aut si plures, quàm necesse sit ministros custodésque apponat, quorum stipendijs populus grauetur, quando stipendia precio rerum adduntur. Deniq; & ipsi ministri à magistratu constituti, possunt corrumpi, aut negligenter inuigilare,
ne

ne quid fraudis admittatur. His talibus do-
lis & culpis semotis, fors, seu *urna Fortuna*
licita est, & sæpe à Domino Deo in subsidi-
um pauperis alicuius temperata, vt pro se-
stertio equum, aut crumenam auro turgi-
dam accipiat, pro triobolo. Sæpe & auarum
centum Philippeis in urnam atque hamum
missis, non finit extrahere, quod teruncio
quoque emeret. Nimirum *Dominus paupe-*
rem facit, & ditat; humiliat & subleuat. Quia
ipse Dominus Deus noster: in vniuersa terra iu-
dicia eius.

1. Reg. 2.
7.
1. Para-
lip. 16. 14.

CAPVT. III.

Quàm peruersè Deam, in Sortibus, imi-
tetur, Dei simius Cacodamon?

§. I.

In Sortibus magna cautela opus.

Monstrata via, qua dirigenda est
nauis, etiam digitus ad scopulos
intendendus est, ne naufragiū fa-
ciamus. Sunt enim infames hîc scopuli, sunt
Syrtes, sunt Charybdes, sunt Acrocerau-
nia. Ad quæ declinanda rursus tradenda
sunt documenta. Neq; enim semper, aut te-
merè, ad iudicium Sortis, licet recurrere;

E 2   immo

immo sæpius non licet, diuinis humanisque legibus obnunciantibus.

§ II.

Sortes non idcirco usurpandas, quia in veteri testamento, aut à quibusdam Sanctis usurpata fuerunt.

Primum documentum. Sortes etiam in Scripturis narratæ, & à quibusdam Sanctis usurpatæ, non idcirco nunc etiam omnes licitæ sunt. De Sanctis constat, eos, ex peculiari Dei instinctu, quædam miranda magis, quàm imitanda fecisse. Nimis diu alijs expectandum foret, si domum redire nolent, donec eis proiectas in mare clauis piscis referret, vt S. Bennoni & S. Maurilio contigisse, supra meminimus. Neque vacarum aut mularum aliorumq; animalium iudicio, aut indicio potiùs, permittendum est, quàm eundem sit: tametsi, in veteri Testamento, vaccis ita arca sit imposita; & camelis, sine duce, ituris ad S. Frontonium commissus commeatus; aut ab Ignatio mulæ permissum, vtram ingredi viam vellet. Adde, & Sanctos non semper ab infantia fuisse sanctos; neque omnia, quæ vnquam fecerunt, sancta arbitranda; cum homines fuerint, & subinde, vt homines errârint.

Com-

1. Reg. 6.
7.

Communis via tutissima; præsertim mortalibus, quibus est cõmunis vita. Certè, ne quis seipsũ decipiat, si in SS. litteris legat *Sortes* adhibitas. Prudentissimè, post S. Hieronymum & Bedam, monuit Gratianus, eiusmodi *Sortes* ad nostra tempora nõ pertinere: quia illa fortitio *cærimonialis* fuit. Itaq; cum veteris legis cærimoniarum abrogatione, ista quoq; fortitionis cærimonia sublata est. Qua ipsa de causa monet Beda, Apostolos, ante S. Spiritum acceptum, in electione Matthiæ, adhuc legali cærimonia usus fuisse; postquam autẽ Spiritus S. in eos missus est, nullam deinceps *Sortem*, sed solam orationem, cum ieiunio, adhibuisse. Vnde postea septem Diaconos, & Presbyteros sic elegerunt. *Sanè, cum Saluator, qui fallere non potest, nec falli, cuncta promittat orantibus; stultum & absurdum est, relicta oratione, qua promissionem habet; confugere ad Sortem, cui se adfuturum Deus, in nouo testamento, non repromisit.*

§. III.

Illicitus esse, in nouo Testamento, Sortes, quibus, sine peculiari Dei dispensatione, aut instinctu, res occulta, futuraq;, curiose indagantur.

E 3

Secun-

Beda in
c. 1. Act.

Act. 6. &

14.

Matt. 7. 7.

Ioan. 14.

13.

Delrius

l. 4. dis-

quis. c. 4.

q. 1.

70 Cap. III. De illicitarū & diabolicarum

Fernan-
dus Vasq.
lib. 1. Il-
lustr. Cō-
trouerf.
cap. 49.
n. 19. De
his pœ-
nis. 26. q.
2. 3. 4. 5.
& tot. tit.
Ex. de
Sortile-
gijs ; & a-
pud Lucā
de Penna
in l. me-
memini-
mus. C.
quam. &
quibus
quart.
pars. lib.
10. c. sor-
tes. 26. q. 5

Secundum documentum. Multò minùs
licita est *Sors*, si ad occulta quasi miracu-
losè detegenda vsurpetur. Esto olim & hæc
licita, & à quibusdam Sanctis, etiam noui
Testamenti, dispensante Deo, fuerit adhi-
bita. Quia quando Deus sibi aliquid reser-
uat, non licet id homini, absque sacrilegij
impietate, scrutari, vt è D. Thoma Fernan-
dus Vasquius docet. Certè, ob eiusmodi
Sortes, multi in Idololatriã lapsi sunt. Quam
ipsam ob. causam, variæ grauésque pœnæ
in Sortilegos constitutæ reperiuntur. Cum
enim occulta hominum facta, quæ per ha-
ruspicia, vel auguria, vel *diuinatorias sortes*,
inquiruntur, nequeant sciri, si Deus non re-
uelet, necessum est, dæmonis ope, adeoque
Stygia suspitione aut scientia talia velle
scire eos, qui *Sortibus* occulta indagant: si-
cut & qui, per *Sortes* conantur futura con-
tingentia prædicere, in quales lata est ex-
communicationis sententia, c. si quis Epi-
scop. 26. q. 5. & qui per *sortes consultorias*,
inquirunt, quid faciendum, iudicandumue
sit: quæ itidem sub anathemate, prohibita
sunt; cum non fas sit huiusmodi res, nisi à
Deo inquirere; Deus autem, in noua lege,
ordinariè non velit nos suam voluntatem,

per

per *Sortes*, indagare. Vt enim maior & perfectior coniunctio dependentiâq; esset, placuit illi, vt diuinam eius voluntatem à doctrina Ecclesiæ; à sacris litteris eiusdem Ecclesiæ sanctorumque Patrum authoritate declaratis; à superioribus nostris; à Cōfessarijs, ab alijs doctis piisque viris, non autem à *Sortibus*, disceremus. Quin neque in veteri lege eiusmodi sortes ac signa, seu omina licita fuere, nisi illis, qui ad eiusmodi signa à Deo moti instigatique fuerunt. Vnde, malè ominati sunt Philisthæi, qui ex vaccarum arcam Domini vehentiû, 1. Reg. 6. itinere gressûque, coniecerunt, an plaga 7. eis immissa à Deo, an à casu obuenisset.

§. I V.

Sortem, in dubio iuris, non facti, & sine præiudicio tertij, esse adhibendam.

Qua ipsa de causa etiam Iurisconsulti Accurs. docent, non cuius & indistinctè integrum in l. 1. esse, *ad iudicium sortis* recurrere; sed tum de- verb. phi- mum, cum dubium de iure vertitur; factum bebit. C. autem, certum est. Si enim de ipso quoque Vt possi- facto ambigeretur, *ad Sortis arbitriû* idcir- det. lafon co non concedunt deuenire, *quòd facta legi-* in l. si *time & plenè per eum probari debeant, qui in-* duobus 30 *entionem suam in his habet fundatam.* c. comma delegat. L. ei qui

ff de probat. l. a-
stor C. e-
od tit.
Iason. in
l. huius-
modi. 86.
§. si is cui
de legat.
l. n. 17.
Angel.
Aretin.
in §. Op-
tionis.
Institut.
de legat.
n. 2. An-
gel. Aretin.
in §. Sed si ex
testamē-
to. Instit.
de satis-
dat. tutor. n. 4.
Bald. in l. meminimus. C. quando & quibus
quarta pars. lib. 10. Alciat. in l. Gallus. 29. ff de lib. & post-
hum. n. 65. Vide Guidonem Pancirollum lib. rer. memorab.
cap. Fibula.

net Ang. Aretinus, si *Sorti* debeat esse locus, de preiudicio tertij agendum non esse. Quin Baldus aliique statuunt, casus illos, in quibus *Sortem* adhibere velis, à iure expressos esse oportere. *Sorte* igitur, res dirimitur, si plures, quibus optio legata est, discordes sint, in eligendo: si de deponendis, apud aliquem, instrumentis agatur: si dubitetur, quinam prior causam dicere debeat: si, de seruis manu mittendis, quæstio sit: si de diuisione bonorum, inter cohæredes, facienda controuertatur: item si de liberis diuidendis agatur. His talibus in casibus *Sortis* iudicio standum censent, si quidem vtraque pars consentiat, vt *Sortis* iudicio controuersia dirimatur; alterutra enim dissentiente, nihil agi, fatentur. Igitur dubium iuris, non dubium facti iura *Sorti* permittunt.

§. V.

Sortem consultoriam etiam olim rariùs adhibitam, quàm diuisoriam; nunc maximè esse cauendam.

Quin, in veteri quoque lege, *Sors diuisoria*

ria longè frequentius, quàm *consultoria*, fuit
 vsurpata. Et quanquã etiam in facti dubio,
 aut, per consilij modum fuerit adhibita: id
 tamen non est nunc, alia sub lege, in exem-
 plum trahendum: cum penes Deum sit, sua
 secreta reuelare, prout ipsi placet. Nostrum
 non est, illi modum præscribere, illius est
 modum concedere. Sorte deprehensum est
 furtum Achan; & Ionathæ præuaricatio:
 quis nunc timens DEVM sic audeat fures in-
 dagare, aut deprehendere præuaricatores?
 At illi, qui DEVM non timent, quorum vox
 est: *Flectere si nequeo superos, Acheronta mo-
 nebo*, illi nihil pensi habent, à Superisne, an
 ab Inferis auxilia tententur. Hinc Stygiæ
 illæ artes, vt motu cribri versatilis è forfice
 pendentis; per lancem item & licium, quem
 modū Sextus Pompeius describit; aut her-
 bâ certâ, pifisûe è butyro, aut lebete sali-
 entibus; & nescio quibus non modis, (sunt
 enim ferè sine numero, quia ad anicularum
 arbitrium) examinent indagentq; aut fur-
 ti, aut calumniæ, aut alterius facinoris au-
 thorem. Quasi non aut casu talia fieri; aut
 mentiri in innocentes dæmon possit. Neq;
 enim sufficit dicere: Ego dæmonem non in-
 uoco. non inuocas verbo; re tamen ipsa v-

Iosue. 7.

18.

1. Reg. 14.

Virg. libi

1.

e 2. de
 sortileg.
 c. si quis
 Episcop.
 26. q. 5.

teris illius ope; sine qua talia sciri non possunt, Deo iam dudum extraordinarios eiusmodi modos detestato. Quare non nemo, qui per astrolabium conatus fuerat futurum occultum nosse, etiam sine intentione dæmonem inuocandi, ab altaris ministerio fuit suspensus, per annum; idque ex gratia ac dispensatione: nam secundum ius commune, in perpetuum, suspendi debuisset. Sunt enim non expressa tantum, sed etiam tacita, cum hoste, pacta, inhonesta.

§. VI.

Sortiendi varia genera, implicitum cum caco-dæmone pactum inuoluentia, & hinc illicita.

Hoc dicunt plerique, se pactum cum Orco non habere: implicita sunt tamen hæc pacta; cum patre mendacij utique non inuenda. De hoc censu videri possunt, qui olim ab Ezechiele reprehensi sagittis fortiebantur: *Stetit rex Babylonis, inquinio, in capite duarum viarū diuinationem querens, commiscens sagittas. interrogauit idola, extra consuluit. Ad dexteram eius facta est diuinatione super Ierusalem.* Quem sortiendi modum

Ezech. 21.
 21.

S. Hierō.
 in c. cit.

S. Hieronymus sic exponit: *Stabit in ipso compite, & ritū gentis sue, oraculū consulet, ut mit-*

tat

erat sagittas suas in pharetram, & commisceat eas inscriptas, siue signatas nominib⁹ singulorū, ut videat, cuius sagitta exeat, & quam prius civitatem debeat oppugnare. Ex mente igitur S. Hieronymi, his fuit pharetra pro vrna; & pro calculis aut schedis sagittæ. Sed verba Ezechielis (*ad dexterā eius facta est diuinitio sup Ierusalē*) confirmant eorū sententiam, qui putant commixtas sagittas in aërem iactas, & in quam partem caderent, dexterā, an sinistram, versus Rabbath, an Ierusalem, obseruasse. Quia autem idem Hebræum verbum *commiscens sagittas*, etiam significat *leniuit*, aut *poliuit sagittas*, non desunt, qui arbitrentur, tangi augures, qui in splēdenti cuspide, velut in crystallo, aut vngue, futura inspiciebant. Sed verosimilius est, hīc castigari genus diuinandi, quod Græci *βελομαγνείαν*, quān quod *Catoptromanticum* nominant. Quò etiam refert D. Hieronymus id, de quo Oseas ait: *Populus meus in ligno interrogauit, & baculus eius annuncianit ei.* Theophylactus hunc ritum ita explicat: Virgas duas statuentes, carmina & incantationes quasdam submurmurabant: deinde virgis, demonum operatione, aut affectu, cadentibus; considerabant, quoniam

utraq^{ue}

Osez. 4°

12.

Theo-
phyl. in
cit. loc.

Osez.

utraq; earum caderet, antrorsúmne, an retrorsum; ad dexteram, vel sinistram. Sicq; tandem responsa dabant insipientibus, virgarū casu, pro signis, vsi. Eundem ad modum Nabuchodonosor vaticinabatur, ut Iezekiel ha-

R. Moses
in expli-
cat. præ-
cepti ne-
gatiui. 52.

Tacit. de
morib.
German.
Cæl.
Rhod. lib.
7. antiq.
lect. e.
29. He-
rodot. l. 1.

bet. R. Moses Samsonis F. ritum sic exponit: Decorticabant bacillum ligneum, vno tantum ex latere, tum in aërem proijciebant. Si fortuito casu, primo iactu apparuisset superior pars decorticata; secundo autem iactu superior pars adhuc vestita, prosperum successum augurabantur: si primùm prima pars vestita, infelicem: si utroque iactu vestitum, vel nudatum latus superiùs fuisset, mixtum euentum sibi pollicebantur. Ut vt sit, reperit Acheronticus Alastor, in omni superstitionis modo, imitatores. De antiquis Germanis, per amputatos, è fructifera arbore, surculos, supra candidam vestem, spargentibus, constat ex Tacito: de Persis & Scythis, per myricinas salignasque virgas, vaticinantibus, docet Cælius Rhodiginus & alij. Eundem morem Turcas Scytharum progeniem retinuisse Collenucij historiæ testantur. Sed & nostra tempora retinent antiqua vitia. Neque enim Succis tantum, velut diuina qua-

qua-

quadam virgula, aurum argentumque, ubi lateat, norunt hariolari; sed alij quoque conceptis verbis efficiunt, ut virgula recta, ad nomen rei, quam indagant, sponte sua, iunctis extremitatibus, in circulum coeat, & à cornibus velut lunetur.

§. VII.

Quantus, in virgæ Sortibus, Dei simius sit cacodemon?

Nimirum insignis Dei simia est diabolus. Quem non potest imitari, æmulatur. Scit olim Aaroni, virgula florente, sacerdotij prærogatiuam obtigisse, dicente Domino: *Loquere ad filios Israël, & accipe ab eis virgas singulas, per cognationes suas, à cunctis principibus tribuum, virgas duodecim, & uniuscuiusq; nomen superscribes virgæ suæ. nomen autem Aaron erit in tribu Levi, & una virga cunctas seorsim familias continebit: ponésq; eas in tabernaculo fœderis, coram testimonio, ubi loquar ad te. quem ex his elegero, germinabit virga eius.* &c. Gessit & Moyse res prodigiosas, per virgam. Sed diuina vis non est perinde omni virgæ alligata. Itaq; sicut Pharaonis malefici fecerunt etiam ipsi per incantationes *Ægyptiacas & arcana quedam similiter: proieceruntq; singuli virgas suas, quæ versæ sunt*

Strabo. l.
15. Collec-
nuc. l. r.
Rer. Nea-
politian.

Num. 17.

2.

Exod. 7.

11.

se sunt in dracones: ita hodie dum cacodæmon homines dementat, ut dum sunt Orci ni, sibi diuini esse videantur. Illi scire debent, antiquam hanc esse antiqui serpentis artem, ut se in Angelum lucis transfiguret, fallacissimāque promissione dicat: Eritis, sicut di, scientes bonum & malum. Accedit, hoc tempore, *diuinatōriam sortem* nec ius- sam à Deo, nec, sine peculiari instinctu Dei permissam; sicut adhuc permissa fuit, quan- do B. Dei mater Iosepho sponsa data est, in- tidem virga eius germinante, ut quidam piè credunt.

§. VIII.

Enominibus, aut libris Sortes diuinatorie quam vana, quāque impie sint; & a quibus magnatibus v- surpatae?

Sueton.
in Augu-
sto & Ti-
berio.

Diuinatorie sorti olim valde dediti fuerūt Augustus, Tiberius, itēque rex Pergami Attalus. Utinam & nunc non etiam mul- ti magnates se sinerent in hoc barathrum præcipitari, ut consilia matrimoniorum, bellorum, aliorūmq, negotiorum sorti com- mitterent! Vidi homines, non de plebe, qui ex nominibus, mero parentum arbitrio impositis, fausta infaustaue matrimonia o- mi-

minabantur, dicebantque, vter coniugum prius esset à vita discessurus. Quæ est superstitiosa *Onomantia*, à Græcis, in nomine *Astyanactis*, & ab Augusto, in nomine *Nicenis*, obseruata. Quid si parentes alia nomina imposuissent, num fortunam mutassent filiorum? Quod si ita est, obseruarent utique homines, quænam nomina sint malè ominata, quæ fortunam secundam afferentia: & stultissimi essent, si non omnes filios suos, *Victores*, *Victorinos*, *Valerios*, & *Alexandros* potius, quàm *Priamos* appellarent. Verum est quidem, *Conueniunt rebus nomina sæpe suis*: & *Nabal*, iuxta nomen suum, stultus fuit; sed sæpe etiam non conueniunt. *Ioannes gratiosum* aut *pium* significat, multi tamen *Ioannes pi* non fuerunt, sed damnati sunt, vt exemplo esse potest *Ioannes Calvinus*. Eadem est superstitio, quæ *Pythagoræ* tribuitur, in nominibus proprijs vocalium numerum parem prosperum, impari infelicem interpretrans; aut numerum maiorem existimans, quasi idcirco *Hector* ab *Achille* sit superatus, *Hector*que superior euasisset, si fuisset *Achilles* nominat⁹. Enimvero numeris vim aliquam diuinam, aut naturalem proprietatem tribuere, error est.

Esto

Apoc. 13.

Franciscus Arias
lib. de
rat. ment.Gregor. 1.
8. Greg.

Esto Apostolus nomen Antichristi, per numerum 666. significarit, quod factum est, Deo reuelante; & reuelante arcana sua, cui vult, non qui vult. Nam id vt fiat, petere, à doctis & pijs non probatur. Etsi enim reuelationes plurimæ sanctis sint factæ; tamen desiderare, plerumque oritur ex occulta superbia, æstimatione & amore sui; quia tales cupiunt suam alijs manifestā fieri sanctitatem, (quæ tamen in talibus non consistit) aut certè ex vana curiositate, quæ à Deo punitur. Vt autem nec litteris, nec numeris, ita neque verbis neque libris vis vlla physica aut diuinatoria inesse est credenda. Quod tamen itidem ab ijs creditum vidimus & vsurpatum, qui alios, hac in re superstitiosè credulos castigare debuissent. Fit hæc *σοιχησιμάντεια*, apertò temerè Homeri aut Virgilij libro, & primo, qui obuius inspicienti occurrit, versu obseruato. Ita Socrates olim mortis suæ diem; Claudius, Macrinus, Gordianus iunior & alij Impp. tempus regni vel vitæ dicuntur coniecisse. Has Ethnicorum nugas imitati sunt postea etiam Christiani, Veteris aut Noui Testamenti apertione, quam *Sortes Apostolorum* appellauerunt. Contaminauerunt

tunt se hoc genere *Sortis* Heraclius, apud Cedrenum; Romanus Diogenes, apud Cuspinianū; Andronicus senior, apud Gregoram; Charannus filius regis Francorum, apud Gregorium Turonensem; B. Theodora Alexandrina nondum bene catechizata, apud Simeonem Metaphrasten; Gundulphus, apud Ranulphum; Meroueus item, apud Gregor. Turon. apud quem tres codices S. Scripturæ super S. Martini sepulchro collocantur, & sigillatim singuli aperiuntur. Deniq; & Cardanus, & Cardani imitatores, & quicumque seridò adhibent librū *Fortuna Rotam* dictum; aut alios, seu profa, seu ligata oratione, vaticinantes; qui Ecclesiæ Catholicæ plurib⁹ decretis damnati sunt seuerissimèque etiam ab Urbano VIII. prohibentur; præsertim, qui de morte Principum vanissima oracula mentiuntur. Neq; pro istis quidquam facit, quod supra recensuimus, de S. Basilio, Augustino, Ignatio, qui libros sacros vtiliter aperuerunt, non vt futura inde discerent, aut occulta explorarent; sed, vt in scripturis, alijsue pijs libris, doctrinam in solatium, aut exhortationem in spiritualem fructū, reperirent: in quem vtiq; finem eiusmodi volumina

Tur. l. 4.
hist. c. 16.
& 20.
Sim. Metaphrast.
XI. Septembr.
Ranulphus
l. 7. Polychronic. c. 8.
Gregor.
Tur. l. 5.
hist. Fræc.
c. 14.
C. aliquanti, &
c. si quis clericos.
26. q. 3.

sunt à Deo nobis data. Sed ita est, etiam ipsi
suis pijs libris, quibus nos Deus vult uti, dia-
bolus vult abuti.

§. IX.

*Quid, apud Iudeos, Ephod, Sacerdotale, stola
hieratica, epomis, diplois, Rationale,
Vrim & Thūmim fuerint, in qui-
bus Dominum consulebant?*

Quod etiam facit in speculis. Constat è
S. Scriptura, fuisse quendam occultorum
Dei consiliorum iudiciorūque ac prophe-
tiæ modum, in applicatione *Ephod*, quod
vel linteum erat, atque etiam minoribus
ordinibus concessum, ut puero Samueli; vel
1. Reg. 2. *Sacerdotale*, quod & *superhumera-
le* diceba-
tur, auro & trium colorum varietate con-
Vide Ex- spicuum à Iosepho *stola hieratica, epomis, &
od. 28. diplois*, vocatum. Huic aureis catenulis ap-
pensum fuit *pectorale*, sic dictum, quia in
pectus, propendebat, alio nomine etiam
Exod. 28. *Rationale, Rationale iudicij, & iudicium filio-
15. & 30. rum Israël*, itémque *iudicium Vrim* nuncu-
Num. 27. patum. *Rationale* quidem, quia, more ani-
21. malis ratione præditi, ratiocinabatur: *Ra-
tionale autem iudicij*, quia diuinæ litteræ so-
lent id, quod quisque facere debet, siue cu-
ius.

iusque officium, *iudicium* appellare: *iudicium* quoque *filiorum Israël*, quia sacerdos rationali indutus, Deo hominum dubia, desideria, negotiaue proponebat: Deus vero, per *Rationale* significabat hominibus, quid fieri vellet, & quis rei successus futurus esset. Vnde idem *Rationale*, seu gemmæ illius duodecim *Vrim & Thummim*, hoc est, *manifestatio & veritas* rerum futurarū dici consueuerunt. Idcirco legimus: *Pones autem in rationali iudicij doctrinam & veritatem*. Hoc *Rationale*, & *Ephod*, cum alijs vestimentis sacerdotalibus induti sacerdotes, post debitas preces, viua voce, ea quæ intelligere cupiebant, proposuerunt; quod dicebant, *applicare Ephod, & consulere Dominum*. Tum, vt tradit Iosephus, si Deus quidpiam suadere aut approbare volebat, externo atq; inusitato quodam lapidum splendore, internaque luce menti sacerdotis infusa, respondebat. Quod etiam, in Ecclesiasticis historijs legimus, contigisse. Rem memoratu dignissimam ipsis verbis D. Gregorij Archiepiscopi Turonensis referam.

Prou. 1. 3.
c. 1, v. 9.

Exod. 23.
17.

1. Reg. 13.
9.
Ioseph. 1.
3. antiq.
c. 9.

§. XI.

Gemma miraculosa inter nocentem & innocentem, vel obscuritate, vel claritate, discrimen inspiciendum prabens.

S. Gre-
gor. Tu-
ron lib. 1.
de glor.
martyr.
cap. 13.

Quoniam Vasatensis urbis meminimus, inquit, opera precium puto, miraculum, quod in ea Dominus largitus est, memorare. Tempore, quo diuturna obsidione, vallabatur à Chunnis, omni nocte sacerdos, qui præerat, circuibat psallendo, & orabat, nec ab ullo auxilium, nisi a Domini misericordia requirebat. Hortabatur omnes orare, & non deficere, asserens humiles preces, calorū ianuas penetrare. Hostis verò in circuitu depopulabatur villas, domos tradebat incendio, agros vineasq, pecoribus intromisissis, vastabat: sed sacerdoti bono operi insistenti, celeriter, virtus diuina adsuit. Nam nocte visum est ipsi Barbarorū regi, quasi psallentes homines, in vestimentis albis, accensis cereis, circuire muros urbis, & indignans, ait: Quæ est hæc peruersitas, & securitas vana, ut obsessi quasi despectis nobis, canticis, nescio quibus, ac laudibus perstrepant? verè quia digni sunt perditione. Et statim misit ad urbem nuncios, interrogantes, quid sibi ista velint? At illi negant, scire se, quæ dicuntur, neq, de ijs aliqua persensisse. Alia verò nocte, vidit quasi glo-

A globum magnum ignis super urbem descende-
 re: & ait, si contra nos hi obsessi contumaciter
 agunt, nec nos metuunt, vel caelestis eos ira cō-
 sumit. Cūmq; non videret vllum ab urbe in-
 cendium consurgere, misit iterum interrogare,
 qua essent, quae, viderat. Similiter negave-
 runt, nihil se omnino vidisse. Tunc rex Gau-
 sericus ait, si haec isti nesciunt, manifestum est,
 quod Deus eorum adiuvat eos: & statim disces-
 sit à loco illo. Sacerdos autem, conuocatis ciui-
 bus, vigilias celebrat, & missarum agit festa,
 pro liberatione populi sui. Dum autem hac a-
 geret, respiciens sursum, vidit super altare,
 quasi de camera templi, cadere tres guttas, æ-
 quales magnitudine: claritate, candore crystal-
 lum vincentes, cūmq; omnes cum admiratione
 & stupore vehementi intenderent, easq; nullus
 auderet attingere, Petrus quidam presbyter,
 qui ut res ipsa adserit, magni meriti erat, ex-
 hibita argentea patena, guttas colligere nititur:
 quae dum per altare vago cursu rotantur, de-
 fluentes in ipsam patenam statim in se coniun-
 ctæ, quasi vnã gemmã pulcherrimã effe-
 cerunt: patuitq; euidenter ratione, contra ini-
 quam & Deo odibilem Arianã heresim, quae
 eo tempore pullulabat, hac acta. Agnitum est,
 Sancta Trinitatem in vna omnipotentia aqua-

litate annexam, nullis garrulationibus posse
 disiungi. Tunc gaudius populus, & intelligens
 munus sibi indultum fuisse diuinitus, conferens
 aurum gemmasq; preciosas, crucem fecit, in
 qua gemmam statuit. Sed protinus omnes re-
 liqua gemmae hac accedente ceciderunt. Tunc
 Pontifex intelligens, non esse consortium cale-
 stibus cum terrenis, fabricata cruce ex auro
 purissimo, eam gemmam media intercapedine
 locat, & populo adorandam prabet. Nec mo-
 ra, fugato, ut diximus, hoste, ciuitas est libe-
 rata. Iam ex hoc multi infirmi hausto vino,
 vel aqua, in qua gemma abluitur, protinus sa-
 nitati redduntur. Deniq; cum adorata fue-
 rit, si à peccato est homo immunis, & ipsa ap-
 paret clara: ceterum si ut plerumq; adsolet,
 humane fragilitati, aliquid detulerit criminis,
 tota ei videtur obscura: miramq; prabet discre-
 tionem, inter innocentem & noxium, cum uni
 atra, alteri monstretur splendida.

§. XI.

*Acherontica simia speculorum sortes imitata
 quàm in grandia pericula stolidos mor-
 tales conijciat?*

Hec talia iudicia sua Deus potest & nunc,
 & solebat olim ingemmis Ephod, velut in-
 scribere; solet autem etiam emulari Sathan.

1. Pythagoras speculo concauo litteras humano sanguine temperatas inscribat, & speculum Lunæ opponens diuinabat, vt quidam recentior tradit; ac nonnulli stolidi iuuenes somniant naturaliter fieri posse.

Leloy-
her. l. 4. de
spect.

2. Pausanias agens de Cereris æde, ait: *Ibi oraculum maximè veridicum fuisse cognoui. ex eo non rerum omnium, sed morborum tantùm*

Pausan.
in Acha-
ic.

euenta prædicebantur. Speculum tenui suspensum funiculo demittunt, ita librantes, vt in fonte omnino non mergatur; sed imo ambitu summam aquam contingat. Exinde, vbi odores adoleuerint, & ritè Deam precati fuerint, inspiciunt in speculum, & ex eius imaginibus, periturusne, is ager sit, de quo consuluerunt, diuinant. 3. Fuit præterea, in Iuliano, hæc amentia, ait Spartianus, vt per Magos pleraq; faceret, quibus putaret vel odium populi deliniri, vel militum arma compesci. Nam & quasdam non conuenientes Romanis sacris hostias immolauerunt, & carmina profana incantauerunt, & ea, quæ ad speculum dicunt fieri (in quo pueri, præligatis oculis, incantando, vertice respicere, dicuntur) Iulianus fecit. Tuncq; puer vidisse dicitur & aduentum Seueri, & Iuliani decessionem. 4. Turcæ in peluim aqua plenam iniiciunt lapides preciosos, item au-

Spartian.
in Iulian.

ri argentique laminas, & aiunt, se responsum è peluis fundo audire. 5. Nostra tempora, vt omnium ætatum stultitias videantur collegisse, audent non solum consulere, sed etiam emere ac secum gestata eiusmodi specula iactare. Audiui iuuenis, & noui oculos testes, qui se vidisse, aiunt, phialas, globosque crystallinos, apud magnates, monstratos, à spiritibus infessos, qui iam in cicadas, mox in homines, & momento in dæmones versi, tandem furta ac fures representabant; & puero quodam exclamante, IESVS, MARIA, in ictu oculi, euanescebant. Usque adeò diabolus se etiam apud magnos insinuat, & in aulis quoque dominatur. Sed placet, referre, quod in non indocto commentario *de demonum natura*, quidam, in Germania, libello Plutarchi, *de defectu oraculorum*, præfixit. *Consulti*, inquit, *aliqui de rebus ignotis, in crystallis, conspiciunt ea manifesto, de quibus quaesitum fuit.* Et addit: *fuisse sibi notum unum ex præcipua familia Norinbergæ. Eum, quodam tempore, venisse ad se, & attulisse, in serico panniculo innolutam gemmam crystallinam, figuram rotundam, & dixisse: donatam sibi illam fuisse à quodam ignoto, qui se, ante multos annos, de*

hospiti-

hospitio compellasset, fortè in forum conuentum, quemq; ipse in domum suam adduxisset, & tri-
 duo habuisset secum. Fuisse autem ab illo disce-
 dente, & relincente munus hoc, ad significa-
 tionem grati animi, edoctum se crystallini vsus
 talem: Si qua de re certior fieri vellet, ut pro-
 meret crystallum, & puerum marem castum
 iuberet aspicere, & ex eo percunctaretur: Quid
 cerneret? fore enim, ut de apparentibus puero
 visis omnia, quæ requireret, indicarentur.
 Atque affirmarat hic, se nulla unquam in re
 fuisse deceptum, & mirabilia de puerorum indi-
 cijs rescivisse; cum ceterorum nemo quisquam
 aliud, quam nitidam & puram genamam in-
 tuendo videret. Quodam tamen tempore, cum
 gravida ipsius uxor puerum gestaret in utero,
 illi quoq; species in crystallo oblatas. Primò au-
 tem omnium formam viri se se exhibere solitã,
 illo habitu, quo tum communiter uterentur.
 Et ita deinceps aperuisse, de quibus interroga-
 tum esset, cetera: explicatisq; cunctis, illam
 rursus viri figuram discessisse, & evanuisse re-
 liqua. Discedentem autem eam, quam dixi-
 mus, figuram viri visam saepe urbem perambu-
 lare, & ingredi templa. Fuerat autem fama
 passim dissipata de illis indicijs; ut negantibus
 aut dissimulantibus suum delictum aliquod, vul-

gò minarentur, se relatores de ea ad illum se in
 crystallo ostendentem virunculum. Quin eti-
 am compertum est, fuisse à doctis quibusdam,
 de dubitationibus suis in litterarum studijs ali-
 quando, nescio quid, propositum, & in crystal-
 lo lectum. Sed his & alijs huiusmodi complu-
 ribus commemoratis, dixit Spenglerus, hunc
 aliquando ad se venisse, cum tali oratione: Ar-
 bitrari se, tempus esse, ut à crystallo tali us-
 tandem abstineret. Nam & sibi iam persua-
 sum, eo ipso non leuiter peccari, & animi per-
 turbati cruciatus grauissimos, se diu sanè per-
 pessus esse. Itaq; se decreuisse, deinceps nihil
 cum illo experimento velle negotij habere: tra-
 dere nunc ipsi, quod accepisset, de quo memi-
 nisse posset, quid ei saepe demonstrasset, neq; ne-
 sciret, qui rumores, in ciuitate, percrebuis-
 sent. Permittere autem, ut faceret de eo, quod
 collibuisse. Tum Spenglerus, laudato eo, acce-
 pisse se aiebat crystallum, & in minutissimas
 partes contudisse, & una cum serico inuo-
 lucro, in latrinam abiicisse. Quàm
 dignum fuit hoc tumulo istud
 cadauer?

§. XII.

Sortibus diabolicis subinde homines vera cognoscere, ut postea falsis magis credant: eosdemq³, si è multis falsissimis coniecturis, tantum una verum attingat, illam iactare, mendacijsq³ reliquis omnibus veniam dare.

Vtinam imitarentur hoc factum, quicumque plus quam vitrea ac fragili veritate nituntur! Quid amentius potest esse, quam credere hosti? quid stultius, quam adhibere fidem ei, qui in veritate non stetit: quia non est veritas in eo? immo qui, etiam cum vera loquitur, mentitur; loquitur enim, ut fallat. Verum erat illud: *Aperientur oculi vestri*: falsum, quod mox subiunxit: *Et eritis, sicut dii*. Nempe, sicut lignea sagitta non penetraret, nisi cuspis ferrea præfixa viam aperiret; sic multi diabolo mentienti non crederent, nisi vel vero, vel specie veri deciperentur. Eleganter Augustinus hinc occurrit inquiring: *Sed forte dicit aliquis: Quid facimus, quia auguria ista, vel characteres, vel diuinationes frequenter nobis veritatem annunciant? De hac re Scriptura nos cõtestatur & monet dicens: Etiam si vera dixerint vobis, nolite credere: tentat enim*

Ioan. 8.
44.

Gen. 3. 5d

S. August
serm. de
temp, 248

92 Cap. III. De illicitarum & diabolicarū

enim vos Deus vester, utrum eum timeatis, an non. Sed iterum dicis: Aliquodies, si præcantatores non fuerint, aut de morsu serpentis, aut de aliqua infirmitate prope usque ad mortem, multi periclitantur. Vnum est, fratres, quia permittit hoc Deus diabolo, ad probandam populum Christianum: ut cum interdum, per illa sacrilegia, aliqua remedia receperint, facilius postea diabolo credant. Et ideò quantum potestis circumventiones illius fugite. Quod planè etiam est, de fortibus Sathanicis dicendum; quæ non periculis duntaxat, sed etiam falsitate sunt plenæ, & sæpe non tam præsciente diabolo, quàm temerè conijcente, attingunt veritatem; sicut qui fastos & calendaria condunt, etiam si stellarum, nullam habeant peritiam, etiam si temerè umbres aut serenitates prædicant, tamen non rarò id prædicunt, quod postea euenturum est; etsi non rarò etiam pinguius mentiantur. Quoniam enim, teste Augustino, non tenent homines memoria falsitates errorésq; Mathematicorum, non intenti, nisi in ea, quæ illorum responsis prouenerunt, ea quæ non prouenerunt, obliuiscuntur: & ea commemorant, quæ non arte illa, quæ nulla est, sed quadam obscura rerum sorte contingunt. Quod
si pe-

S. Aug.
l. 83. qq.
q. 45.

si peritia illorum volunt tribuere, dicant artificiosè diuinare etiã mortuas membranas scriptas quaslibet, de quibus plerumque, pro voluntate, fors exit. Quod si non arte de codicibus exit saepe versus futura pronuncians, quid mirum, si etiam ex animo loquentis, non arte, sed fors erit aliqua predictio futurorum? Ratum est, apud Theologos, futura contingentia dæmones, non nisi ex incertis coniecturis, aut aliquando è certa Dei reuelatione nosse. Coniectando saepe hallucinantur. Cum reuelata propalant, tamen hominibus non constat, an ex Deo habeant. Cum ergo ex ipsis dæmonibus futurorum iudicia certa non hauriantur, quæ esset in *Sortibus* dæmonum certitudo? Inde nec propriè *Sortes*, sed, cum addito, *Sortes diabolica* sunt appellandæ. Qua ipsa de causa vera & absolutè fors D. Augustino, non aliquid mali est, sed res est, in dubitatione humana, diuinam indicans voluntatem.

§. XIII.

Deum, in poenam superstitionis, subinde permittere, ut superstitiosus fiat, sicut crediderunt.

Denique, si quando eueniunt, quæ ex illicitis *Sortibus* homines se vel occulta, vel abien-

Bucca-
nan. lib.
4. fol. 35.

absentia, vel futura venatos arbitrantur; non rarò eueniunt, in pœnam, vt hominibus stultis, fiat, sicut crediderunt. Quidam varijs chartis varia genera mortis inscripsit, vt sciret, qua ipse esset interiturus, in lecto, an campo; fune, an ense? Extraxit semper funem. Ergo infamiã patibuli, quod sibi imminere dicebat, horrens, se ipsum domi suspendit, ne id carnifex foris facere cogeretur. Chronica Scotorum de Nathaloco rege XXX. memorant, illum ipsum, à quo rex cæsus, ad diuinos missum, vt de victoria, de vita Regis, ac regno eius percontaretur: responsum à quadam annu accepisse: Regem non diu victurum: nec periculum ei ab hoste, sed à familiaribus instare. Cum ille vrgeret, A quo? anum, A te, subiēcisse. Ille mulierem execratus, cum domum rediret, subiit animum illa cogitatio: nec responsum calari posse, nec edere tutum esse: ne se apud Regem hominem prauum, & suo timori indulgentem, suspectum redderet. Itaq; tutius esse, tyrannū, cum multorum gratia, interficere, quàm cum grauissimo capitis proprii, discrimine incolumem seruare. Statim, ubi domum redijt, impetrato, ad responsa diuinorum expromenda secreto; cæso Rege, duodecimum imperij annum ingresso, patriam seruitio

uitio, & se periculo exemit. Nonne his talibus *Sors* exitiosa fuit? Tuo, ô Deus, iudicio fuit, qui odisti *observantes vanitates superuacue*. Ego autem in Domino speravi: exultabo & letabor in misericordia tua. Plura de omine sacro & licito, ac profano & illicito & superstitioso reperiet lector apud Pererium.

Pfal. 30.

7.

Perer. in

c. 24. Ge-

nes. vers.

13.

CAPVT. IV.

An Deus aliquorum innocentiam, vel iustitiam declaret, qui aduersarios suos, ad vallem Iosaphat citant, aut qui ad diuinum iudicium pronocant?

§. I.

Ad iudicium Dei pronocantium diuersæ Sortes.

Pertinent ad *Politicas sortes* etiã *exploratorie probationes*, quibus fortuito euentui veritas culpæ vel innocentie permittitur decidenda; & sæpe, non sine euidenti miraculo, deceditur. Inter has iudiciarias disquisitiones, est etiam illa vna, qua se se homines, mutuò, in *vallem Iosaphat*, & ad diuinum tribunal solent citare. In qua citatione vel damnandâ, vel imitandâ, homines possunt committere *remeri*.

meritatem. Sæpe enim eiusmodi citatio à Deo est, sæpe contra Deum: sæpe contemni debet, sæpe formidari: vt enim vel licita est, vel iniuriosa; ita supremus iudex, per eam, vel vult, vel non vult iudicia sua manifestare. Sunt etiam duplicis generis homines, qui hac prouocatione vtuntur, rei & innocentes; sancti & impij. Duplex etiam, generatim loquendo, est finis, bonus & malus. Et modus quoque ipse non est idem. Aliquando ad iudicem Deum absolutè duntaxat appellatur; aliquando iubetur aduersarius ad tribunal eius, intra certos dies, menses, aut annos; aliquando, nullo certo tempore nominato, se sistere. Cum ergo impium sit, sanctos temeritatis damnare, qui subinde tyrannum, aut alios, ad comparendum, coram Deo; citauerunt; & stultum, quauis ex causa, ad summum iudicem prouocare: afferam primò causas, & exempla licitæ, postea etiam illicitæ citationis, ob quã Deus iudicij sui arcana mortalibus vel negauit, vel patefecit.

§. II.

Causa, ob quas ad Deum summè oppressi, licite possint prouocare.

Qui innocentes iniuriã afficiuntur, & vitã di-

Ita digni mortis sententiam accipiunt, videntque nullum sibi, in humanis auxilijs, præsidium superesse; rectè ad Deum confugiunt, cui placere non potest, si gladius, quem Principibus & Magistratibus, in vindictam malefactorum, concessit, stringatur in innocentes. *Non accipiet Dominus personam in pauperem, & deprecationem lesi exaudiet.* Immo etiam qui deridetur ab amico suo, sicut ego, inquit Iob, *inuocabit Deum, & exaudiet eum.* Exaudire autem eum potest, prout inuocatus fuerit, vel, vt iniquitate oppressum è malis præsentibus eripiat, quod omnino petere frequens & concessum est; vel, vt talem iniuriã aut morte non fuisse dignum, sumta de aduersario extraordinaria ultione, mortèque etiam ipsi illatã, declaret. Quod varijs quis de caussis potest à Deo flagitare. Si, citra odium, aliamuè malam affectionem, bono fine, flagitet, puta, vt innocentia locum habeat; vt scandalum amoueatur; vt familia non grauetur infamiã; vt homines tam iniustis iudicibus liberentur; aut vt emendentur, qui adeò tyrannicè dominantur; tum licitè flagitat; prouocatque, sine peccato, & verò sæpe etiam cum merito, ad tribunal summum iudicis

Eccli. 35°

16.

Iob. 12, 4°

Ita Feuardentis extremò cap. 13. Esther.

G

dicis

dicis viuorum atque mortuorum; nec sine petito effectu. Legimus enim frequenter diuinam iustitiam, sic prouocantes manifestissimè absoluisse, & lege talionis ex vita expulisse eos, qui alios & ipsi è vita, sed iniustè, expulerunt.

§. III.

Eorum, qui ad iudicium Dei appellauerunt, è veteri Testamento exempla.

1. Reg.
24. 13.

2. Para-
lip. 24. 23.

Exempla è diuinis litteris, ex vitis Sanctorum, ex aliorum gestis afferri possunt. In diuinis litteris, Dauid capitali Saulis odio multisque insidijs petitus, *Iudicet Dominus inter me & te, & ulciscatur me Dominus ex te*, inquit. Prouocatio hæc fuit; neq; in irritū cecidit, quia, cecidit paulò post Saul, amisâ victoriâ, & vitâ. Clarius exemplum datum est, in Pontifice Zacharia filio Ioia dæ, in quem illi ipsi, quos ab idolis dehortabatur, *miserunt lapides, iuxta regis imperium in atrio domus Domini. Et non est recordatus Ioas rex misericordia, quam fecerat Ioiada pater illius secum, sed interfecit filium eius. Qui cum moreretur, ait: Videat Dominus, & requirat. Cùmq; euolutus esset annus, ascendit contra eum exercitus Syria: venitq; in Iudam & Ierusalem, & interfecit cunctos principes populi*

non frustra, ad Dei tribunal provocasse. 92

populi &c. In Ioas quoque ignominiosa exercuere iudicia. Et abeuntes dimiserunt eum in languoribus magnis: surrexerunt autem, contra eum, serui sui, in ultionem sanguinis filij Ioiada sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, ante diuinum tribunal, de innocentissimi sacerdotis nece rationem redditurum. Pari pacto Machabæi martyres Antiocho diem dixisse censendi sunt: siquidem eorum prædictiones vim imprecationis & citationis habuerunt, cum dicerent: Tu autem patienter sustine, & videbis magnam potestatem ipsius, quæ liter te & semen tuum torquebit. Dictum, factum. Neque hæc talia ex impatientia, aut ira, sed ex zelo iustitiæ & odio impietatis, profecta videri debent; sicut neque Moyfes, quando dixit: In hoc scietis, quia Dominus miserit me &c. Si consueti hominum morte interierint Dathan & Abiron &c: non misit me Dominus &c. neque Elias, quando dixit: Si homo Dei sum, descendat ignis de celo, & demoret te, & quinquaginta tuos: neque Elisæus, quando vrsos immisit in pueros irrisores.

2. Mach.
7. 17. &
19.

Num. 16
28.
4. Reg. 1.
10.
4. Reg. 2.
24.

§. IV.

Noni Testamenti exempla diuinum iudicium minitantiæ, aut postulantiæ.

G 2

In

In nouo quoq; Testamento exempla occurrunt. Nam & Christus ipse ab iniurijs Iudæorum, ad Patris iudicium appellans dixit:

Ioan. 8. 50. *Ego non quero gloriam meam; est qui querat, & indicet:* & S. Petrus, teste D. Gregorio, increpando utriq; coniugi, Ananiæ & Sapphiræ, vitam abstulit, qui reddidit *Thabitæ orando.* Noluit quidem Christus, qui pati venerat, scuire: ex hoc tamen, & Pauli Elymam excœcantis, atq; Corinthium sathanæ in interitum tradentis exemplo, *uoluit, ut intelligeremus, id se potuisse,* ait Tertullianus. Nimirum non aliena est ab Evangelica suauitate seueritas nonnulla, ut Beda docet. Habenda enim est etiam ratio communis in futurum utilitatis, & disciplinæ causâ, obstinatis metus incutiendus. Qua de causâ S. Thomas tradit, Petrum, tanquam executorem Dei, occultum Ananiæ peccatû explicauisse. Prohibet quidem Christus, ne malefacientibus malefaciamus, aut maledicentibus imprecemur, licet tamen quandoque *utrumlibet zelo iustitiæ, & iudiciaria potestate, atq; sine vindictæ linore, sine odio,* ut D. Gregorius obseruat.

Act. 8. 20. Sic idem Petrus Simoni dixit: *Pecunia tua tecum sit in perditionem. Quæ imprecatio & male*

Ioan. 8.

50.

Act. 5. 5.**S. Greg.****l. 2. dial.**

c. 30.

Act. 13. 11.**1. Cor. 5. 5.****Tertulli-****an l. de****Pudic.**

c. 21.

Beda in**Luc. 9. 55.****S. Thom.****2. 2. q. 35.****2. 7. ad 2.****Luc. 6.**

68.

non frustra, ad Dei tribunal prouocasse. 101

*maledictio est prauidentis diuinam de Simone
sententiam, & huius reprobationem aq₃ eter-
nam perditionem, non autem vindicta studen-
tis, ait cum Beda Glossa ordinaria. Sic Pau-
lus Principi sacerdotum Ananiæ dixit: **Act. 23. 3.**
*Percutiet te Deus, paries dealbate. Vbi Apo-
stolica auctoritate auctori percussione suæ
interitum denunciavit: certè, vt Propheta,
prædixit: etenim istud euenit, sicq₃ defunctus
est, ait S. Chryostomus. Sic & alio tempore
idem Paulus existimauit, Alexandro ærario
iniustitiam eius impunitam esse non debere,
dixit enim: *Reddet illi Dominus secundum o-
pera sua, multa siquidè mala Paulo ostendit
Alexander, postquam à fide defecit, & E-
uangelio valde restitit. Deniq; Sanctorum,
pro Christo, occisorum animæ, nonne cla-
mabant voce magna, dicentes: Vsquequo, Do-
mine (sanctus & verus) non iudicas, & non
vindicas sanguinem nostrum de ijs, qui habi-
tant in terra?***

Act. 23. 3.

S. Chryf.

homil. 6.

de lau-
dib. S.

Pauli.

2. Timoth.

4. 15.

Apoc. 6.

10.

§. V.

*S. Stanislai martyris, & S. Fridolini morenos,
ad ciuile iudiciũ, è sepulchris, vocantiũ historia
docentes, multò magis viuos posse à*

Sanctis ad diuinum iudi-

cium citari.

G 3

12.

S. Thom.
2. 2. q. 83.
a 8 ad. 2.
Breniar.
Roman.
e. Majj.

Eadem ratione, qua pro Verbo interfe-
ctorum animæ clamauerunt, possunt etiam
clamare alij Martyres, ac Sancti, & diui-
nam vindictam iustissimè implorare, vt ex
D. Thoma constat. S. Stanislaus Polonus
Boleslaum *graniter* offenderat, quòd illius no-
tam libidinem publicè arguebat. Quare, in sa-
lenni regni conuentu, Stanislaum, per calum-
niam, in iudicium, coram se vocari curat, tan-
quam pagum occuparet, quem Ecclesia sua no-
mine coëmerat. Quod cum neq̄ tabulis probare
posset, & testes veritatē dicere timerent, spondet
Episcopus, se Petru pagum venditorē, qui triennio
ante obierat, intra dies tres, in iudicium addu-
cturum. Conditione cum risu accepta, vir Dei
toto triduo ieiunijs & orationi incumbit: i-
pso sponsionis die, post oblatum Missæ sacrifici-
um, Petrum, è sepulchro surgere iubet: qui
statim rediuius Episcopum ad regium tribunal
euntem sequitur, ibiq̄, rege & ceteris stupore
attonitis, de agro a se vendito, & pretio rite si-
bi ab Episcopo persoluto, testimonium dicit, atq̄
iterum in Domino obdormiuit. Simile quid le-
gimus de S. Fridolino Abbate, Seckingæ ad
Rhenum, monumentum habente, qui iti-
dem è tumulo mortuum ad humanum tri-
bunal euocauit, vt & innocentia, & calū-
niæ

non frustra, ad Dei tribunal prouocasse. 103

niæ indignitas testem, omni exceptione maiorem, haberet. Quod si igitur Sancti vel ipsos mortuos è sepulchris ad humanum audent tribunal euocare; cur non auderent viuos citare, easdem ob causas, ad tribunal diuinum? nempe, vt aut se, aut sua, aut, quæ sunt Ecclesiæ, tueantur?

§. VI.

S. Benno Episcopus iniuriosum Marchionem ad diuinum se sistere tribunal iubet; nec sine effectu.

Sua & Ecclesiæ bona defendit hac citatione Stanislau⁹, ac se ipsum quoq; à calumnia. Idem fecit S. Benno Misnensis Pontifex, dum ad diuinum tribunal Dei, Marchionem iniuriosum, certo tempore præscripto, venire iussit. Rem totam ex bulla canonizationis Adriani Pontificis Hieronymus Emserus, atq; ex hoc Raderus, his verbis tradidit. *Marchio quidam Misnensis ad rem auidior, cum per summum scelus in possessionem bonorum Ecclesiæ Misnensis irruisset, Beatus Benno hominem rectè facturum affirmavit, si ea, quæ ipsi Ecclesiæ Misnensi eripisset, restitueret; sin minus, Deum aliquando, pro tanta improbitate, pœnas ab eo experiturum. Quibus verbis homo furens concitatus Sanctissimum virum alapa percussit. Tunc Beatus*

Matthæus Raderus volumine 3. Bauar. S. pag. 185.

diuino spiritu afflatus; hanc tantam iniuriam,
 inquit, hoc eodem tempore, sequentis anni De-
 us omnipotens vlciscetur, quem Marchio ille
 proteruus atque superbus irrisit, ac paulo post
 Beatus Benno agrotare cepit, & breue futurum
 sperans, ut ex hac vita ad superos, quorum
 consuetudo dulcis est atq̄ eterna, migraret &c.
 Postea è vita excessit, & id quidem quadrage-
 simo pontificatus sui anno, post Christum natū,
 millesimo centesimo sexto, &c. Marchio, de
 quo paullo antè fati sumus, cum tempus illud
 euenisset, quo sanctus vir ipsum Marchionem
 pœnas daturum prædixerat, in hanc vocem
 prorupit: Benno, superiori tempore, nescio, qd
 periculi nobis, hodierno die, euenturum mina-
 batur; mortuus est ille, non igitur est, quod no-
 bis timeamus. Vix ille hæc verba finierat, su-
 bitò consternitur, & auxilium eorum, qui ade-
 rant, implorans, miserandum in modum, ac
 magno cum dolore & gemitu, moritur. Hinc
 facile concipi potest, diuinam potestatem diuino
 homini communicatam esse. Ita pro se,
 pro Ecclesia, Benno ad diuinum
 iudicium appellauit.

non frustra, ad Dei tribunal provocasse. 103

§. VII.

Gualteri Burgensis, itemq; Roberti Grossetest,
ad diuinum iudicium Indices magnos vo-
cantium vindicata iniuria.

Gualterus Burgensis pro se idem fecit. Erat is vir doctrina & sanctitate clarus, perque iniuriam Episcopatu Patauensi priuatus & expulsus à Clemente V. Nempe hoc volebat eum Deus pati, propter regnum cœlorum. Et passus est patienter, quoad vixit. Moriens tamen, ne & alijs eiusmodi iniuria irrogaretur, iussit sepulchro suo incidi: AD IVSTVM DEI IVDICIVM APPELLO. Incidit in hanc epigraphen Clemens, & fertur iniuriæ, quam intulerat, memoria expauisse: addunt alij, non diu post, obiisse. Nec mirum est Gualterum, in vita patientem, in morte appellauisse. Ita & David moriturus Salomoni filio quosdam nominauit puniendos, quibus, in vita, pepercerat. Vtrumque sancti quærunt, & præmium patientiæ, & iustitiæ exemplū. *Vindicta Martyrum est*, ait S. Augustinus, *ut euertatur regnum peccati, quo regnante, tanta perpeSSI sunt. Quin omnes sancti, postulant se vindicari, non voce, sed ratione, sicut sanguis Abel clamauit de terra. Lætantur*

Raphael
Volater-
ran. an-
thropola,
l. 21.

S. Aug. 1.
de serm.
Domin.
in mon.
ce. 6. 459

G §   autem

Psal. 57.
11.

Cestren-
sis lib. 7.

Martinus
Dei. lib.
4. disquis.
Magicar.
cap. 4. q.
4. sect. 1.

autem de vindicta, non propter vindictam, sed propter diuinam iustitiam. Hoc modo, *Larabitur iustus, cum viderit vindictam: manus suas lauabit in sanguine peccatoris;* cui prius in illius sanguine manus lauit; quid dico lauit? inquinauit. Admodum simile est, quod Cestrensis memorat, de Roberto Grossetest dicto Lincolnensi, magnæ, illa ætate, inter Philosophiam professos, famæ, quem Innocentius IV. excommunicauerat. Refert enim, Robertum ad Deum iudicem prouocauisse, Pontificemque ad Dei tribunal citatum, eodem die, defunctum, quo Robertus defunctus est; auditamque, in Pontificia aula, vocem: VENI, MISER, AD IUDICIUM. post hanc vocem, sequenti die, Papam in lecto exanimatum repertum, ac liuidam in eius latere cruentamq; plagam, tanquam si fuste percussus fuisset. Hoc accidisse scribit Anno 1253. cui consentiunt Matthæus Parisius, Ioannes Buriensis, & alij Britannici scriptores; licet alij scriptores nullam de hac re faciant mentionem. Vnde Delrius suspectæ fidei esse iudicat narrationem. Sed suppetunt alia quoque complura exempla, tam eorum, qui sua, quam qui aliorum causa appellauerunt.

§. VIII.

§. VIII.

B. Eustachius Abbas Agrestium calumniato-
rem diuino conuadatus vadimonio Bea-
tum Columbanum defendit.

Alterius causâ appellauit B. Eustachius
Abbas. Is, hæretico quodam Agrestio B.
Columbanum iam mortuum conuicijs ca-
lumnijsque lacerante, in Concilio Matisco-
nensi, sic vltus est calumniatorem, vt dice-
ret: *In horum presentia sacerdotum, te ego,
eius discipulus & successor, cuius tu disciplinam
& instituta damnas, ad diuinum iudicium, cum
illo, intra presentis anni circulum, disceptatu-
rum inuito, vt iusti iudicis examen sentias, cu-
ius famulum tuis obtrektionibus maculare co-
naris. Nec frustra eum conuadatus est diui-
no hoc vadimonio. Nam cum Agrestius sa-
pius sibi datum pœnitentia locum non agnosce-
ret, vt B. Eustachij sententia ad diuinum iudi-
cium ipsum vocantis proualeret, ante triginta
dierum circulum, priusquam vertentis anni
meta completeretur, à seruo suo, quem ipse re-
demerat, securi percussus interijt. Ita & mor-
tales immortalium queunt causam agere;
& ipsi etiam immortales dicere possunt: *In-
dica me Deus, & discerne causam meam de
gente non sancta, & ab hominibus iniquo & dolo-
so erue me.**

Jonas Ab-
bas eius
contem-
porane-
us, in vita
S. Eusta-
chij.

Psal. 42.

§. IX.

§. IX.

*Ad diuini iudicij examen citatos meritò compa-
rescere & emendari debere, nec videre cita-
tionem, aut citantes. exemplo Han-
nonia Comit̄is, & Hiber-
nia Proregis.*

Thom.
Canti-
prat. lib.
2. Apum.
c. 35. §. 3.

Et meritò sibi cauent à tali prouocatio-
ne iniquitatis non solùm operadores, sed e-
tiam fautores ac patroni. Quemadmodum
cauisse legimus Hannoniæ Comitem: qui,
dum vellet, in Ecclesia S. Ioannis, in Valence-
nis, Canonicos expellere regulares, & pro eis
ponere Canonicos seculares; Abbas eiusdem loci,
ad summum iudicē appellauit. Appropinquan-
te autem appellationis die, cum Abbas inciperet
infirmari, & se ad comparandum, coram sum-
mo iudice, orationis instantia preparare; ipseq̄,
Comes, sub eodem tempore, sentiret incommo-
dum, caussa cessit, omnimodè diem veritus iudi-
cij, & sententiam expectare. Sapiuit iste in
tempore, cōsilium Christi secutus dicentis:
Esto consentiens aduersario tuocitò, dum es in
via, cum eo: ne fortè tradat te aduersarius iu-
dici, & iudex tradat te ministro: & in carce-
rem mittaris. Vtinam & alij consilium hoc
audirent, & dum in via sunt, faciem iudi-
dicis præoccuparent. Serò beneuolentia

Matth. 5.
25.

Iudi-

Iudicis conciliatur in tribunali : præstatq;
aduersarium placare , quàm expectare sen-
tentiã damnantis. Rideri homines possunt,
Deus non irridetur. Quare, magno suo malo,
Numẽ in Martyre risit Hiberniæ Prorex, de
quo eruditissimus Galliarum regis Confi-
liarius scribit, ab eo Maionensem Episco-
pum Patritium Ochelium, & Conatium
Ornarium Franciscanum, virum religione
& sanguine clarum, nempe è Ducum pro-
sapia oriundum, capitis damnatum, ac sus-
pendio addictum, quòd Ecclesiæ caput pro-
fanã feminã, Angliæ scilicet reginã vterq;
cõstantissimè negauisset. Iam sub patibulo,
iam in laqueo erat Ochelius, cum petijt, vt
quando ipsi viuere ampliùs non liceret,
liceret saltem, sub finem vitæ, aliquantu-
lum loqui, & populo postremùm valedice-
re. Non negata est illi ea petitio. Cæpit er-
go Deo gratias agere, quòd sibi socióque
tantum constantiæ, quòd occasionem fidei
profitendæ, quòd gratiam vitæ, pro Chri-
sto, proijciendæ dedisset. Adhortatus est de-
inde Catholicos, si qui adessent, vt in ea-
dem religione, cuius ipse caussa moreretur,
vsque ad extremum spiritum & ipsi perse-
uerarent. Admonuit insuper, si qui secus
sen-

Galat. 6.

7.

Flori-
mund.

Remund.

lib. de

ortu & in-

teritu h. c.

releon c.

20. n. 6.

sentirent, vt & ipsi solum Christū, & Christi Vicarium Romanum Pontificem, pro capite Ecclesiæ agnoscerent. Hac enim unica de causa se, cum socio, in vincula datum, atque in teterrimo carcere, solis omnis experte, quindecim dies, detentum; ac postea, ex Acherontica illa obscuritate, extractum, multis pollicitationibus ac blandimentis sollicitatum; grauissimis minis ac tormentorum metu perterrefactum, semper negauisse, Reginam esse Ecclesiæ caput. Ob quam constantem negationem, inquietabat, Prorex irritatus, cum tunica molesta deesset, ocreas butyro, sale, oleo & pyrio puluere iussit impleri, pedibusque meis inductas, in bullientem aquam imponi. Ita elixis pedibus ocreas, cū carne, detraxit; vnde ossa nuda solisque nervis hærentia gero, quibus in cælum, non in sententiam æternæ damnationi obnoxiam, cum me iturum profiterer, ad noua tormenta sum pertractus. Nam mihi, hi digiti, & hæc brachia, vt videtis, inter duo grandia saxa, sunt miserrimè cōtrita. Ita frumentū Christi factus sum. Nunc demum, quia de sententia non cessi, vt Christo meo conformis fiam, sublimis pendebo, vt de cruce anima

vici

viciniùs ad cælum eat. In hunc sensum, ad dimidiam horam, eo affectu, eaque vi verborum perorauit, vt etiam aduersarij ipsi non possent à fletu abstinere. Pro epilogo ad Proregem conuersus, hac eum oratione compellauit: *Tu quidem, ô Prorex, hoc corpus miserè torsisti, atque iniurias mihi multas intulisti, quarum hinc ultionem non posco, sed te iam, celo teste, ad diuina maiestatis tribunal cito, vt illic facti rationem reddas.* Percussit hæc citatio animum Proregis vehementer; altamque ei plagam incussit; qui, vt bilem cum verbis exoneraret, dixit: *I, nunc bipedum nequissime; I, Pegaseo volatu, ad Cerberum: Tuam ego appellationem, nec hili facio; tu ad Phlegethontem abi.* His verbis vtrinque commutatis, Episcopus, cum socio, strangulatus ad cælum; Prorex ad Limiriensem urbem ijt. Non ita diu post accidit, vt Prorex cum Barone, animi causa, in campos exspaciaretur. Et peruenit ad eum ipsum locum, in quo duo Martyres laqueo intercepti pependerunt. Ibi Baronem compellans: *Ecce, ait falsum Prophetam, qui ad Dei iudicium me citauit; cum anima illius iam caleat in flamma, corpus putrescat in furca.* Hæc Prorex, inscius, quàm tenui filo
sua

sua quoque tunc vita penderet. Nam correptus morbo, qui animam eius, decimo quarto, ab eo, quo ad iudicium vocatus est, die, ad Rhadamantum expulit, verè sensit, ridentes à Deo irrideri, rectiusque se facturum fuisse, si, quod Martyri falsò prædixit, sibimet ipsi cecinisset, ac in tempore resipisset. Sed, vt D. Gregorius ait, *habet hoc prauorum malitia, vt cum vera in se flere mala renuit, fingat aliena: Nam, quasi solatio facinoris utitur, si, falsis vocibus, & vita corripientis inquinetur.*

S. Gregor. lib. 10. Moral. c. 3.

§. X.

Adolescentem vi è religione rapiens à Iudice negligente & iniusto non damnatus, ad diuinam iustitiam sententiam euocatus risum amarum amara morte luit.

Thom. Cantiprat. lib. 2. Apum. c. 35. §. 2.

Alterius etiam causâ, vadimoniū constituit apud doctū & pbatæ fidei scriptorē, alius; de quo eiusdem temporis author ita scribit: *Monasteriū S. Iacobi, apud Leodium, notū multis est & acceptū. Istud quidam adolescens consobrinus maioris Prepositi, causa deuotionis & religionis, intravit. Quod vt audiuisset prepositus, indignè tulit: mandat Abbati remitti consobrinum, per clericos: renuit ille.*

Tunc

Tunc Præpositus, forti manu collecta satellitã, intrat violenter cœnobium, rapit iuuenem & nudatum sancto habitu, induit seculari. Abbas ergo Monasterij, collectis primoribus ciuitatis, Episcopo queritur, & totum clerum, pro tantis iniurijs, interpellat. Hoc cum indignanter vix vellet audire Episcopus, & Abbatem potiùs duris verbis impeteret: flexis Abbas genibus, cum moderamine verborum, dixit Præposito: Iudicem contra te, ô Præposite, in terra habere non possum, & ideo contra te Deum summum iudicem interpello, ut infra 40. dies uterq; nostrum compareat, coram illo, sententiam pro meritis acceptans. Ad hoc Præsul cachinnans cum suis irrisit hominem atq; spreuit, & repulit exprobratum. Quid plura? 40. die, circa nonam, mortuus est dictus Abbas: & cū pro eo solemniter pulsaretur, sedens in balneo Præpositus, quesuit à circumstantibus, quid hoc esset? Mox quidam ingrediens, & requisitus de sonitu campanarum, respondit, Abbatem S. Iacobi modò esse defunctũ, & pro eo pulsationem fieri tam solemnem. Illico recordatus Præpositus, quadragesimam diem esse, qua se citatum, coram summo iudice, audierat ab Abbate, consternato animo, dixit suis: Citò videte, quid faciam, mortuus ego sum: compare-

re me hodie summi iudicis conspectibus oportebit. Nec mora, post verba hac, cum balneum egredi festinaret, in astantium manibus, cum diro eiulatu, & vocibus, expiravit; ibi procul dubio respondere compulsus, ubi causarum strepitus cessant, iurisperitorum advocatio conticescit; ubi nec preces, nec precium liberabunt, ubi nec interlocutoria iudicis sententiam prorelabunt. Clarè hinc perspicitur, etsi iudices, in hoc Mundo, officio suo desint, non tamen deesse Deum, qui iudicet; eumque Præpositis, ac Principibus longè esse potentio-rem.

§. XI.

Voluisse quidem Deum ordinariè hominibus futura esse incerta; sæpe tamen etiam profuisse, ut de hora mortis certiores redderentur.

Socrates sapientiæ, apud profanos, si-
 mulachrum, teste Xenophonte ac Eusebio,
 hanc pronunciauit sententiam, *cognitionem
 futurarum rerum, quæ in potestate Dei sunt,
 non esse hominibus procurandam: neq̄, enim pos-
 se homines eas res cognoscere, nec Deo gratum
 esse, si quæ ille occultauit, ea mortales velint ni-
 mis studiosè curiosèq̄ cognoscere. Immo & i-
 pse Christus, cum discipuli eius curiosa in-
 ter-*

Xenophō
 lib. de di-
 ctis & fa-
 ctis So-
 cratis.
 Euseb. l.
 14. de
 Præpar.
 9. 4.

ter-

terrogarent, dicentes: *Quando hæc erunt?* Matth. 24. 40
ad quæstionem hanc non respondit, statim
ad signa aduentus sui transgressus: alia au-
tem vice, apertè dixit: *Non est vestrum, nosse* Act. 1. 7.
tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua
potestate. Abdita nimirum, & soli Deo re-
feruata huiusmodi euentorum cognitio est,
quæ ex libera vel Dei, vel etiam hominum
pendent voluntate. *Quis nostrum docere au-* S. Augu-
deat, vel se scire præsumat, quod Deus ille ma- stin. epist.
gister, nec eos discipulos docuit, à quibus præ- 80.
sentibus interrogatus est præsens; nec illi tunc
sancti magniq; doctores Ecclesiam docere potue-
runt? Ita planè est, si de ordinario agendi
modo loquamur. Extra ordinem, si nulli
eiuscemodi futura præsciuerunt, quid erit
de Prophetis sentiendum? Quemadmodum
igitur Prophetis, ita etiam multis alijs Deus
futura quædam reuelauit; immo & ipsas
mortes, ac horam mortis eorum: vti Cassio S. Greg.
Narniensi Episcopo, apud D. Gregorium; l. 4. dia-
Æmilianæ ac Tharsillæ, & Ruperto, qui log. c. 36.
id de seipso scriptum reliquit: immo & ip- lb. c. 16.
sis peccatoribus, vt de Prætextata S. Hie- & homil.
ronymus narrat. Tametsi enim, vniuersim 38. in E-
loquendo, hominibus vtilius sit, nescire cer- uang Ru-
tum mortis diem aut horam, vt semper vi- pert. in c.
12. Matth.

S. Hieronym.
epist. 7.

Supra §.
IX.

Supra §.
X.

gilent ac solliciti sint, de Domini aduentu; nec pij habeant causam remissioris, impij securioris vitæ: profuit tamen etiam multis, horam mortis ipsis antè fuisse denunciata. Sic enim vel metu acti peccata retractauerunt: quod, paulò supra, Comiti Hannoniæ ostendimus contigisse. Quin istis quoque ipsis, ad certum diem, ex instinctu Dei, in iudicium diuinum citatis, ad maiorem confusionem, damnationemque cedit, si citati, se non corrigant, sed emendationem de die in diem differant, quod supra memorato Præposito euenit, qui serò nimis dixit: *Citò videte, quid faciam, mortuus ego sum*, hoc est, tam certò moriturus, ac si iam mortuus essem. O stulte, citiùs videre debuisses, quid tibi esset faciendum. Serò mortem fugit, qui iam mortuus est; nec potest iudicium declinare, qui iam astat tribunali. In nulla re vel malitia hominum pertinacior, vel bonitas Numinis clementior potest demonstrari, quàm cum demonstratur, homines sibi malè conscios, etiam de die mortis, à benigno Deo, per sanctos, admonitos, tamen in malitia, perstitisse. Neq; necesse est, eiusmodi citatores miraculis claros haberi; satis est, si sint in ea re innocentes, in qua iniuste patiuntur, §. XII.

§. XII.

Menuercum Episcopum iudicium Dei intendantem ridens in iudiciū rapitur: Burchardus Episcopus, & Mehingerus Abbas arbitrium litis de decimis, ad Deum secum afferunt subita morte extincti.

Menuercum decimum Paderbornensem Episcopum, Anno 1003. quidam Monachus Corbeiensis, Boso nomine, graui contumelia affecerat. Cum enim Menuercus collapsam Monasterij Corbeiensis disciplinam, in pristinum vellet nitorem reuocare, post Walonem Abbatem loco motum, Boso sacrarij custos vestes sacras negauit, & quæ attulerat Præsul, ab ara, proiecit; monitúsque sæpius, grauiúsque, proteruè obstinavit. Episcopus, pro tanta iniuria, nihil aliud reposuit, quàm vt diceret: *redditurum Altissimo facti rationem.* Quod ipsum vel conscientia Monacho dictauerat. At verum est: *Perversi difficile corriguntur.* Quare etiam Monachus iste prædictionem floccipendens vaticinium pariter atq; Episcopum cachinno excepit. Sed & iste risus dolore fuit miscendus, immo finiendus. Nam Episcopo diem suum passo defunctoque Monachus, cum nihil morbi prorsus sentiret,

Cranzius
l. 4. Metropolit. c.
4. Gotschalculus
serm. 16.
part. 2.
Riu.

Eccles. 1.
15.

In Ana-
lib. Bo-
iorū l. 4.
& Lam-
bert.
Schafna-
burgen-
sis.

ea, ipsa, qua Episcopus, hora, expiravit. Litigabant de iuribus Ecclesiarum suarum, & Saxoniae decimis, tempore Henrici I V. Burchardus Halberstadiensis Episcopus, & Mehingerus Abbas Herfeldensis. Cum nullus cedere vellet, nullus litem amittere; arbitrium eius in Deum traiecerunt, se se inuicem ad Dei tribunal euocantes. Die dicta, vterque repente è vita discessit. Vter lite ceciderit, in occulto est, illud constat, citationem valuisse. Sunt qui narrent, Abbatem Herfeldensem decimis, per vim & iniuriam spoliatum; sub vitæ finem Antistiti nunciari iussisse: se quidem viribus impari; causa meliorem cedere, atq; etiam vita excedere, sed Deum iudicem futurum, ad quem appellaret. Pararent igitur se ambo, causam in illo tribunali dicturi, vbi gratia & potentia spretis, sola iustitia vim obtineret, & iniustitiæ prævaleret: neque diu postea Abbatem febris obiisse: eodemq; tempore, Episcopum, cum equum conscendere vellet, velut fulmine ictum, concidisse, desissequē, his vocibus viuere: Abripi se ad diuinum tribunal, ibique iudicandum. Iuxta hanc narrationem, melior videtur citantis, quàm citati causa extitisse. Ex his per-
spici-

non frustra, ad Dei tribunal prouocasse. 119

spicitur, Deum prouocationes quasdam, velut legitimas admittere, ac sæpe vnum, alterius causa, è vita exturbare: ne iniustitia dominetur, & triumphet.

C A P V T. V.

An etiam se mutuò amantium, simulq; mori orantium preces licite; & quando illæ, sicut & citationes supra dictæ exaudiantur, vel non exaudiantur?

§. I.

Heriberto Eremitæ Cuthbertus, ex amore, secum mori impetrat.

ET cur, iustitiæ causâ, duos simul mori non permetteret Deus, qui id sanctis ex misericordia concessit? Beda refert, Heribertum pietate infirmum Eremitam, quotannis, ad Cuthbertum Episcopum ventitare solitum, ut ab eo salutaribus monitis ad perfectionem augendam incitaretur; tandem ei Episcopum vltimum vale dixisse, quòd sciret, diem suæ resolutionis instare. Heribertus qui Cuthbertum, eximiè amauerat, ad pedes illius se prosternens, cum lachrymis inquebat: *Obsecro, per Dominum, ne me deseras: sed tui me-*

Beda lib.
4. histor.
Eccl. cap.
29.

H 4 *mor*

mor sis fidelissimi Sodalis, rogésq; supremam pie-
 ratem, ut, cui simul in terris seruiuimus, ad
 eius videndam gratiam simul transeamus ad ca-
 los. Incubuit precibus Antistes, statimq; edo-
 ctus in spiritu, impetrasse se, quod petebat a Do-
 mino: Surge, inquit, frater mi, & noli plora-
 re, sed gaude, quia, quod rogauius, super nos
 nobis clementia donauit. Cuius promissi & pro-
 phetia veritatem sequens rerum astruxit euen-
 tus; quia & digredientes ab inuicem non se ul-
 tra corporaliter viderunt; sed uno eodémq; die,
 hoc est, Kalendarum Aprilium tertia decima
 egredientes e corpore spiritus eorum, mox bea-
 ta inuicem visione coniuncti sunt, atq; Angelico
 ministerio pariter ad regnum caeleste translati.
 Sed Heribertus diutina prius infirmitate deco-
 quitur; illa, ut credibile est, dispensatione Do-
 minica pietatis, ut si quid minus haberet meri-
 ti à Cuthberto suppleret hoc castigans longa a-
 gritudinis dolor; quatenus aequatus gratia suo
 intercessori, sicut uno eodémq; tempore cum eo
 de corpore egredi, ita etiam una atq; indissimili
 sede perpetua beatitudinis meruisset recipi. Ha-
 bemus ergo & causam cur multos saepe in-
 nocentes, immo etiã Religiosos viros Deus
 sinat diutinis morbis afflictiari, scilicet ad
 maiorem, in caelo, coronam promerendam
 & in-

& insuper, Deum exaudire sanctos pro se invicem orantes, non ut illis vita ista mortalis prolongetur; sed ut, post unius mortem, mors alterius, in hac lachrymarum valle, non differatur; atque, ut, qui unà Deo, in omni vite austeritate, servierunt, etiam unà Deo, in æterna beatitudine perfruantur.

§. II.

Cur aliquis sibi, & quando possit, vel non possit mortem, ex amore, desiderare?

Et cur hoc alij impetrare conantes, peccent, cum sic alios diligant, sicut semetipsos? Nam qui charitate Dei ac sui ardent, sæpe exclamant: *Hei mihi, quia incolatus meus prolongatus est*, præsertim quia eos tot corporis & animæ mala, in hac peregrinatione, ad patriam faciunt calidissimè suspirare. Quis enim exul ad patriam non aspiraret? Et prudens peregrin⁹, (nisi proximi salus aliud exigat) cum Apostolo, magis cupit à corpore, quàm à Domino peregrinari. Quis nō mallet cum Angelis, & societate beatorum habitare, quàm *cum habitantibus Cedar*, hoc est, cum barbaris ac effertis gentibus, quæ non habitant in ciuitatibus, sed in tentorijs, iisque nigris & rusticis, quales sunt Arabes? per quos ipsi etiam

Psal. 119.
15.

cacodæmones, Principes tenebrarum harum diaboli, ac homines, ipsis diabolis peiores intelliguntur. Ne autem aulici hinc se excipiant, qui in clarissimis vrbibus habitant, nōrint ipsa etiam palatia Principum ac Regum Cedar, hoc est, tabernacula esse rusticorum, si ad cælestis Hierusalem mansiones comparentur. Hinc sanctorum voces sunt: *Multum incola fuit anima mea. Mihi vivere Christus est, & mori lucrū. Coarctor desiderium habens dissolui & esse cum Christo. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Ita orare cum ex charitate, quis pro semetipso possit, cur nō possit etiam pro alio? præsertim cupiente, & vitam beatam miseræ vitæ præferente? Nam multi adeò diligunt hanc miseram peregrinationem, & tabernacula Cedar tenebricosa, vt nihil tristius audire possint, quàm sermonem de discessu ex hac vita. Tales non cupiunt pro se orari, vt de corpore mortis huius liberentur. Quamquam & qui pro se, & qui pro alijs orant, vt citò possint esse cum Christo, illam vtique orationi suæ conditionem includunt, quam inclusit S. Martinus orans: *Si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem;* quam etiam

Apo-

Philip. 1.

21.

Rom. 7.

24.

Apostolus non dissimulauit, scribens: *Ca-* Phil. 1.
arctor autem è duobus: desiderium habens, ve- 23.
 lut à portu, aut à tabernaculorum funibus,
 aut vinculis, aut à corpore mortis, seu ca-
 dauere, cui alligata est anima mea, dissolui,
 & esse cū Christo, quod est, multò magis me-
 lius, seu optimum (hoc enim Hebraismus
 significat) permanere autem in carne, necessa-
 riū propter vos. Si enim Deus vult nos viue-
 re, ppter institutionem proximi, tanti faci-
 enda est charitas, vt etiā beatæ eiuscemodi
 morti, immo ipsi quoq; martyrio, vt D.
 Chrysoftomus docet, sit anteferenda. Hæc S. Chry-
 proximi necessitas si desit, rectè ille à D. soft. ho-
 Augustino laudatus Episcopus moriturus mil. 78.
 circumstantibus atque eum retinere volen- in Matth.
 tibus dixit: *Si aliquando, cur non modò? Re-* Possidon.
 ctè etiam Climacus: *Probatu* in vita S.
us ille est, qui Augusti-
mortem singulis diebus expectat; sed ille sanctus, ni. c. 27.
qui eam singulis horis desiderat. Climac.
 Desiderabat grad. 6.
 Romana virgo Praxedes, qua, cum tantam in Breui-
 Christianorum stragem iam ferre non posset; ario Rō.
 Deum precata est, vt, si mori expediret, se e 21. Iulij.
 tantis malis eriperet. Desiderauerunt idem
 alij innumeri. Quod ergo sibi non solūm
 fas est optare, sed etiam ex charitate desi-
 deratur, cur non posset etiam frater cha-
 rissi-

S. Chry-
 soft. ho-
 mil. 78.
 in Matth.
 Possidon.
 in vita S.
 Augusti-
 ni. c. 27.
 Climac.
 grad. 6.
 in Breui-
 ario Rō.
 21. Iulij.

rissimo fratri, soror sorori, vxori maritus, vel marito vxor, aut alius amicus amico dilectissimo & desiderare, & precari? cum hoc fit, illi precari, pro terra cælum, pro miseria felicitatem.

S. III.

Mortem vita fuisse gratiorem, testati sunt vnus a Mutio Abbate, & alter a S. Fortunato Episcopo in vitam reuocatus.

Neque opinandum est, id alterum nolle, si Deum atque æterna seridò amet; cum etiam ingratum fuerit ijs, qui iam defuncti erant, ad vitam reuocari. Narrat Ruffinus, Mutium miræ sanctitatis Abbatem, vt ad discipulum moriturum longè absentem posset peruenire, solem, instar Iosue, stitisse. *cùmq; inuenisset eum iam defunctum, oratione facta, osculatus est eum, & ait: Quid magis desiderij habes frater, abire & esse cum Christo, an permanere in carne? Tunc ille, recuperato spiritu, paululum resedit, & ait ad eum: Quid me reuocas Pater? Melius est mihi redire, & esse cum Christo; permanere autem in carne mihi necessarium non est. Cui dixit: Dormi ergo in pace, fili, & ora pro me. At ille continuo reclinans se in lectulo obdormiuit. Pari modo Marcellum S. Fortunati Episcopo-*

Ruffinus
in Vitis
Patr. lib.
2. c. 9.

piscopi Tudertini precibus à morte fuscitatum memorat D. Gregorius, ingemuisse, & dixisse: *O quid fecisti? ô quid fecisti?* Neq; aliter ad vitam reductus ingemuit S. Saluius Episcopus, vt copiosè refert Gregorius Turonensis. Eiuscemodi exempla extant complura, è quibus constat, Deum amantibus mortē vitā fuisse gratiorem; idq; non tantum, quia, per mortem, hac vitæ molestia liberatis, ad pacem ac quietem via est, qui esset amor cōcupiscentiæ; sed præcipuè, quia corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, vt non ita possit cælestia cogitare, sed ad corporis necessitates & concupiscentias deprimatur; in cælo autem his vinculis libera Deum purè & continuo potest amare; qui est amicitia amor. Ob quem etiam, si necesse est, sancti parati sunt, diutius inter homines, propter homines iuuandos, vitam trahere. Vnde, teste Possidonio, laudare solebat S. Augustinus sententiam S. Ambrosij è vita discessuri, qua suis flentibus ac rogantibus, vt à Deo longiorem posceret vitam, respondit: *Non sic vixi, vt pudeat me, inter vos, viuere: sed nec mori timeo, quia bonum Dominum habemus.* Nempe, ad vtrumq; paratus, noluit vitam pro-

S. Greg.

l. 1. dial.

c. 2.

S. Greg.

Turon.

lib. 7.

Franc.

Possidon.

in vita S.

Augusti-

ni. c. 27.

prorogare, ut eam, cum meliore vita, commutaret.

§. IV.

Nulli iniuriam fieri, si ad mortalem vitam reuocetur; cum id ei prodesse possit.

Luc. 8. 5.

Luc. 7. 11.

Joan. 11.

43.

Matth.

27. 53.

Neque idcirco putandus est Christus vel iniuriam, vel molestiam intulisse ijs, quos à morte ad vitam excitauit; ut cum Iairo principi Synagogæ filiam, & viduæ filium, ante ciuitatem Naim; ac sororibus fratrem Lazarum; illam domi & de lecto; illum foris, & de capulo; istum in campis, & de sepulchro reddidit: item quando *monumenta aperta sunt, & multa corpora sanctorum, qui dormierant, surrexerunt.* Tunc animæ horum excitatorum nondum Dei visione fruebantur, facile igitur vel è limbo Patrum, vel è Purgatorio, se ad corpus retrahi passæ sunt, ut vel hîc satisfacere, vel merita sua possent accumulare. Quod etiã de ijs, qui in veteri Testamento, reuixerunt, dici potest; & de ijs quoq;, quos alij sancti, in nouo Testamento, precibus denuò animauerunt. Certè, quos constat, è Purgatorio rediisse, libenter, in hac vita longis annis varios labores ac cruciatus sustinuerunt, ut poenas alterius vitæ exhaurirent. Nulli callo addi-
cti

At in vitam mortalem sunt restituti. Ad paucos dies, immo horas his restitui, esset graue: & mallent vtiq; denuò mori, quàm consortio carere beatorum.

§. V.

Posse quidem vnum pro alterius, ad meliorem vitam, transitu orare: sed hîc cautela opus esse.

Ex quibus omnibus duo deduco. Primum, posse, sine iniuria, vnum amicorum aut sociorum, pro altero orare, vt Deus eum citò, ex hac misera vita, ad alteram felicem educat, & secum in cælo beatum faciat. Si enim id pro se, quem amare arctiùs obstringitur, facere potest, cur non etiam id possit pro altero? Dummodo ex vero, & non simulato, amore, aut odio, id faciat. Noui, in celebri Germaniæ ciuitate, arcularium, qui vulgò probus & vxoris suæ amans esse putabatur. Is lue, cum vxore sua, correptus ad extrema perductus, anima iam fugiente, audiuit, vxorem suam iam esse extinctam: quo nuncio lætus dixit: iam & ego libens moriar, postquam certus sum, me illam, post me, non relinquere, dudum dignam mori. Dixit. & ipse mox secutus, nescio, quam dicti sui mercedem reportarit.

Alio

Alio fine sancti alijs mortem vel optant vel orant. Quamuis rarissimè; cum pronum sit cogitare, eos vtiliùs ad laborem laboris-que præmium, in hac vita superesse: nec manus iniicienda sit sceptro supremi Gubernatoris, cuius pronidâ dispositione fortasse tales adhuc *Plantati in domo Domini: in atrijs domus Dei nostri florebut, & adhuc multiplicabuntur in senecta vberi; & bene patientes erunt, ut annuncient laudem omnipotentis.*

Pfal. 52.
13.

§. VI.

Qui alios ad diuinum tribunal citant, id ex odio, aut vindicta facere non debere.

Alterum, quod deduco, est: tametsi Deus, perinde iustitiæ ac amicitiae fautor, subinde exaudiat iniurijs ita pressos, vt alios non iam secum triumphaturos, sed, ante diuinum tribunal, disceptaturos, ad vallem Iosaphat, aut Dei iudicium particulare, citent; non tamen exaudire eum illos, qui charitate destituti, ita cum alijs agunt, vt secum agi non vellent. *Voluntatem timentium se facit.* Qui autem charitate proximi destituuntur, Deum non timent. Neque sane vllus vellet iniuste ipse vel ad ciuile tribunal, ne dum ad diuinum, vocari. Ergo
qui

Pfal. 144.
19.

qui iniuste alios ad hoc vadimonium venire iubent, non solum grauissime peccant, dum alijs faciunt, quod ipsi sibi fieri nollent, atq; eos, quos citant, tanquam innocentiae oppressores, iniquissime suggillant; sed etiam a Deo non exaudiuntur; ex odio enim, aut iniusta vindicta alios volunt a vita expelli; stulteq; arbitrantur, Deum caeco furori mendacijsque calumniantium cooperaturum. Aut certe sperant, hoc pacto, citatos minaci terrore vsque ad lethalem tristitiam concutiendos. Potest enim tam proterua citatio nonnullos meticulosos, & vel vmbra timentes, ita potenti terrore percellere, vt ex ipso metu imaginationeq; mortis, in morbum & mortem prolabantur. Panicus quidem & vanus est timor, sed multos, si non omnino occidit, saltem vehementer angit.

§. VII.

Ab innocentibus, & sibi nihil conscijs, non esse metuendas eiusmodi desperatorum citationes.

His talibus inculcandum est, Deum odio alterius aut falsitati non patrocinari. Itaq; si ex æquo vel fecerunt, vel iudicauerunt; si constat de facti aut sententiae, ob quam

I   eitan-

citantur, iustitia; possunt meritò eiusmodi citationem nihili facere. Deus iustus est, cuius oculus omnia videt, nouitque, qui sint nocentes vel innocentes. Deus supremus iudex est, cuius vice iudices ceteri funguntur. Præmium ergo ab illo, non supplicium debent expectare, qui, in tali casu, aut innocentes sunt, aut iustè iudicauerunt. Ita vidi à quodam Religioso Superiore rideri & contemni, cum à podagrigo valdeque impatiente Religioso (cui vinum negauerat vtique nociturum) in vallem Iosaphat citaretur. Adeò nihil effecit ea citatio, vt ægrotus, quantumuis podagricis pedibus, tamen ferè triginta antè annis, cucurrerit ad diuinum tribunal. Principem quoque noui, qui à compluribus sagis, quas rogo iustissimè addixerat, ad Dei iudicium nequicquam est inuitatus. Arserunt sagæ, Principi nihil mali euenit. Idem fecisse legitur magnus ille militum Imperator Gundizaluus Ferdinandus de Corduba: *qui, cum Tarentum obsidens maleficum quendam seditiosumq; inquit Iouius, militem ad supplicium duci iussisset; illèq; multùm reluctatus se iniquissimè damnari vociferaretur, & proinde Gonzaluum, ad dicendam causam ad Dei maximi tribu-*

**Iouius in
 vita Gon-
 zalui.**

tribunal, magna voce, citaret: *Vade, inquit, Gonsalvus, festināq; confisus optimo iudici, & causam instrue. Nam ibi, pro me aderit, qui opportunè respondeat Alfonsus frater; qui nuper ex Serra Vermegia, in calū contendit. Tum enim Gonsalvo nunciatum fuerat, fratrem à Mauris circumuentum, dignam forti piōq; duce mortem oppetisse. Ad horum exemplum quisquis est innocens, potest meritò spernere temerarios prouocatores. Non sunt audaces isti Leontisci, apud Deum, tanti, vt, ad illorum arbitrium, forum agat: *Voluntatem timentium se facit; Deum timentes, nihil mali petunt, aut dictant. Mali homines non sunt boni Dictatores.**

Psal. 144.
19.

CAP. VI.

Ob eiusmodi citationes à Deo exauditas, magno diuinorum iudiciorum metu affici debere alijs iniuriosos, cuiuscunq; status aut conditionis sint.

§. I.

Iudices iniustos, meritò metuere posse, si quis, ab illis, ad supremum iudicem appellet.

T etiam exemplum faciat Deus, & grandes grandium iniurias, simili

milis exitus metu, refrænet, sæpe preces & vota citationésque exaudit eorum, qui vel à Principibus aut iudicibus iniuste damnati, per vim, ad mortem trahuntur, vel atrocem calumniam patiuntur, à qua eos alius nemo defendit. Itaque, intra conditum certum tempus, aliqui ita citati è vita extruduntur, iudicij sui iudicium subituri; qui alioquin adhuc diu superuixissent. Longanimis quidem est Deus, & dormire multis videtur, sed sæpe etiam repente, & in furore, arguit peccatores; præsertim cum innocentia iustitiáq; oppressa ad eum de terra clamat. Qua de caussa

Pfal. 4. 2. *Pfaltes ait: Cum inuocarem, exaudiuit me Deus iustitia mea.* Et multi sunt, qui vim passi Dei manum, non irritis votis, inuocauerunt, atque idcirco, nunc, in cælo,

Pfal. 9. 1. *canunt: Confitebor tibi, Domine, in toto corde meo: narrabo omnia mirabilia tua, inter quæ est illud: Quoniam fecisti iudicium meum & causam meam: sedisti super thronum, qui iudicas iustitiam.* Nam quia iudices sæpe vel ignoratione errant; vel affectu præcipitant sententiam; vel dubia pro certis arripiunt, vel probabilem contrarij metum dissimulant; meritò & ipsi à supremo omnium Iudice

dice Deo, cum iudicijs, iustitijsq; suis, iudicantur; atque extra ordinem plectuntur, qui alios, contra ordinem, tyrannica crudelitate, puniuerunt.

§. II.

Dux immitis, à milite citatus, ad diuinum tribunal, dicto die, & hora, moritur.

Huius rei, præter superius commemorata exempla, vtile erit & alia recensere. Atque vt, modò dicto militi reo, militem innocentem opponam, narrat Guilielmus Ferdinandus ab Effrem de Germano milite, iuvene, si ætatem spectes, si ingenium, faceto; eum, cum, horâ constitutâ, ad excubias vocaretur; in militum corona stantem, per iocum, dixisse: *Redeunt ad nos excubie, utinam pecunie nuncius rediret!*

Quàm multis iocari capitale fuit! Neque enim animus dicentis & auris audientis semper solent consentire. Adfuit ergo, inter commilitones, etiam tribunorum aliquis, qui exceptum hoc verbum, tanquam seditiosum, ad archistrategum retulit. Concilium illico vocatur. Trahitur in crimen vox ioco prolata. Censetur miles tumultum facere voluisse. Capitur. torquetur. capitis damnatur. Non illum excusatio,

Guilielmus
Ferdinandus ab
Ephrem de
Germano
Milite
Politico.
lib. 5.
part. 3.

non innocentia iuuat. Ergo videns nihil prodesse, quidquid obtenderet, quidquid obtestaretur; inuitabili iam morte, vociferari incipit, & magnis clamoribus Capitaneum citare, præsentique diem dicere. *Post tres hebdomades*, inquit, *hac ipsa noctis hora, reddes Deo iusta rationem, de sanguine meo.* Sed quasi ventis locutus esset, ita neglectus, hora noctis duodecima, strangulatus, orto die, ad terrorem reliquorum, cū titulo seditiosi in præcordijs affixo, expositus est. Ex ea hora Capitaneus consternatus, semper in metu vixit. Elapso termino hebdomadarum, ipsa rursus hora duodecima noctis, exijt domo, ad excubias visitandas, ac, ferè in puncto temporis eiusdem, è ponte nauali lapsus, submersusq; docuit, neque in bello quidem, vbi disciplina seuerior necessaria est, nimis præcipitandum.

§. III.

Britannia Dux à fratre interfecto citatus, ad Dei tribunal, se sistere cogitur.

**Aeneas
Sylvius
Europæ
histor.
§. 43.**

Quod militiæ Ducì accidit, idem etiam alijs ducibus euenit. Britanniaë Armoricaë Franciscus Dux præfuit, qui reducem ex Anglia fratrem Aegidium læsæ maiestatis falsò accusatum, in carcere, barbara im-

manis

manitate, interemit. Non habuit frater
quò confugeret, nisi ad Deum, ad quem
prouocauit; effecitq; , vt Dux Franciscus,
intra breue tempus, de medio sublatus, ne-
que vitam, neque principatum retineret.
Nam paulò ante mortem adiurauit vnum
è Franciscana familia Patrem, vti iret, fra-
triq; Duci renunciaret, intra diem quadra-
gesimum, ei, coram summo iudice Deo,
causam esse peragendam, ac proinde se si-
steret. Franciscanus mandato obsequens,
ad Ducem, in finibus Normanniæ, moran-
tem profectus, fratris mortem & prouoca-
tionem denunciauit. Ea denunciatione
Dux territus, illicò malè habere cæpit, &
crescente in dies morbo, ad condictum di-
em, expirauit. Scilicet, ô Deus, *tu parasti*
directiones: iudicium & iustitiam in Iacob tu
fecisti, contra fratrem Esau olim, nunc au-
tem, pro fratre, contra Franciscum Du-
cem; non solùm dum *parasti directiones*, hoc
est, leges contra homicidium, rectissimas,
& ad hominis dirigendos mores, crudelita-
témq; reprimendam, aptissimas; sed etiam
dum contra eundem transgressorem *iudici-*
um & iustitiam apertissimam exercuisti; ne-
que in annum quidem integrum distulisti.

Psal. 98.

4.

Nimirum etsi ad tempus patiatur Deus innocentes affligi, cædi, occidi: non obliuiscitur tamen impiorum, quos sæpe, in terris, sæpe etiam in futuro seculo, plectit. Hoc iudicium, altè cordi imprimite, ô fratres, inter quos sæpe æmulatio parit dissensionem, dissensio exitium; sicut & concordia incrementum. Siquidem, vt Poëta cecinit:

Non caret effectu, quod voluere duo.

§. IV.

In hostem immitis, ad Deum Iudicem, in ius vocatus, præscripto die, è vita, atq; ad Iudicem discedit.

Addo huic Duci alterum Ducem, non iam cum fratre, sed cum hoste, immitius agentem. Genuensium triremes, è Liguria, aduersus piratas, emissæ, biremem Gotholanam ceperunt aliquando. Ibi victoriâ insolentes, gubernatorem biremis, extra Drepanum, in ignominiam Siculorum Gotholanorumque, nocturno tempore, in furcam suspenderunt. Ille, vt vitam conseruaret, ad preces se dimisit; excusationes obtendit, nihil vnquam se Genuensibus nocuisse, protestatus. Omnia frustra. Vt ergo tandem intellexit, plus odiû gentis, quàm æquitatem, apud Genuensem trierarchum, valere,

Fulgos l.
l. c. 6.

valere, iussit illum, se sequi, atq; intra sextum mensem, ante diuinum tribunal, comparere, vt inhumanitatis tantæ rationem redderet. Audiit Deus vocantem; & condicto tempore, Ligus diem iudiciúmque suum, obiit. Scilicet neque in hostem est Lemnia manu sæuiendum; qui etiam victus ab homine, vt homo, est tractandus.

§. V.

Damnatus Eques Auratus ad mortem, provocat ad Iudicem supremum, & post se trahit damnatorem.

Addo & tertium Ducem. Nam auctor est Ioannes Pauli, Rudolphū Austriæ Principem, Equitem Auratum damnasse vt culleo insutus mergeretur; Equitem autem, conspecto Duce, exclamasse: *Dux Rudolphe, ad tremendum Dei tribunal, intra annum, te voco:* cui ille, cum sarcasmo, irridens responderit: *Benè, praito; ego tum adero.* Verrente anno, Dux in febrim incidens appellationis recordatus, seruos affatus dixit: *Tempus mortis mee instat, & ad iudicium eundum.* Dixit. & vixit. ostenditque, in hac curia, etiam sine vadimonio, non irritam esse vadationem.

I 5 §. VI.

§. VI.

Rex Ferdinandus inauditos damnans, exemplo suo docet, esse qui etiam reges male indicantes iudicet.

Ritius l. 3.
de regib.
Hispan. Mariana in
Hispan. Annal. lib.
15. c. 11.

Suppetunt & Regum exempla, quibus docetur, innocentium citationes sæpissimè non esse irritas. Tradunt Ritius & Mariana, Ferdinandum III. Legionis & Castellæ regem mandasse, ut duo è Caruaialiorum familia, fratres Petrus & Ioannes, ambo nobiles, inauditum, tanquam perduellionis rei, & ob meram suspicionem, è turri, vel rupe formidandæ altitudinis, præcipites iacerentur. Hi duo neq; testibus, neque alijs probationibus conuicti, obiectum crimen constanter negauerunt. Sed quia nihil effecerunt negando, innocentiam freti, tandem ad diuinum iudicium appellarunt, regi que iusserunt denunciari, ut inibi se, ad tricesimum diem sisteret. Non est personarum acceptor Deus; sed omnibus idem. Perinde regem iudicat, ac plebem. Itaque & Ferdinandus rex, animi securus, cum contra Mauros, in castra abiisset, morbo statim tentatus Giennium concessit, atque 7. Idus Septembris, hoc est, ipso postea tricesimo à supplicio Nobilium die, repentinam morte sub-

qui iustè ad Dei iudicium citantur. 139

te sublatus & in lecto mortuus repertus est, in ipso ætatis flore; annos natus non plures, quàm viginti quatuor, menses nouem. Quo Dei supremi regis iudicio intellecto, proceres & populus rectè dicere potuerunt: *Confiteantur nomini tuo magno, quoniam terribile & sanctum est: & honor regis iudicium diligit. Magnum nomen, quia magni Dei; terribile, quia potentissimi regis & reges ipsos iudicantis; sanctum quia iustissimi iudicis.* Siquidem regia sanctitas dignitasque id exigat, vt rex iudicium diligat; hoc est, vt personam non respiciat, siue ea è stabulo, siue è throno prodeat; vt non dissimulet crimen timore; nec furore exaugeat; vt denique amore iustitiæ conseruandæ iudicet; quod non semper in alteram vitam differt, vt doceat etiam vicarios suos rectè iudicare.

Psal. 98.

3.

§. VII.

Cardinales ab Episcopo ad alterius vite iudicium venire iussi, experiuntur non ridendos esse gemitus iniuste oppressorū.

Venio à purpura ad purpuram, hoc est, à Regibus ad Cardinales. Nam Anno 1154. Friderico AEnobarbo Imperante, Henricus Moguntinus; vel, vt alij volunt, Wormaciensis Præsul, falsò, & per calumniam quasi

Conrad.
in Chron.
nic. Mo-
guntino.
& l. Lipsi-
us lib. 23

Monitor.
polit. c.
31.

quasi ad Pontificium inidoneus, Romæ accusatus; Arnoldum misit ad calumniam diluendam: quam nequam aduocatus magis accendit, corruptosque nonnullos, ad se traxit. Igitur innocens Henricus, à duobus Cardinalibus, quos Pontifex Eugenius III. ad causæ cognitionem delegauerat, iniuste damnatus & abdicatus est, ipso Arnoldo ambitioso calumniatore, in locum eius suffecto. Henricus exinde mœrore confectus his postremum verbis iniquos iudices appellauit: *Iniuste iudicastis. Appello igitur ad IESVM Christum equissimum iudicem; ibi respondebo. venite.* Rem tam seriam illi ioco eludentes, *Cum praecefferit*, aiunt, *nos sequemur.* Nemo se tanti facere debet, vt cum Deo audeat iocari; aut à se oppressam iustitiam contemnere. Sera subinde, sed certa est ultio. Siquidem & hi Cardinales, sibi ipsis ludendæ vates, Henricum reuera sunt secuti. Henricus enim, post annum ferè & dimidium, fato concessit. Morte illius audita, purpurati illi Patres veterem iocum repetentes dixère; *Ecce praeceffit, nos sequemur.* O miserè iocosi iudices, non iocum, sed vaticinium vestrum repetiistis. Est, qui audiat iniuste oppressos, Deus. Est, qui

qui

qui iudicia vestra vnam tantum aurem, & linguam accusantium duntaxat sequentia iudicet, maior iudex. Quamobrem funestum vobis iocum fuisse, euentus docuit. Quippe, vna vos dies ambos morti obiecit, vt author est Nauclerus; nec morti modo subita, sed etiam infelici ac miseræ. vnus enim, velut rabie actus, digitos proprios arrodens; alter, Arrij morte, in latrinis foetentem animam efflauit. Ita *contradictiones comprimit sors, & inter potentes quoque diiudicat*: & diuina iustitia, nec purpuras veretur, nec tiaras. Ita Altissimus summos etiam vertices sub se habet. Neque regias tantum, sed etiam Imperatorias coronas iudicio arcessit, *qui non accipit personas principum, nec cognouit tyrannum, cum disceptaret contra pauperem: opus enim manuum eius sunt vniuersi.*

Prou. 18,
18.

Iob. 34.
19.

§. VIII.

Imperator Otho à filio ad diuinum Prætozem euocatus, inde sententiam accipit, unde ius stabat.

Transeo igitur rursus à Cardinalibus ad ipsos Imperatores, qui, cum peccant, Deo soli peccant; nec enim alium, in terris, nisi illum formidant. Narrat igitur Petrus Damiani

Petr. Dā.

miani

l. 2. epist.
 is Baron.
 An. 973.
 aliter se-
 tit.

miani, vir valde sanctus & Cardinalitæ dignitatis scriptor, Othonem I. Imperatorem Romanum, ab Antistite Moguntino Guilielmo (qui filius eius fuerat) propter initum, cum Adelaide, coniugium, Christianâ Apostolicâque libertate, grauius admonitum, agrè tulisse; atq; eapropter comprehensum in custodiam compegisse. Filius vi oppressus Othonem parentem, ad Numinis tribunal, summum iudicem interpellans citauit his verbis: *Die sancto Pentecostes, ante Dominum IESVM iudicem nostrum, uterq; comparebimus, & de capite causam dicemus. Vter noster equitatis lineam transgressus sit, diuinum pandet iudicium.* Neque effectu caruit citatio: Quippe, nonis Maij, hoc est, ipso tunc festo Pentecostes, Otho Imperator, in Saxonia, repentina inualitudine extinctus, ad iudicium adductus est, vbi eum filius Guilielmus, & ipse paulò prius humanis rebus ereptus, expectauit. Nimirum & parentes in sobolem possunt esse iniqui, & Cæsares in subditos iniusti, imo & in non subditos. Sed in diuino prætorio, idem ius est filio, quod patri; eadem Dice inferiori, quæ superiori. *Idcò viri cordati, audite me; absit à Deo impietas, &*

Iob. 34.
 10.

ab

qui iuste ad Dei Iudicium citantur. 143

ab Omnipotente iniquitas. Opus enim hominis reddet ei, & iuxta vias singulorum, restituet eis. Verè enim Deus non condemnabit frustra, nec Omnipotens subuertet iudicium. Cæsarem posuit iudicem reliquorum, in causis ciuilibus; ipse Cæsaris est iudex in omni causa. Quoniam Dominus dominorum est, & Rex regum.

*Apoc. 17.
14.*

§. IX.

*Eques Neapolitanus, contra Clementem VI.
& Philippum Pulchrum ius è calo petit.*

Immo vsq; adeò, Isaiaè testimonio, Exaltabitur Dominus exercituum, in iudicio, & Deus sanctus sanctificabitur in iustitia, vt, si vel ipsorum Maximorum Pontificum aures iustissimis defensionibus obstructæ sint, ipse audiat, ad cælum vociferantes, Innocentes se accusari, damnari, mactari. Nam vt non repetam, quod de Clemente. V. & Innocentio IV. supra recensui, annotauit Fulgofus, equitem Neapolitanum, ex Templariorum ordine atque cœtu vnum, cum alijs Sodalibus suis, vltimo supplicio addictum, ad Clementem VI. & Philippum Pulchrum Franciæ regem, supplicij sui authores, & è fenestra, spectatores, exclamasse: Quando mihi, inter mortales, nullus iam superest, ad quem

Isa. 5. 16.

*Fulgo-
sus. l. 1.
c. 6. Me-
ierus l. 2.
Annal. &
l. 17.
Chron.
Mafs. O-
nuphrius.
in pp.*

Roman.
histor.
Vide
Martinū
Delr. lib.
4. Dis-
quisit. c.
4. q. 4.
sec. 1.

quem appellem ; ad iustum iudicem Christi-
stum, qui nos redemit, appello, ut ante eius
tribunal, intra annum & diem, vos sistatis,
ubi causam meam exponam. Intra id tem-
pus, vterq; præmatura morte abreptus in
diuinum ius ambulauit. Et Clemens qui-
dem repente mortuus est, Philippus autem,
non multò post, habuisse etiam se mortem
in procinctu, sensit. Neque calculus tem-
poris huic historiæ obstat, cui Meierus,
Christianus Massæus, & alij consentiunt,
qui Papam & regem eodem Anno 1314.
tradunt obiisse, illum 20. April. hunc 29.
Nouembris. Nimirum non vanè, per Isai-
am, dixit maximus iudex : *Hos, qui iudica-*
uerunt te, ego iudicabo.

Isa. 49.
25.

§. X.

*Ius sape orari, contra potentes, & exorari, ad
certa tempora, & temporum momenta.*

Psal. 2. 10.

Hinc discite, & nunc, reges, intelligite:
erudimini, qui iudicatis terram. Subijciuntur
vobis etiam innocentes; si eos opprimitis,
si iniustè iudicatis; habent alium iudicem,
ad quem appellent, cui vestra & illorum
vita, iuxta est. Itaque *id, quod iustum est,*
iudicate; neque sperate, iudicium de vobis
diu procrastinandum; aut mortem adhuc
mul-

Iob. 6. 29.

multum distare. Deus voluntatem timentium se facit, & exaudit orantes: secundum multitudinem impietatem eorum expelle eos: quoniam irritauerunt te, Domine. Expellendi sunt è vita, nec digni, quos terra portet, qui tanta iniquitate eam contaminant impiantque, & Dominum irritant. Parcite cachinnis; serua nimis res est. Agit Deus causam suorum. Nec moras vobis promittite; in foribus est vindicta; adeo vt supremus arbiter etiam annum, etiam mensem, etiam horam sibi, de iudicio exercendo, prescribi sinat. Quid vos ipsos decipitis? eadem sapissime sunt citantis & citati momenta. De Ioanne Turfone, in Gothia iudicium iniquum administrante, Olaus ita scribit: *Quendam capite plecti iusserat. Is genibus innixus; en morior iniuste, inquit, teq; voco, hac hora, ante tribunal Dei, vt respondeas, cur me innocentem morti condemnes. Vix autem miser carnificis manu obtruncatus fuerat, cum etiam index de equo corruit exanimis. Quam verè Siracides dixit: Deprecatio pauperis, ex ore, vsq; ad aures Dei perueniet, & iudicium festinato adueniet illi: si illi, ergo & aduersario illius. Vnum enim est iudicium rei & actoris.*

Psal. 144°

19.

Psal. 5.

12.

Olaus l.

14. histori

Aquilon.

c. 20.

Eceli. 21.

6.

K

§. XI.

§. XI.

Innocentum orationem ita potentem esse, et Deo quodammodo manus iniiciat, si illi velint iustitia calcatorem in ius deducere.

Meminerint oppressores isti, Deum Iudicem non solum summum, sed etiam optimum, iam dudum hanc de se parabolam dedisse. *Iudex quidam erat, in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur. Vidua autem quadam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eum, dicens: Vindica me, de aduersario meo. Et nolebat, per multum tempus. Post hac autem dixit intra se: Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor: tamen quia molesta est mihi hac vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo veniens suggillet me. Ait autem Dominus: Audite, quid iudex iniquitatis dicit: Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se, die ac nocte, ac patientiam habebit in illis? Dico vobis, quia cito faciet vindictam illorum. Satis erat si cum iusto & clemente iudice se comparauisset; nunc, si vidua iudicem ferocem, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur, tamen exorauit; quid innocentes de tam iusto & benigno Deo non poterunt sperare,*

re, aut impetrare? *Multum valet oratio iusti, & tantum, ut ipsi Gubernatori orbis quodammodo manus iniiciat.* Nam etsi firma sunt decreta Dei, ubi tamen hominis interuenit oratio, decreta sua desinere, & velut abrogare decreuit, cum ea, hac lege, atque conditione temperata sint: *Faciam, nisi obstet oratio, nisi intercedat poenitentia &c.* quam, quia vidit intercessuram, absolute decreuit, in tali casu, a priore illo conditionato decreto desistere; & vel ordinarium etiam mundi cursum interrumpere. Ita decreuerat, ob peccatum Dauidis, populum, trium dierum spacio; depopulari; videns autem plagam, illam magnam, primo statim die, illorum trium dierum, ut obseruat Nicolaus de Lyra, aramque & sacrificium ac orationem Regis poenitentis intuens, duos de poena dies remisit. *Et adificauit, ait Scriptura, ibi Dauid altare Domino, & obtulit holocausta & pacifica: & propitius est Dominus terra, & cohibita est plaga ab Israel.* Tres dies assignauerat Dominus, ad plagae illationem; sed oratio & sacrificium Dauidis, Domini sententiam reuocauit. Quod etiam oratio Ezechiae effecit. Iam protulerat Deus mortis sententiam, sed vitam adhuc

Iac. 5. 16.

1. Reg.
24. 25.

K 2

rex

Isa. 38. 1. rex sibi exorauit. *Hac dicit Dominus, ait Isaias, dispone domui tuae, quia morieris tu, & non viues: tunc conuersus Ezechias ad parietem, orauit ad Dominum, fletu magno. Et factum est illico verbum, ad eundem Prophetam: Vade, & dic Ezechia: Hac dicit Dominus Deus patris tui: Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas. Ecce ego adyciam super annos tuos, quindecim annos, & de manu Assyriorum eruam te, & ciuitatem istam, & protegam eam.* Tanta est vis orationis, vt per eam Ezechias sibi, David ingenti hominum numero, vitam prolongarit, etfi Deus oppositum decreuerit facere, idq; decretum, lata sententia, confirmarit. Terreni Principes decreta semel emissa inuiolabilia volunt permanere; nec precibus, nec lachrymis, nec eiulatibus sinunt ea infringi. Non ita inexorabilis est Deus, cuius decretum ac sententiam vnus hominis oratio potest reuocare.

§. XII.

Orationes iustorum, quantam, apud Deum vim habeant, etiam in ipsius natura leges?

Quin adeò multum valet deprecatio iusti, apud Deum, vt quodammodo Deo impera-

perare, & in naturæ ipsius legibus dispensare videatur. Si gubernatore ciuitatis vigiliis obeunte, ei qui facem præfert, miles quispiam diceret: Heus tu, siste gradum, & lumen mihi suppedita, donec de inimico meo me vindicem; an non miraremur audaciam? quid enim hoc aliud esset, quàm præcipere ipsi gubernatori, vt expectet, & se duellantem adiuuet? Ita supremus ille totius creaturæ Gubernator, assidue Vniuersum hoc, sua prouidentia, circuit. Sol autem, tanquam fax, fertur, non quòd ipsi lumine hoc opus sit, sed vt se cuncta videre declaret. Iosue igitur generosus ille miles, contra Chananæos, pugnaturus, ausus est exclamare: *Sol, ne mouearis,* Iosue 10
contra Gabaon. Quid est hoc aliud, quàm 12.
Soli ac Deo præcipere, vt cursum suum & totius vniuersi sistat? nam, sole stante, utiq; etiam luna & stellæ, atque cælum omne substituerunt, ne debita Mundi symmetria perturbaretur. Enimuerò *stetit sol, in medio celi, & non festinavit occumbere, spatio vnus diei: non fuit antea, nec postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis.* Quid cupimus amplius? *in diebus Ezechix, etiam retro redijt sol.* Tres pueri, in fornace, orando

K 3

ignem

Eccli. 48.
26.

ignem refrigerauerunt. Daniel, in lacu, orando leones mansuefecit. Apostoli, alijq; Sancti orando mortuis vitam reddiderunt. Denique nihil est, quod orando innocentes, apud mitissimum suū Iudicem Deum, non possint impetrare.

§. XIII.

Accidi multis vitam, vt contra eos iure agant, qui in hac vita iniuria affecti sunt.

Quid hac digressionem autem, me velle demonstrare putatis? Nempe illud, tametsi alioqui naturæ vires multis tantæ essent, vt adhuc longam ætatem possent prouicere; tametsi etiam ipse naturæ author vitam illis longiorem largiri voluisset; tamen vitam eorum abrumpi, vt non dimidient dies suos, contra quos orant iniuste passi, iniusteque, à iudicibus, magistratibus, aut principibus damnati. Exaudit Deus suos: inimicos autem suorum *deducit in puteum interitus*. Vnde sequitur: *Viri sanguinum, & dolosi non dimidiabunt dies suos*. Et cur non exaudiret orantes, quemadmodum D. Bernardus vir patientissimus alioqui & mansuetissimus orauit? Oravit autem ille quoq; his verbis

*Psal. 54.
23.*

*S. Bern. aliquando: Tuum, Domine IESU, tribunal
appela*

appello; tuo me iudicio seruo; tibi committo
causam meam. Domine Deus Sabaoth, qui
iudicas iuste, & probas renes & corda: cuius
oculi, sicut fallere nolunt, ita falli non possunt.
itaque arbiter meus, Domine IESV, de vultu
tuo iudicium meum prodeat. Oculi tui videant
aquitatem; videant, & iudicent. Illi ergo ipsi,
quibus amara est memoria mortis, qui semper
in his terris optarent vivere, caueant, ne
alios cogant ita orare, & illos ad diuinum
tribunal, ex hac vita, ante terminum &
tempus, à natura, ab ipso alioqui Deo con-
cessum, euocare. Esto iudices, esto Duces,
esto Principes, esto Cardinales, esto Impe-
ratores, esto summi Pontifices sint: *Tros
Rutuluse fuit, nullo discrimine habebit*, qui
non personas, sed acta solet ad censuram
vocare, Deus.

ep. 1. ad
Rober-
tum.

§. XIV.

*Quinam maxime formidare debeant, ne illis,
coram Numine summo, de iure concur-
rendum sit?*

Hæc dum ita disputo, scitis, quorum pe-
culiariter animis incidat met⁹ tacitus? Con-
scientia similis culpæ, parem exitum for-
midat. Certè si, qui paria antehac ausi sunt,
non habuere pares citatores; tamen paria

K 4

ausu-

ausuri in metu esse debent, ne & illis Deus iratus vitæ filum incidat. Quinam ergo ex hoc censu sunt? Ex enumeratis historijs id possumus cognoscere. 1. Qui, Saulis instar, æmulatus agunt, & ob virtutis excellentiam, Dauides suos volunt habere occisissimos. 2. Qui beneficiorum immemores, sicut rex Ioas, Zachariam interficiunt (hoc est, eum, qui ab impietate dehortatur) & filios eorum, quorum benignitate ipsi viuunt. 3. Antiochi iniqua imperantes, & tormentis perdentes eos, qui iniqua exequi recusant. 4. Alexandri à fide deficientes, qui eos violentissimè persequuntur, à quibus, in fide, & omni genere disciplinarum, sunt eruditi. 5. Qui Bennoni, qui alijs Ecclesiæ Præsulibus, qui ipsis Ecclesijs sua eripiunt, nec verentur, Dei seruis colaphos infringere, atq; ora illa sacrilegè contundere, quibus docentur, Deo danda & restituenda, quæ Dei sunt. 6. Qui Gualteros, qui Robertos, viros doctos, & innocentes, in gratiam calumniatorum, & eorum, qui iugum omne legum ac obedientiæ excutientes, quiduis, contra Superiores, confingere non verentur, inauditos iudicant, damnant, exauctorant. Apud quos vilis-

1. Reg. 14.
13.

2. Paral.
24. 23.

2. Mach.
7. 17.

2. Tim. 4.
25.

vilissimi adultores plus valent, quàm aliorum sinceritas & iustitia. Qui deniq;, quantum quidem penes illos est, notæ alioqui, & probatæ virtutis viros sepeliunt, vt Trof-fulis suis locum faciant regnandi. Et ferunt isti Gualteri æquo animo, quod ferunt: sepulchro tamen illorum inscribitur: A D I V S T V M D E I I V D I C I V M A P P E L L O. Non possunt enim isti minimè Innocentij, & minimè Clementes iudices à se pressorum, sine stimulo conscientia, meminisse: quoties præcipitata sententiæ suæ recordantur, vident ab ea A D I V S T V M D E I I V D I C I V M A P P E L L A R I, damnatúmque innocenter, vel de tenebris suis clamare: VENI, MISER, AD IVDICIVM. 7. Agrestij, qui ipsis mortuis, de quibus bene loquendum est, ipsis Diuis non parcunt, & tunc demũ eorũ nomẽ subhastant, quando se iam ampliùs defendere non possunt. 8. Qui ipsi Deo nõ seruiunt Deoq; seruire cupientes, cum Leodiensi Præposito, ex ipsis monasterijs retrahunt. 9. Qui Menuercos religiosam disciplinam restaurare nitentes contumelia affectos reiiciunt. Neq; enim, inter ipsos quoq; Religiosos desunt, qui vadamonijs eiusmodi digna perpetrent, vt

Monachi illius exemplo est comprobatum,
 9. Belli Duces, qui, etsi magnam habent
 potestatem, ac sæpe etiam seueritatis ne-
 cessitatem; tamen si homines, tanquam be-
 stias habeant, si pro quouis verbo, arbori
 infelici milites suspendant; scire debent, e-
 tiam militum à Deo haberi rationem. 10.
 Tametsi priuati quoque homines, vti iniu-
 rias possunt irrogare non priuatas tantum,
 ita mereantur sæpe ad diuinum tribunal in-
 uitari; tamen sæpius publici iudices, Prin-
 cipes, Reges, & summa capita, ob summam
 potestatem, summa iniuria afficiunt subdi-
 tos; à quibus, cum ad superiorem, in terris,
 non possit prouocari magistratum; vltima
 via est, vt ad Deum prouocetur. Hi ergo
 omnes, nisi iustitiam discant moniti, quot-
 quot subditos indignè opprimunt, tot me-
 tuere debent, prouocatores.

§. XV.

*Infami calumnia interfectus innocens, summo
 iure experitur, adesse caelestem vindi-
 ctam calumniam falso iuran-
 tibus.*

Kranzius
 lib. 13.
 Vanda-
 lia. c. 2.

Sed placet, coronidis loco, subnectere
 aliud paradigma, quoniam ad hæc tempora
 peruentum est, vt nulla sufficiant exempla
 vitijs

vitijis dedocendis. Ordinis Teutonici Magister, diuersos ab officio & dignitate mores amplexus, videri castus, quàm esse malebat. Nomen illi, apud exteros, erat splendidum, sed inclusas eius libidines, qui paulò propiùs accedebant, intuebantur. Quas ipsas tamen vt velo tegeret, amores suos, iuueni mercatori conatus est in matrimonium dare. Iuuenis honestatis amans, quia nolebat coniugem alij communem habere, nuptias excusauit. Timebat enim sibi à nuptiarum conciliatore, à quo sciebat futuram vxorem, eò vsque, inter charas habitam. Repudium hoc, pro exprobratione, interpretatus est Dominus, cui insuper bilem in nasum cõciuit, spem se mantelúmque nequitia suæ tegendæ amisisse. Iuuenis igitur, dum biuiram à se amolitur amorésque Principis, odium sibi parat & exitium. Dum enim tacitè quidē, sed vehementer tamen, exæstuat in innocentem, Domini animus, tandem rationem reperit sese vindicandi. Ait eum furem esse. Atque vt accusatio colorem habeat, furti locum, tempus, modum nominat. Inijciuntur iuueni manus, & quia Principi creditur, etiam laqueus. Nec ignorauit Mercator, caussam fictam.

in iu-

in iudicio, explicari, veram occultari; noluit tamen ipse, quod res erat, promere; satis illi fuit, deprecari mortem. Quod sane, oratione luculenta, fecit. Et docuit innocentia eloquentiam. Utque nihil ad artem pertinens deesset, etiam lachrymæ accesserunt. Sed obstinauerat Princeps, quem neque oratio flexit, neque fletus emolliuit. Quid faceret iuuenis, hac tam viridi ætate, moriturus? Ad vitæ authorem confugit, ac innocentia defensores Deum. Iam ducebatur, nec procul à morte aberat, cum repente Stentorea voce exclamauit: *Iniuriam patior, iniuste sum damnatus. Ad aliud iudicium appello, ad omnipotentis iudicium pronoco: ibi, qui capitalem in me sententiam tulit, post decimam tertiam diem, sententia sua reddat rationem.* Hoc iuuenis fuit testamentum, hæc vltima voluntas: immo & verba vltima. Nam mox, collo in restim indito, è scalis deiectus, pependit. Citationem hanc Teutonicus Magister, cum risu, spreuit. At vbi lux tertia decima orbi est reddita, repentino morbo obrutus, in has voces erupit: *O me miserabilem hominem! ecce è vita eijcior. Hodie mihi caussa dicenda est, apud Iudicem omnia scientem.* Hoc vltimum dixit, postea

postea obmutuit: atq; , vt se sibi vatem fuisse ostenderet, illo adhuc ipso die, ad diuinum tribunal, ex vita hac est exturbatus. Quod sanè Rigæ, in Liuonia, Anno Christi 1407. euenit. Porrò Sirenula illa, quæ repudio furens, innocentis necem non parum promouit, vt & ipsa Numinis iudicia redderet illustriora, ab alio mercatore, de vero furto accusata, iudicio se suppliciòq; fuga subduxit, fortasse vt iudicium seuerius, suppliciùmque æternum sustineret.

§. XVI.

Metuendum illis vehementer, ne in ius adire, apud Deum, cogantur, qui alios per calumniam malitiàmq; petunt.

Quàm crebra est ista magnorum Dominorum praxis? quoties tales ab illis nuptæ ac nuptiæ prodeunt? quàm frequenter illos loco mouent, vitæque priuant, & omnibus fortunis exuunt, qui cum claros eos magis, quàm honestos, esse nôrint, eorum nequitij & impuritati cooperari noluerunt? Quot hodièque viuerent, & emerent, si teterrimi facinoris ministri, socij, adiutores esse voluissent? Quàm multi omnia diuina humanaque iura, nouo, inaudito, in-expiabili scelere polluant, nefariòque patriæ

triæ

trix se parricidio obstringunt? Quàm doctæ sunt artes, ad eos vexandos, in litem & iudicia trahendos, bonis fortunisque omnibus spoliandos, denique vel carcere, vel mœrore consumendos, qui iniquissimis dominorum sententijs subscribere detrectarunt? An non isti metuere debent, eiusmodi innocentum prouocationes? an non meritò formidant pœnas Deo hominibusq; meritas debitasq; se persoluturos? architectos constituunt, condiciones ponunt, aureos montes promittunt; absolutis autem & ad fastigium perductis palacijs, mercedis loco, litigant, & magistratui operarios obijciunt, vt non solùm nihil expendere illis pecuniarum teneantur; sed etiam, ob occultum crimen, contra fidem datam, proditum, capite minuantur. An tales ad diuinum tribunal non prouocent? Immo an tales summus rerum arbiter non exaudiat? *Ecce Deus excelsus in fortitudine sua, & nullus ei similis in legislatoribus. Quis poterit scrutarî vias eius? aut quis potest ei dicere? operatus es iniquitatem. Non plectit semper extra ordinem? at satis est, ad metum, plecti meruisse.*

*Iob. 36.
82.*

) : o : (

CA.

CAPVT. VII.

Prouocationes ad diuinum tribunal factas, non facile imitandas esse.

§. I.

Non illico omnia imitanda esse, quæ de Sanctis, in impiorum terrorem, recensentur.

Dolixè demonstraui, multos pios, sanctos, innocentes homines, à tyrannis, iniuste accusatos, damnatos, necatos, ad diuinum tribunal, iudices suos, non sine prodigioso euentu miraculòque, euocauisse. Demonstraui hæc, vt Deum pauperum defensorem, violentorum iudicem, Sanctorum exauditorem esse ostenderem, atque vt, ex his iustissimis Dei iudicijs, metum frænùmque inijcerem ijs, qui, quidquid possunt, audent. Haud ambigo, nonnullos fore, qui documenta à me aliò destinata, aliò deriuent, & si tot exempla legerint Sanctorum, ea, ad imitationem proposita, esse arbitrentur. Itaq; cum plausu ista excipient, & sibi summo opere gratulabuntur, de reperto confirmatòque modo ac ratione se vindicandi. Quare iam nulla vetula rixabitur; nullus ciuis litigabit; nullus vel seruus, vel puer vapulabit, qui

quin illico ad diuinum Tribunal appellet. *Magna otia cali*, si illicò fieri debet, quod petunt impatientes.

§. II.

Cur laesi non facile debeant, ad diuinum tribunal, alios inuitare?

Meritò istis dicitur: *Nescitis, quid petatis:*

Matt. 20. & illud: *Petitis, & non accipitis: eò quòd ma-*

22. Iac. 4. *le petatis: ut in concupiscentijs vestris insuma-*

8. *ris.* Nam inprimis, non omnia, quæ diuino instinctu Sancti fecerunt, sunt imitanda.

Deinde, quis sibi sanctitatem polliceatur? quis non falli potest, cum se se iudicat innocentem?

Nemo, in sua causa, bonus index. Amor sui vnumquemque excæcat, ut non videat rectum quod est; rectèq;

se putet fecisse, quando maximè deflexit ab æquitate.

Quin & ira iudicium corrumpit, ut iniuriam maximam, iustam esse vindictam arbitretur.

Psal. 6. 7. *Turbatus est à furore oculus meus*, ait ille. In Hebræo, pro *turbatus*, est, *caligauit*.

Vbi quidem sensus est, oculus meus, propter furorem & indignationem meam, contra turpitudinem peccati, à fletu nimio, quasi corrosus, turbatus est, & caligauit: potest tamen etiam quiuis furiosus id dicere.

Non finit enim furor hominem

nem

nem cernere verum. *Nam non potest iratus in seipso manere*, ait D. Chrysoſtomus, *sicut inſuctus surgens mare. Ita cōmiſcentur omnia,* & *tanquam fons purus, immiſſo turbatur ceno.* Quod veteres tragœdi, in Aiace flagellifero oſtenderunt. Ajax enim Telamoni-
nius, ab Vlyſſe, in iudicio, victus, præ ira, infaniens pecora occidit, credens ſe Vlyſſem, cum ſocijs, occidere. Itaq; multi iracundia odioque correpti, & velut œſtro perciti, beſtias pro hominibus, homines, pro beſtijs aſpiciunt; & non rarò innocentes iudicant eſſe nocentes. Cum ergo rariffimè, qui læſi ſunt, non fiant iracundi, facile accidere poteſt, vt alios reos atque iniurioſos exiſtiment, quando ipſi rei ſunt atque iniurioſi. Quàm malè autem iſti ſibi conſulerent, ſi rei ipſi innoxios ad diuinum tribunal, vbi omnia in aperto ſunt, trahere vellent? accuſandi non accuſaturi. Neque enim exiſtimare debent, Dei iudicia, eſſe ſicut ſæpe ſunt iudicia hominum inexper-
torum, aut affectibus deditorum, apud quos, *prior tempore, prior iure* eſſe conſue-
uit; & viciffè eſt, præueniſſe, quia *favor eſt primò occupantis*. Non ſic iudicat Deus, cuius ſententia nunquam damnat innocen-

S. Chryſ.
homil.
62. ad
pōp.

L

tem;

tem, nunquam absoluit reum præuenientem.

§. III.

Alia causa, ob quas tutum non est, ad Superos iudices appellare; etsi id per se illicitum non sit.

Tametsi ergo ea, de qua tot exempla enumerauimus, Sanctorum ad diuinum tribunal appellatio licita, diuinisque legibus contraria non fuerit: tametsi etiam constet, per eiusmodi exempla, diuinam mortalibus iustitiam innotuisse, Principesque multos didicisse, in subditorum sanguinem non esse defæuendum, neque proculcanda iura: tametsi etiam mentes recti conscientia atque innocentes roborentur, per talia exempla, ut diuinæ iustitiæ fiducia niti assuescant: tametsi etiam prohibita non sit eiusmodi prouocatio, quæ eodem animo, iisdemque de causis suscipitur, quibus rex Dauid, Pontifex Zacharias, beatæ illæ animæ; Paulus Apostolus, Episcopus Benno, alijque eam Sancti usurpauerunt: quis tamen sibi polliceri potest, non solum eandem, cum istis sanctitatem, verum etiam eandem rectitudinem intentionis? Quam citò se insinuat cupiditas ultionis? quam facile subrepat odium, aut immoderatus affectus,

ad diuinum tribunal citandos esse. 163

fectus, quo si prouocatio inquinetur, non aduersarium, sed ipsum damnat prouocantem.

§. IV.

Quando sit peccatum mortale, alium è vitâ hac, ad caeleste tribunal citare; & cur etiam extra casus eiusmodi, sit abstinendum? quidq; earum loco usurpandum?

Non loquor hîc de illis, qui sciunt, se alios iniuste, ad vallem Iosaphat, vocare, & tamen vel malitia agitati, vel, vt innocentes videantur, citant; quos constat, citando mortaliter delinquere; quia & Deum pro iniquitatis fautore, aut certè ludibriò habent, & proximo grauitè nocent, quem, tanquam innocentiae oppressorem, suggillant, ac iniecta vicinæ mortis imaginatione, terrent. Non loquor, inquam, de istis tam manifestè delinquentibus: de illis loquor, qui se ipsos innocentes, aduersarios iniuriosos, nec iam, in rebus minimis, aut puerilibus, sed in maximis inuitiosos arbitrantur. His ipsis, aio, admodum esse periculosum, si Sanctorum illas citationes velint imitari; cum ipsorum nec comperta sit sanctitas; nec certa innocentia; nec iudicium ab errandi periculo liberum; nec sine

cæco sui amore affectus; quæ tenebras of-
fundente, non possunt videre veritatem;
sed vel latentem gloriam, vel tacitam vin-
dictam sectantur. Habent illi multa alia
innocentiæ suæ præsidia; habent amicos;
habent magistratus; habent patrocinium
veritatis, quæ semper tandem erumpit in
lucem: &, si hæc defint, habent asylum
orationis; habent auxilia Diuorum; ha-
bent, vno verbo, Deum; qui ait: *Mihi vin-*
dicta, & ego retribuam. Et iterum: Quia in-
dicabit Dominus populum suum. Illi igitur
relinquendum est officium iudicandi, diésq;
illa expectanda, non præscribenda; formi-
danda, non desideranda.

Hebr. 10.
30.
Deut. 32.
35.

§. V.

*SS. Scripturæ intempestiuus appellationibus
obnunciantes.*

Qua de caussa Amos eiusmodi malas
appellationes interdiceret videtur, cum ait:
Amos, 5. *Va desiderantibus diem Domini: ad quid eam*
18. *vobis? dies Domini ista, tenebra & non lux.*
Dies Domini, consueta Scripturæ phrasi,
diem iudicij seu vniuersalis & extremi, seu
singularis, quod in morte vniuscuiusq; per-
agitur, designat. Eam itaq; diem, in vin-
dictam inimicorum desiderantibus, *va in-*
tonat

sonat Propheta, qui & addit: *dies Domini ista tenebrae & non lux*, quia obscurum minimeque clarum est, quando futura sit; qua enim hora non putabitur *filius hominis veniet*; qui non voluit, esse nostrum, *nosse tempora & momenta, quae Pater posuit in sua potestate*.

Luc. 12.

40.

Act. 1. 8.

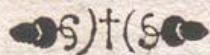
Temerarium igitur est, sine peculiari instinctu, aut graui causa, diem certum velle nosse, &, quod plus est, alteri velle dicere ac designare, quo sit iudicandus. In Iudicis, non in actoris arbitrio tempus iudicandi est relinquendum. Quod se fecisse Ieremias gloriatur illis verbis: *Ecce, ipsi dicunt ad me: Ubi est verbum Domini? veniat.*

Ierem. 17.

15.

Et ego non sum turbatus, te pastorem sequens: & diem hominis non desideravi, tu scis. Quod egressum est de labijs meis, rectum in conspectu tuo fuit. Gaudebat scilicet in sinu suo, & gratulabatur conscientiae suae Ieremias, iniquissimo regis Sedeciae odio vinculis & morti addictus, quod tyranno diem, apud diuinum tribunal, non dixerit, sed eum

libero summi Iudicis arbitrio reliquerit iudicandum.

L 3

§. VI.

§. VI.

Vindicandi animus, qui non necessarijs appellationibus inesse potest, SS. literis aduersus.

Ad eandem patientiam nos dirigunt doctrina & exempla Christi ac Sanctorū. Do-

Matth. 6. 12. *ctrina enim eius non est, vt oremus, Voca ad iudicium, & plecte inimicos nostros: sed: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quo modo dimittit,*

Matth. 5. 44. *qui aduersarium ad iudicem mittit? Non est hoc dare veniam, sed exigere pœnam. Aliud præceptum scripsit nobis Magister noster: Diligite inimicos vestros, inquit, benefacite his, qui oderunt vos: & orate pro persecutibus & calumniantibus vos. Citare illos ad iudicium, non est, pro illis, sed contra illos orare; non illos diligere; non benefacere, sed velle mori, sed velle illos iudicari & damnari, sed velle illis iustitiam diuinam immittere, non misericordiam impetrare. Quod etiam A-*

1. Thessal. 5. 15. *postolus gentium vetuit illis verbis: Videte, ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est, sectamini in inuicem, & in omnes. Contrarium prorsus faciunt, qui iustissimam talionis legem existimantes, non bonum pro malo, sed malum pro malo, dentem pro dente, mortem pro morte*
red.

reddere, Paulo reclamante, petunt, formidando Dei decreto, inimicos suos è medio tolli, atque ad Tartareos ignes condemnari.

§. VII.

*Uindicta cupiditas, qua appellationibus eiusce-
modi facile interuenit, Dei exemplo
contraria est.*

Si quis exempla vult imitari, habet sanè exempla, atque in primis ipsius Dei. Quamobrem Christus, cum dixisset: *orate pro* Matth. 5.
persequentibus & calumniantibus vos, statim 44.
*exemplum subiungens dixit: ut sitis filij Patris
vestri qui in caelis est: qui solem suum oriri facit
super bonos & malos: & pluit super iustos & ini-
ustos. Sedit, in caelis, Deus, & audit quo-
tidie homines sibi maledicentes, impiòsque
dirissimè conuiciantes ac blasphemantes; &
noua semper scelera excogitantes, quan-
tùmque in ipsis est, giganteo ausu, diuinam
maiestatem è caelo deripere conantes: audit
ista, & videt, & patitur. Quid dico, pati-
tur? cum habeat potestatem mittere in ge-
hennam, &, missis è nube fulminibus, ta-
les exterminare; sustinet illos, *solem suum
oriri facit* illis, pluuiam mittit, vt terra, ad
eos alendos irrigetur: nec hoc tantùm fa-*

S. Chry-
sost. hom.
78.

1. Petr. 2.
23.

Luc. 23.
43.

cit, sed etiam mittit illis angelos suos, qui eos in viam, atque ad æternæ gloriæ semitam reducant. Pulcherrimè aureū illud os: *At, inquires, calumniam passus sum, & ferre iubes equanimiter, & quo modo potero? Facillime profectò, si tantùm in calum respicias. Cigita, quòd illic super Cherubim sedenti factus es similis: nam & ille contumelijs affectus fuit, & toleravit, & opprobria pertulit; nec ultus est; percussus, & non insurrexit, sed e contra reddidit beneficia his, qui talia perpetraverant, nosq; iussit suos imitatores esse. Cælum deniq; respice, & postea qua te Deus suscepturum promisit, si generosè feras. Christi igitur nobis præluxit exemplum, cui, cum vita, per summam iniuriam, infami morte, eriperetur, tamen ad alterius vitæ vadimonium neque Iudæos, neque Pilatum, neque carnifices, neque vllum alium euocavit, sed cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste. Latroni quoque paulo priùs conuiciato, non dixit: *Hodie mecum eris in Iudicio*, sed, *Hodie mecum eris in Paradiso*. Pro illis autem, qui, non contenti, eum flagris lacerasse, & clavis in crucem adegisse, insuper etiam ei illudebant, auream illam oratio-*

ratio.

rationem fudit: *Pater, dimitte illis; non enim sciunt, quid faciunt.* Luc. 23, 34.

§. VIII.

Quàm sit à Sanctorum exemplis alienum, iniustis vindicijs ac sacramentis alijs iudicium Dei petere?

Hanc Magistri sui heroicam patientiam ac fortitudinem imitatus est aliorum quoq; Sanctorum ingens numerus. Atque primus quidem Stephanus, qui inter lapidantes, pro lapidantibus orans dixit: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Act. 7. 59. Deinde & Paulus, qui de se scribit: *Optabam ego ipse anathema esse à Christo, pro fratribus meis, qui in vitam ipsius obstinatissime coniurauerant.* Rom. 9. 3. His è diametro aduersantur, qui, mortalis vitæ causa, Deum iudicem appellantes, illaudabili verborum metamorphosi exclamant: *Ne ignosce, Pater, sed indica, vindica; statuas illis hoc peccatum. Non sim ego anathema pro fratribus meis, sed illi pro me sint anathema.* Neque multi martyres huius appellationis ius vsurpare solebant, licet innocentissime, crudelissimeq; occiderentur. Quin potius, post acceptam iniquissimæ mortis sententiam solennes eorum voces erant, ut exclamarent: **DEO GRATIAS**, quod di-

L 5 fertè

Iustin, A-
polog. 1.
Tertul-
lian. ad
Scapulã.

fertè testatur Iustinus; & perspicuum est ex vita S. Cypriani; atque antiquissimo Tertulliano attestante, *Christianos magis damnatos, quam absolutos gaudere*. Quia, in veteri quoque Testamento, Ioseph in cisternam, Ieremias in cœni, Daniel in leonum lacum, tres pueri in fornacem inflammatissimam missi, cum utiq; de vita eorum innocentissima eripienda ageretur, tamen non leguntur, vel fratres, vel tyrannos, vel carnifices, ad diuinum tribunal, citauisse; & tamen iustus iudex Iosepho fratres subiecit, Ieremiam è cœno eduxit; Danielis aduersarios leonibus præbuit deuorandos; trium puerorum lictores, flamma è fornace in illos excussa, vstulauit.

§. IX.

Peccato proximum esse, si non est in peccato, quisquis eiusmodi iudicijs vult peccatum, in altero, sine iusta causa, vindicari.

Quid si multos idcirco ad extrema adducit malus sathan, vt ad impatientiam atque vindictam adducat? vicit, si impatientes fecit. deiecit, si in vindictam incendit. habet, quod vult, si tu iram tuam ampliùs in peccata

testate non habes. At *turpis est nauigij re-
tor*, inquit Seneca, *cui gubernacula fluctus
eripuit; qui fluctuantia vela deseruit, & per-
misit tempestati nauem: at ille vel in naufragio
laudandus, quem obruit mare, clauum tenen-
tem, & obnixum.* Clauus est recta ratio,
quæ impatientis animi impetum & flu-
ctus reprimere debet. Non reprimat au-
tem, si iniuriarum ac mortis impatientiâ,
extremum iudicij diem præuenire gestiens,
eiusque præstolari detrectat, donec vltro
Deus, de iniurijs eius vindictam sumat; qua-
si scilicet æquo tardior esset ad iudicandum.
Hi, si sinum excutere penitiùs vellent, vi-
derent profectò, non laudabili causa,
non diuini honoris aut iustitiæ zelo, se alios
iubere, in ius ambulare; sed priuatæ vindi-
ctæ cupiditate occupatos, atque in præcep-
tos, præreptam sibi, in hac vita, iniuria-
rum vltionem, in alterius vitæ tribunali
querere, eamque, nimis incenso animo,
affectare, eaque propter etiam intemperan-
ter flagitare. Non est res exigui momenti,
eiuscemodi actionem instituere. Qui alte-
rum vadatur, ac in ius diuinum vocat, mor-
tem illius desiderat, sine qua se sistere non
potest. At mortem alterius, priuata autho-
ritate,

Senec. ad
Martiam.
c. 6.

ritate, desiderare, non minùs illicitum est, atq; procurare. Videant igitur, quid agant, qui, sine Numinis iussu, aut instinctu, sine auctoritate debita, proprio iudicio, affectu, odio, fortasse ipsi nocentiores, alterum, à quo se læsos esse somniant, aut putant, vita optant, immo postulant à Deo spoliari. Neque digni sunt tales rogatores, vt exaudiantur; immo digni sunt, vt ipsi in iudicium eant, quod alijs volunt præparare.

§. X.

Etsi vindictam innocentes non petant, non tamen idcirco securos esse oportere innocentium oppressores.

Sapientissimè faciunt, qui in patientia sua animas suas possidere docti, in omni casu, & tribulatione, dicunt: *Et nunc quæ est expectatio mea? nonne Dominus?* Meum est remittere iniurias, Domini autem & remittentem, & inferentem iudicare; à quo, etiam me vindictam non petente, parata est, *terribilis quedam expectatio iudicij, & ignis æmulatio quæ consumtura est aduersarios.* Hæc etsi petere non debemus, possunt tamen meritò formidare, qui, cum omnia audeant, se, quia grauissimè violatos tacere vident, illico securos arbitrantur. Tacuit & Abel,

neque

Psal. 38.
8.

Hebr. 10.
27.

neque ad diuinum tribunal fratrem citauit, cum ab eo crudelissimè innocens trucidaretur; non tacuit tamen sanguis eius, qui ad Deum de terra clamauit. Neque enim verba tantùm, sed etiam facta ad Deum clamant; longèque potentiùs clamant, ac vindictam postulant. Neque dubitum est, à viuis & mortuis, viuos oppressores eorū, ante diuinum tribunal, etiam sine voce, accusari; neque rarò etiam, ad causam, coram supremo, disceptandam citari; iniurijs ipsis exigentibus vindictam.

§. XI.

Iniurijs ipsis vindictam de celo postulantibus, Deum vindicem habere illum, qui, exemplo Sidonij Apollinaris, vindictam nullam expetit.

Cui rei confirmandæ luculentus est testis D. Gregorius Turonensis, qui hanc historiam recitat. Aruernensis Episcopus, cui nomen Sidonius Apollinaris, æquè sanctus ac eruditus, moribus & artibus præstans, vt coronas in cælo multiplicaret, virtutis mercedem, in terris, accepit tribulationes. Necessè enim est, vt virtutem oderint vitiorum amatores; quam ne cogantur amplecti, impugnant atque repellunt. Quam ob
caus-

Gen. 4
10.

S. Greg.
Turon.
l. 2. hist.
Franc. c.
23. & Ba-
ronius
An. 486.

causam, Sidonius quoque duos nactus est sacerdotes disciplina indigentes, quorum
Sap. 2. 12. quotidianus sermo erat: *Circumueniarius instum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & impropere nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata discipline nostrae.* Quid non efficiunt duo conspiratores? immo quid Orcus, per illos non efficit? Duo erant, sed tribus Furijs agitabantur. Nam & moniti vindictam spirabant; & castigationem metuentes conabantur amoliri correctorem; & denique ambitione inflammati, locum sperabant, si sedem vacuum fecissent. Hinc conuenticula, hinc conciliabula, hinc denique vis aperta, qua virum innocentissimum & magistratu dignissimum, omni sacra potestate priuatum ad vltima redegerunt. Siquidem vix tantum cibi praeberunt afflicto, ut vitam sustentare posset, & vixisse mallet, quam viuere. Sidonius, tamen, etsi grauibus malis irritatus, & causae aequitate fultus, iniuriam laudabilius tolerari, quam propulsari ratus, quasi non sentiret, aut, tanquam si meruisset, ita patienter omnia tulit. Itaque non exostulare, non implorare amicos; non circumspicere patronos, non certare

tare foro, non recuperare amissam dignitatem voluit; sed omnia Deo commisit iudicijsq; diuinis, sine quibus Mundus non gubernatur. Felix, quisquis hoc facere nouit; nec enim magnam duntaxat is animo suo conciliat tranquillitatem; sed etiam, quia se ipsum non vindicat, Deum vindicem parat. Quod & Sidonio euenit. Conuenerat inter improbos duos sacerdotes, ut die altera, Episcopum è templo extractum eliminarent; idque vnus eorum audacior, ac sine fronte homo palam ei minitari non est veritus. Et fecisset, ni diuina manus præuenisset insanientem. Tota nocte, futuram sequentis lucis scenam secum meditatus, vix expectare potuit solem orientem. Neque expectauit; nam, ante diluculum, secus atq; aliàs assueuerat, è plurimis exiliens ad facinus se aptabat. Verùm priusquam domo exiret, *sellas ante petijt Patroclianas*, & comitabatur euntem puer cum lucerna. Ibi dum moratur diutiùs, mittit coniuuratus alter, facinoris tam iniqui socius, & significari iubet, tempus esse exequendi, cuius heri consilium cepissent: nihil obstaculi apparere, properaret modò. Ventum est ad puerum iam diu, cum cereo usque

que ad impatientiã & Diras, præstolantem. Is ergo herum moniturus (cum pulsanti nihil responsum intus esset) ianuam tandem referat, & reperit miserum vnà & aluum, & vitam exonerauisse. Tali loco, mori dignus erat, qui Episcopum loco mouit. Episcopus igitur, Deo causam ipsius agente, in officium repositus est. Non diu tamen postea vehementiùs ægrotans iussit se in templum deportari. Ibi mœstus eum populus interrogauit; quisnam esset successurus, in officio pastoris? cui ille, *Ecce*, inquit, *frater meus Aprunculus uiuit; & hic pastoris munus occupabit.* Hoc responsum, quia non capiebant, mente iam alienata, prolatum existimabant, sed paulo post, vaticinium fuisse, intellexerunt. Quippe Sidonio è uiuis subducto; alter ille sacerdos persecutor, nihil miserabili exitu commilitonis sui perterritus, velut optatissima occasione oblata, cui diu fuerat insidiatus, gauisus; triumphum egit, tiarãque capiti suo rapere est conatus. Nec quidquam certius futurum existimauit, quàm vt ipse succederet. Enimuerò id iam ei familiares gratulabantur; id de eo, in vulgus spargebant; id ipse quoque (tam stolidam est superbiorum credulitas)

ami:

amicioribus suis dictitabat, neque iam pro
arcano habebat; sed ausus est etiam perquã
glorianter iactare: Nunc demum, diuino
iudicio, patere, cuius causa iustior exti-
terit, suãne, an Sidonij; aut cui, à Deo,
pedum Pontificale sit destinatum. Deniq;
ita egit, ac si Antistes iam esset, nec quid-
quam omisit, quod eam in rem illi posset
seruire. Quare proximo quoque, à Sido-
nij morte, Dominico die, dapes magni-
ficas apparauit, ad quas ciuitatis prima-
tes adhibuit. O cæcas hominum men-
tes! & futurorum improuidas! quã-
sæpe exitio proximi exultant, & funus su-
um ipsi ducunt ouantes? Designatum Præ-
sulem ad mensam accubuisse putatis? Bal-
thassar accubuit, *appensus in statera, & in-*
uentus minus habens. Sedebat suo quisque
ordine; stabant in ferculis alites, & cibi nõ
ad palatum modò, sed etiam ad oculum
facti; iam gliscebant colloquia; iam sitis
vinũ postulabat. Ante omnes, vt par erat,
futuro Episcopo pocillator scyphum præ-
buit; quem ille manu sustinens meditaba-
tur, in cuius sanitatem esset propinandus.
Nunquam mors malis opportuna venit;
sed; *inter conuiuia & epulas, longè im-*

Dan. 5.
27.

M

por=

portunissima. Itaque non iam mitræ, sed Libitinæ candidatus, dum poculum tollit, dum ei nomen imponit, sentit repente, quàm verè dictum sit; multa inter calicem & suprema labra cadere: nam & ille ipse cecidit, & priùs è Letheo, quàm suo, poculo bibit. Siquidem iam iam vinum probaturus, subita formidine, cohorrui, expalluit, & vitro de manu cadente, furtis fuit. Noluit postea sic propinanti quisquã respondere. Hæc omnia, ita uti contigerunt, pridie pocillatori per somnium obiecta narrat Gregorius Turonensis. Quis non videat iniuriæ patientissimi Sidonij vindicem fuisse Deum? ad quem, Sidonio tacente, vel iniuria Sidonij satis clarè appellavit; quæ iniuriosorum vnum quidem præmisit, alterum verò, post Præfulis mortem, ad iudicium traxit; ut manifestum fieret, Deum ante, & post obitum, suorum iniurias vlcisci.

§. XII.

Exemplo Nantini, multos, etiam non citatos, in hac vita, ad tribunal tamen Dei, vel à mortuis citari.

Sed Sidonius tacens ultorem Deum invenit, innumeri, qui in vita quidem tacent, post

post mortem demum loquuntur, & accusant eos, à quibus indignissimè, dum viuerent, habiti fuerunt. Dabo, ex eodem scriptore historiam, quæ meritò faciat violentis illis magnatibus ambas aures tintinare. Nantinus Engolismensis Comes homo factiosus; auidus potentia; honoris; diuitiarum, ceterùm vitia sua callidè occultans; priùs sacerdotem; postea Pontificem Burdigalensem, Heraclium nomine, varijs modis aggressus, grauibus iniurijs vexauit. Nec potuit odium multorum malorum illatione satiari; sed flammæ instar semper auctum, semper maiora tentauit. Aliquot villas ac prædia Maracharius auunculus eius, templis, ac sacerdotibus testamento legarat. Eas villas ac prædia Nantinus, per vim occupauit. Vt iniuriam tegeret, prætextum inuenit. Vulgabatur enim illi Ecclesiæ, nullo iure, deberi bona hæreditaria, cuius Clerici testamentarium interemissent. Cui iniustitiæ non potest color induci? At non passus est, se hoc fuco falli Heraclius. Igitur, comperta rei iniquitate, Comitem anathemate fulminaturn, ex Ecclesia exesse iussit. Comes, qui pius videri cupiebat, vulpino ingenio, obedientiam simulauit. Nam factio-

Gregor.
Turon. lib.
5. histor.
Franc.
c. 36.

cerdotum concilio, apud Sanctonas, habitato, se stitit, subiecit, spondit omnia se, quæ vi interuertisset, redditurum: dummodo iterum templum intrare, sacrisque officijs interesse permetteretur. Voti compos, ad ingenium redijt, ostenditque, quæ verborum ambiguitate concilium sacrum decepisset. Quasdam enim domos restituit, sed, vsque ad puluisculum exinanitas ac spoliatas. Quod ubi intellexit Episcopus, denuò anathemate feriendum censuit, atque sacris omnibus rebus interdicendum. Ita constantia, cū perfidia certauit; cuius constantiæ præmium ut acciperet Episcopus, paulo post beata morte defunctus est. Præsule mortuo, quasi amoto pastore, lupus iterum se ouibus Christi aggregauit. Ut enim infamiam declinaret Comes, aditum denuò ad Ecclesiam impetrauit, sed non quo decebat modo; quia non nudis pedibus, ut pœnitens, sed manibus argenteis rediuit. Humanis ista oculis, non diuinis, satis faciunt; coram quibus nulla potest hypocrisis occultari. Defunctus erat iam, ante aliquot menses, Heraclius Antistes, neque sane Nantinum ad Dei tribunal citauerat; poterat ergo sibi Comes persuadere, omnia iam
sua,

sua, apud illum, facinora esse oblitterata. Sed
si unus passer non est in obliuione apud Deum, Luc. 12. 6.
quo pacto posset tam sancti Præsulis obli-
uisci? Ergo vix pauci menses, à morte
Heraclij ierant, cum Nantinus flagrantissi-
ma feбри repentè incensus, cæpit, more in-
fanientis, vociferari: *Heu, heu, ab Hera-
clio Antistite exuror; ab illo crucior, ab illo ad
iudicium vocor: Agnosco facinus, recordor ini-
uriarum, quibus eum oneraui.* In his ipsis cla-
moribus, febrili incendio consumtus, ne-
fastum spiritum, ad diuinum tribunal (vti-
nam non etiam ad Gehennæ incendium!)
expuit.

§. XIII.

*Sine cura esse posse iniuste vexatos, etiamsi ad-
uersarios suos in ius secum ire diuinum
non iubeant, in hac vita.*

Videtis hîc, ô Christiani, nulla opus esse
vobis, in hac vita, ad iniurias vindicandas,
citatione? Hîc nunc patientiæ tempus est;
in altera vita, erit tempus vindictæ. Cum
diuino tribunali astabitis, sine peccato, &
vlllo periculo, poteritis persecutores ve-
stros, itidem ad illud, in ius, vocare. Nunc,
vobis tacentibus, caussam vestrâ agit Deus;
si eum agere finitis, & non anteuertitis. Ve-
rè S. Gregorius scripsit: *Delinquenti Domi-*

S. Greg. *nus nequaquam parcit; quia delictum, sine ultione*
 l. 9. Mo- *non deserit. Aut enim ipse homo in se poenitens*
 ral. c. 27. *punit, aut hoc Deus cum homine vindicans per-*
cutit. Nequaquam igitur peccato parcitur, quia
nullatenus sine vindicta laxatur. Deo itaque hanc
 Deut. 32. *curam relinquit, quia sanguinem servorum*
 43. *suorum ulciscetur: & vindictam retribuet in hostes*
eorum. §. XIV.

Sine cura esse non posse iniuste vexantes, etiam si
iniuste vexati, eas in hac vita, non inbeant
secum in ius diuinum ambulare.

Vos autem, o viri Illustres, & Illu-
 strissimi, nolite, vobis promittere impu-
 nitatem, si ad vallem Iosaphat vos non
 auditis euocari ab ijs, quos tyrannicè pre-
 mitis; quorum sanguinem exfugitis; quo-
 rum agros, fundos, piscinas, silvas, peco-
 ra inuaditis; quorum pecunias detinetis, e-
 quos abducitis, villas incenditis, filios &
 famulos occiditis; quorum totas regiones
 populationi, vastationi, in compendio di-
 cam, bello diuturno, & affectatè protra-
 cto exponitis. Esto nemo viuens, nemo mo-
 riens vos ad Dei tribunal citet: citabunt ta-
 men mortui, tantarum vtique iniuriarum
 non immemores futuri; citabunt ipsa faci-
 nora vestra, ad cælum, contra vos, cla-
 man-

nantia; citabit ipsa Numinis iustitia, quæ multos damnat, quos nemo hominum accusat. Iam causæ latent, scietis aliquando, cur iste in iuuentute, ille in viridi ætate, alius tam validis adhuc viribus; & vnus quidem repentino morbo, alius repentino casu, tertius veneno, quartus in fluuio perierit. Aspexit Deus iniurias pauperum, & ad iudicium suum illos, è vita, euocauit. Hoc est, quod Spiritus S. monet: *Noli attendere ad possessiones iniquas, & ne dixeris: Est mihi sufficiens vita: nihil enim proderit in tempore vindictæ & obductionis. Ne sequaris in fortitudine tua concupiscentiã cordis tui: & ne dixeris: Quomodo potui? aut quis me subiciet propter facta mea? Deus enim vindicans vindicabit. Ne dixeris: Peccavi, & quid mihi accidit triste? Altissimus est enim patiens redditor.* Atque ex his disputatis satis constat, posse innocentiam, citationis sorte, defendi, si homines citatione rectè, & fine debito, vtantur; non autem facilè huc veniendum; ne abutantur. Siquidem etiam corpori remedia periculosa nunquam, aut non, nisi summa cautione, adhibentur.

F I N I S.

Cum facultate superiorum.

M 4

IN-